

DEDNO PRAVO

1. SPLOŠNO O DEDOVANJU IN DEDNEM PRAVU

1.1. DEDOVANJE V PRAVNEM SMISLU

Dedno pravo nam pove, kaj se dogaja s pravicami stvarno ali obligacijsko pravne narave, ko subjekt umre → kaj se prenaša na pravne naslednike, katere pravice in obveznosti s smrtjo prenehajo...

Lastninska pravica in dedno pravo sta v tesni povezavi tako v izvoru kot v pravnih nasledkih. Dedno pravo je povezano z LP že v Ustavi: **33 URS** – pravica do zasebne lastnine in do dedovanja. LP kot takšna je temelj vsakega družbenega in gospodarskega sistema. Vse spremembe, skozi katere so šle družbene ureditve oz. družbe, so morale zajemati ta elementaren koncept družbe; tj. odnos do lastnine. Spremembe družbene ureditve med socializmom z družbeno lastnino, komunizmom z državno lastnino in kapitalizmom, so se odražale tudi na dednopravnem področju.

Dedovanje je bilo včasih napačno poimenovano kot sredstvo za uveljavljanje neenakopravnosti v družbi, saj dediči pridobijo določeno premoženje neodplačno. Takšna pridobitev premoženja brez dela je bilo v sporu z ideologijo socializma. Edini poskus v zgodovini po ukinitvi dedovanja je bil v bivši Sovjetski zvezi. L.1918 po **oktobrski revoluciji** (1917) so za 4 leta odpravili dedovanje s posebnim dekretom o odpravi dedovanja, z glavnim razlogom, da je pridobitev premoženja brez dela nemoralno → vsak naj ima toliko, kolikor ustvari. Pridobitev lastnine zaradi bogatega prednika, bi naj bilo nesprejemljivo in nepravilno. Dedovanje so videli kot dejstvo, ki generira razlike v družbi. Ta poskus se je hitro izjalovil in je dekret formalno veljal le do l.1922, ko so ga uradno odpravili. Dejstvo, da bi z odpravo dedovanja odpravili razlike med ljudmi, je bilo napačno. Če so lastnike že prej razlastnili, to premoženje ob smrti ni prešlo na potomce, saj je šlo za družbeno lastnino. Izkazalo se je, da dedno pravo ohranja neenakosti, a jih ne ustvarja. Ta razmerja se samo transformirajo, prenašajo na pravne naslednike. Ne more pa dedno pravo ustvarjati teh razlik, če v družbi sploh niso obstajale. Tudi v takratni Sovjetski zvezi je bilo treba urediti razmerja glede osebnih dobrin, ko je posameznik umrl, saj država od osebnih predmetov posameznika ni imela nič in so ji predstavljali le stroške.

Poleg teh 2 stvari (nesmiselnost, saj ne ustvarja razlik + izguba pravil glede osebnega premoženja), pa so dojeli tudi, da ukinitve dednega prava kot takšnega povzroči miselnost, da se ne splača oz. ni vredno pridobivati osebnih dobrin, saj bo po smrti dobila država. Tako socialistični delavci ne bi bili dovolj produktivni zaradi take usode premoženja, ki bi ga pridobili. Tudi v socializmu in komunizmu pa je bilo pomembno, da je bil delavec motiviran za delo.

Za dedno pravo je tako značilno, da premoženjskih odnosov ne ustvarja na novo, ampak pomeni zgolj **prenos obstoječih pravnih razmerij** (premoženja) z umrle osebe na pravne naslednike (dediče in volilnojemnike). Dedno pravo je zato instrument prenosa in hkrati ohranjanja družbeno lastninskih oz. kapitalistično lastninskih premoženjskih odnosov.

Za pridobitev LP je bistveno bolj pomembno, kakšna pravila veljajo za časa življenja posameznika in kakšen je družbeni sistem. Ta pravila določajo kako in na kakšen način bo posameznik pridobil pravice na stvareh oz. pravice kot take. Tako je vsebina premoženja, ki ga bo posameznik lahko prenesel na svoje pravne naslednike, odvisno od tega, kakšno zaledje ima oseba, koliko je sama sposobna in od konkretnega družbenega sistema, v katerem oseba živi (sistemi lahko predvidevajo omejitve pri premoženju in posledično pri dedovanju). V kapitalističnem družbenem sistemu ni posebnih omejitev.

Funkcija dednega prava = prenos premoženjskih pravic.

Ločitev:

- **Dedovanje v biološkem smislu** = dedovanje genskega zapisa
- **Dedovanje v družbenem smislu** = dedovanje običajev, kulture, jezika...
- Dedovanje poteka nemoteno, neprekinjeno, brez potrebe po ureditvi s posebnimi pravili

- V »družbeno zakladnico« namreč prispevamo vsi
- Dedovanje poteka iz generacijo v generacijo avtomatično; brez pravil

Dedovanje v družbenem smislu je družbeni in ne pravni fenomen. Drugače je namreč v primeru, ko pride do dedovanja dobrine, ki pripada zgolj posamezniku. V takih primerih pa morajo obstajati dogovori, pravila (v zgodovini tudi običajno pravo) oz. danes pravna pravila, ki preprečujejo, da bi prišlo do anarhije in razglabljanja zasebne lastnine.

Kdaj se pojavi potreba po dednem pravu oz. po pravilih, ki bodo uredila prehod pravic iz umrlega na pravnega naslednika?

Začetek dednega prava = pojav zasebne lastnine. Dokler je bila lastnina skupna (plemenska, rodbinska), ni bilo potrebe po ureditvi, kaj je dedovanje potekalo v družbenem smislu. Ko si nekdo prisvoji določene stvari samo zase, pa je to zahtevalo izoblikovanje pravil, ki določajo, kaj se s temi stvarmi zgodi po smrti posameznika, ki si jih je prilastil.

Nekaterih razmerij pa ne moremo dedovati:

- Osebna razmerja
 - Npr. roditeljska pravica, zakonska zveza...
- Premoženske pravice, ki so strogo vezane na določeno osebo
 - Npr. predkupna pravica, osebna služnost...

Zlasti premoženske pravice pa se prenašajo na pravne naslednike. Obstaja pa tudi nekaj osebnih pravic, ki se prenašajo z dedovanjem (bolj izjema kot pravilo). Brez pravil dedovanja bi iz pravne varnosti sistem vodil v pravno nevarnost, riziko poslovanja pa bi bil prevelik.

Kar ostane za umrlim in ni osebne narave, je **zapuščina** (*hereditas*), ki preko dednopравnih norm preide na pravnega naslednika. Premožensko pravna razmerja se bodo po posameznikovi smrti nadaljevala.

1.2. KONCEPCIJE DEDNEGA PRAVA

Pravna narava dedovanja oz. dednopравnega nasledstva – 3 temeljni koncepti

1) Personalistična koncepcija (oz. personalističen pogled na dedovanje)

Že sam naziv pove, da teoretiki menijo, da se **v osebnosti dediča** (pravnega naslednika) **nadaljuje pravzaprav osebnost zapustnika**. Na nek način se zapustnikova eksistenca nadaljuje v dedičevi osebnosti, tudi po smrti.

Ta koncepcija temelji na romanskem konceptu premoženja.

1. **Romanska (rimskopravna) definicija premoženja** = v premoženje spadajo tako pravice kot tudi obveznosti
 - Premoženje = pravice in obveznosti, ki pripadajo posamezniku
 - Subjekt je tisti, ki povezuje te pravice in obveznosti v celoto, tj. v premoženje
 - Izjaja iz rimskega prava

Zagovorniki personalistične koncepcije so menili, da zato, ker po smrti zapustnika premoženje preide na dediča, ni prenehal vezni element, ki povezuje pravice in obveznosti v celoto. Ta vezni element je namreč zapustnikova osebnost, ki se prenese na dediča. Če bi smatrali, da je prenehala zapustnikova osebnost, ne bi bilo več veznega elementa. Zato govorimo o dedovanju kot univerzalnem pravnem nasledstvu in o dedovanju celotnega premoženja (celoto povezuje osebnostnost). Danes to pojmovanje ni sprejeto.

Modificirana personalistična koncepcija: če zapuščina ne nadaljuje osebnosti zapustnika, pa nadaljuje premoženjski vidik njegove osebnosti. Tudi ta teorija je bila deležna kritik, saj bi to pomenilo, da iz zapustnika na dediča preidejo vse premoženjske pravice in obveznosti, vendar temu ni tako. Tudi v pravnem smislu se zapustnikova osebnost ne more nadaljevati, saj dedič ne vstopa v osebna, družinska premoženjska razmerja, ki prenehajo s smrtjo (npr. premoženjska pravica do užitka, osebne služnosti, predkupna pravica...). Če bi bila pravna kontinuiteta popolna, bi se prenesla tudi ta razmerja.

S problematičnostjo modificirane personalistične teorije se srečamo takrat, ko ugotavljamo, da izjemoma v določenih primerih prehajajo iz zapustnika na dediča tudi nepremoženjske pravice. Tipična izjema so avtorske moralne pravice in procesna legitimacija v postopku izpodbijanja očetovstva.

2) Premoženjska koncepcija

Dedovanje je pridobivanje zapustnikovega premoženja oz. njegove zapuščine. Ne gre za nadaljevanje njegove osebnosti. Teoretiki so tako nadaljevali s tem, da se deduje zgolj premoženjski vidik zapustnikove osebnosti. Danes je tudi ta vidik presežen, saj ni res, da se prenaša samo premoženje.

Ob dedovanju namreč nastanejo tudi nove obveznosti → npr. dedič ima obveznost obeležitve smrti posameznika običajem primerno. Po dedovanju lahko nastanejo dolgovi, ki so obveznosti zapuščine. Gre za dolgove, ki so nastali po zapustnikovi smrti in tako tehnično niso njegovi dolgovi. Tako tudi premoženjska koncepcija ni v celoti sprejemljiva.

Najbolj sprejeta definicija premoženja danes je nemška.

2. Nemška (moderna) definicija premoženja

- Premoženje = premoženjske pravice, ki pripadajo posamezniku

Očitki nemške teorije oz. definicije:

- Ne pridobiva se samo pravic, ampak tudi obveznosti
 - Pravne ureditve po svetu urejajo, da na pravne naslednike ne prehajajo samo pravice, ampak tudi obveznosti
 - Dediči morajo odgovarjati za zapustnikove obveznosti zgolj do višine podedovanega premoženja
 - Izjema je v avstrijskem pravu, kjer dedič odgovarja za celoten dolg, če ne zagotovi cenitve in popisa zapuščine
- Teorija ne ureja prehoda nepremoženjskih pravic
- Obveznost dediča ni nujno premoženjska
 - Naslednik v določenih primerih dobi obveznosti že s samo smrtjo zapustnika
 - Npr. stroški pokopa/pogreba, izvajanje naloga, ki ga je dal zapustnik...

3) Družbena koncepcija

Gre za stališče, da je **dedovanje sredstvo, s katerim premostimo težave, ki nastopijo v trenutku smrti zapustnika**. Ta teorija izhaja iz stališča, da ni pomemben zgolj vidik zapustnika (ali se nadaljuje njegova osebnost... ali zgolj vidik dediča (ali nadaljuje zapustnikovo premoženje...), ampak je pomemben namen oz. funkcija celotnega dedovanja v sami družbi.

Dedovanje je urejeno kot **univerzalna sukcesija** (vesoljno nasledstvo) = dedič pridobi vse pravice in obveznosti, ki so podedljive, po zapustniku. Vesoljno nasledstvo pa v nobenem pravnem redu ni popolno. Na dediča namreč ne preidejo vse pravice in obveznosti, ki so pripadale zapustniku, ampak

družba sama; tj. **zakonodajalec** oz. pravni red določi, kaj preide na dediča in kaj ne. Pravni red ob smrti zapustnika za dediča vzpostavlja tudi nove pravice in obveznosti.

Dedovanje tako ne varuje zgolj oz. predvsem pravic zapustnika/dediča, ampak varuje tudi in predvsem interese družbe kot celote → preprečuje anarhijo, spore na tem področju. Zakon je torej tisti, ki določa kdo, kdaj, kako in pod kakšnimi pogoji lahko deduje. Zapustnik ima nekaj svobodne volje v testiranju, vendar spet znotraj okvirjev, ki jih dopušča zakona (npr. zahteva po obličnosti oporoke).

Iz te koncepcije logično izhaja dejstvo, da se ureditve dednega prava razlikujejo, saj so sistemi razvojno različni. Dednopravno področje je zelo nacionalno, kulturno, zgodovinsko obarvano. V mednarodnem pravnem kontekstu ni unifikacije. Harmonizacija poteka predvsem na področju mdr. zasebnega prava (Uredba o dedovanju), na področju materialnega prava tega ni.

Sodobna definicija dednega prava:

Dedno pravo = zbir tistih pravnih pravil, ki govorijo o prehodu zapustnikovga premoženja na njegove pravne naslednike. Gre za prenos oz. prehod pravic umrle osebe na njegove dediče, volilojemnike in druge pravne naslednike.

Ureditev področja dedovanja ima zelo pomemben povratni vpliv, saj vpliva na občutek ljudi, kakšna je produktivnost na njihovo obnašanje za časa življenja.

Katere interese je potrebno upoštevati pri dedovanju:

- **Interese oz. voljo zapustnika**
 - Volja zapustnika se izkazuje zlasti pri oporočnem dedovanju, in je samo dednopravni izraz klasične avtonomije volje, ki obstaja v civilnem pravu
 - Avtonomija se kaže skozi zapustnikovo **svobodo testiranja** oz. svobodo oporočnega odločanja
 - Avtonomija se mora prenesti tudi v razmerja po smrti → s tem se prenaša dispozitivnost
- **Legitimne interese bližnjih oseb zapustnikov** (sorodnikov - potomcev, zakoncev...)
 - Zapustnik je za časa življenja stopal v različna pravna razmerja in ima pomembne družinske vezi
 - Npr. nujni delež → tega ne poznajo vse ureditve, svoboda oporočnega razpolaganja je zato zelo široka
 - Npr. Anglija – ne pozna nujnega deleža, pozna pa obveznost finančne preskrbe
- **Interese družbe**
 - Upoštevati je potrebno odnos med zapustnikom in celotno družbo
 - Danes je aktualno vprašanje, ali bi moral zapustnik vračati socialno pomoč
 - Bi v tem primeru še sploh šlo za socialno pomoč ali zgolj za socialno posojilo?

Dandanes je urejeno **zasebno dedovanje** (dedovanje sorodnikov...). Res izjemni so primeri, da pride do **javnega dedovanja**, ko »deduje« država ali občina. V RS pride do tega samo v primeru **zapuščine brez dediča**. Kdaj bo prišlo do dedovanja države? V RS država ne deduje (ni dedič), ampak gre za drugačen način pridobitve zapuščine s pomočjo posebnega sklepa sodišča.

Pri nas poznamo 3 dedne rede:

1. **dedni red**
 - Potomci, zakonci, zunajzakonski partnerji...
2. **dedni red**
 - Starši in potomci (bratje, sestre...)
3. **dedni red**
 - Stari starši in njihovi potomci

- Če ni sorodnikov iz 3. dednega reda, pride do zapuščine brez dediča in lahko premoženje pridobi država

Dedno pravo je pravna panoga, ki ureja prehod pravic iz umrle osebe na njene pravne naslednike.

Pravni naslednik vstopi v pravna razmerja umrle osebe. Dedovanje se vedno nanaša na fizične osebe. Pravna oseba preneha z likvidacijo, s stečajem.... Pravna oseba je lahko dedič, vendar vedno zgolj oporočni dedič, saj nima noben zakon pravne osebe zapisane kot zakonitega dediča.

Država je tudi pravna oseba, vendar ne deduje. Pri nas države ne pojmujejo kot zadnjega zakonitega dediča, ampak država pridobi zapuščino brez dediča na podlagi posebnega sklepa, ki ni sklep o dedovanju, ampak **sklep o umiku premoženja zapustnika v sfero državnega premoženja**. Zapuščinsko sodišče bo v takem primeru sprejelo poseben sklep in premoženje predalo državi → gre za **kaducitetno premoženje**.

Prehod pravic iz umrlega na pravnega naslednika je predvsem premoženjskopravne narave. V pravilu vedno prehajajo zgolj premoženjske pravice in obveznosti, pa še te ne vse. Izjemoma pa lahko prehajajo tudi kakšne osebne pravice.

2. PRAVNI VIRI DEDNEGA PRAVA

1) Ustava

Temeljni lastninskopravni člen je **33 URS**, ki govori o pravici do zasebne lastnine in dedovanja. Pomemben pa je tudi **67 URS** (2. odstavek), ki določa, da pogoje in način dedovanja ureja zakon.

2) Zakon o dedovanju (ZD)

ZD je sistemski zakon, ki je bil sprejet l.1976, in je že iz tega razloga nekoliko zastarel. Zakon ima materialnopravni in procesnopravni del. Izdanih je bilo nekaj novel, vendar do l.2001 le malenkosti:

- Novela 2001
 - Z veliko zakasnitvijo je popravila neka vrašanja oz. dikcije, ki v novem družbenem sistemu niso bile več sprejemljive
 - Do l.2001 je bilo veliko sklicevanj na različne institucije, ki niso več obstajale
 - Do 2001 se je pojavilo veliko ustavnih odločb, ki so ugotovile, da je ureditev ZD sporna
 - S to novelo je bil črtan 100. člen, ki je uveljavljal domnevo, da ko je zakonec, zapustil svojemu zakonu neko premoženje v oporoko, postane taka oporoka neveljavna v trenutku, ko sta se zakonca razvezala
 - Razveljavljen je bil zato, ker se je štelo, da gre za prevelik poseg v avtonomijo oporoke
- Novela ZD-C 2016
 - Zadnja in pomembna novela
 - Temeljni namen novele: vzpostaviti določbe, ki bodo olajšale izvajanje posebne **Uredbe o dedovanju**, ki nas zavezuje na področju mednarodnega zasebnega prava
 - Uvedene so bile spremembe, ki so vezane na insolvenčno zakonodajo
 - Zlasti pri vprašanju stečaja zapuščine
 - Ta institut je bil uveden z novelo 2013
 - Natančneje ureja vprašanje izločitve iz zapustnikovega premoženja
 - Pravilo: če nekdo pridobiva socialno pomoč države ali občine, se ta pomoč po smrti vrne, razen v primerih, ki jih zakon posebej navaja in tedaj, ko se dediči zavežejo povrniti to, kar je zapustnik pridobil iz naslova socialne pomoči
 - Popolno izenačenje pri dedovanju zakoncev, zunajzakonskih partnerjev in istospolnih partnerjev, tako tistih v sklenjeni kot v nesklenjeni partnerski zvezi

- K temu ni pripomogla le novela, ampak tudi Zakon o partnerski zvezi
- Pogodbo o odpovedi neuvedenemu dedovanju lahko sklepajo tudi zakonci med seboj in ne zgolj prednik in potomec
- Teorija je prejšnjo ureditev precej kritizirala
- Ni bilo logično, da bi se potomec lahko vnaprej odpovedal dedovanju, zakonec pa ne

Zakon sistemsko še ni bil prenovljen, ampak so novele bile zgolj parcialne. Pred leti se je pripravil osnutek novega dednega zakona, vendar ni bil dobre kvalitete. Kljub temu obstaja potreba po novem zakonu. Problem dejansko ni v sistemu zakona, ker ta izhaja iz bivše socialistične ureditve, saj je bil za tisti čas precej napreden oz. ekvivalenten drugim modernim zakonom. Večja težava je v tem, da je v tem času prišlo do splošnih družbenih sprememb, zlasti v demografiji. Izjemen porast se je zgodil v pričakovani starosti posameznikov, kar je precej spremenil družinska razmerja.

Zakon zlasti šepa pri sledenju razvoja na nivoju zakonitega dedovanja, pa tudi pri urejanju nujnega dedovanja. V nekateri drugih evropskih državah se zmanjšuje zakoniti dedni delež potomcev, povečuje pa se zakoniti dedni delež partnerjev, zakoncev. Prišlo je namreč do spremembe, saj nujni delež ni več zgolj zaščita potomcev, kot je bilo prepričanje včasih. V trenutku, ko zapustnik umre, ne pusti za sabo nepreskrbljenih mladoletnih otrok in je večji problem nepreskrbljenost partnerjev. V RS so nujni deleži zelo visoki in se postavlja vprašanje, ali ureditev ne posega preveč v zapustnikovo oporočno svobodo.

3) Zakon o dedovanju kmetijskih gospodarstev (ZDKG)

- Sprejet l.1995 in kasneje malenkostno 2x spremenjen in dopolnjen (1999 in 2013)

Zakon ureja dedovanje t.i. **zaščitenih kmetij**

- **Zaščiteni kmetiji** = kmetija, ki izpolnjuje posebne zakonske pogoje
 - O tem po uradni dolžnosti odloča upravna enota
 - Gre za srednje velike kmetije, ki dobijo status, če izpolnjujejo 2 temeljna pogoja:
 - **Lastninska pripadnost**
 - Kmetija mora pripadati enemu posamezniku, lahko tudi skupaj zakoncema (partnerjema) ali skupaj predniku in potomcu
 - **Najmanj 5 hektarjev oz. največ 100 hektarjev primerljive kmetijske površine**
 - Če je zemlja slabe kvalitete, je potrebno več hektarjev, da bo šlo za zaščiteni kmetijo

Poseben način dedovanja se predpisuje zato, ker ima država poseben cilj varovanja teh kmetijskih zemljišč. Država se na ta način trudi, da z dedovanjem ne bi prihajalo do nadaljne drobitve zaščitenih kmetij. Kmetija je zaokrožena celota, ki ne bo funkcionirala, če bo razpadla na več manjših delov. Ko se želi preprečiti drobitev s pomočjo dedovanja, se bi naj zadostilo 3 funkcijam lastnine (ekološka, socialna in gospodarska) → končna posledica je, da naj deduje zaščiteni kmetijo, če je mogoče, le en dedič:

- **Socialna** funkcija = preživi sebe in svojo družino
- **Ekološka** funkcija = ne pride do drobljenja kmetij, gozdnih površin, ohrani se poseljenost prostora...
- **Gospodarska oz. ekonomska** funkcija = s tem, da ni več dedičev zaščiteni kmetije, se omogoči samozadostnost tistega enega dediča na tej kmetiji

Izjemoma sta dediča takih zemljišč lahko zakonca ali prednik in potomec. Zakon v prvi vrsti išče enega prevzemnika kmetije. Izdelani so jasni kriteriji, kdo je primeren prevzemnik; tj. kdo ima prednost. Če ni samo enega dediča, de kmetija lahko izjemoma razdeli, bistven je tudi pogoj, da prevzemnik ne prevzame kmetije pod preveč težkimi pogoji → npr. da bi prevzemnik moral izplačati vse ostale dediče. Zato zakon uveljavlja **posebne dedne deleže**, ki glede na splošna pravila ostanejo zunaj dedovanja

- Ti deleži, ki jih prevzemnik izplačuje drugim dedičem, so nižji, prevzemnik ima na voljo daljše časovno obdobje, da izplača druge dediče...
- Npr. po tem zakonu se dedičem v zakoniti delež nujno štejejo vsa darila in volila, po ZD pa samo, če se tako izrecno dogovori

Preko tega zakona se uresničuje načelo socialne države, saj država skrbi za socialno eksistenco kmetijskega ozemlja.

4) Zakon o denacionalizaciji (ZDen)

- Sprejet l.1991

V osnovi je zakon želel odpraviti krivice, ki so posameznikom nastale po 2. svetovni vojni s podržavljanjem oz. nacionalizacijo premoženja. Zlasti se je to zgodilo podjetnikom, veleposestnikom, bogatejšim ljudem z večjimi nepremičninami in večimi stanovanji...

S spremembo družbenega sistema je bil sprejet ta zakon, ki je **namenjen vrnitvi po vojni odvzetega premoženja upravičencem**. Gre za revolucionaren zakon, ki je bil problematičen in kritiziran z vidika pravne stroke, ker je predvidel vračanje premoženja v naravi. V primerjalnem pravu, so se odločali za povrnitev vrednosti premoženja, glede na vrednost pred nacionalizacijo. Vsi denacionalizacijski postopki še danes niso končani.

Dedno pravo se vključuje v primerih, ko upravičenci niso več živi. Potrebno je bilo urediti vprašanje, kdo je pravni naslednik denacionalizacijskega upravičenca. Šele v zapuščinskem postopku pa je bilo pred tem zakonom potrebno ugotoviti dediče denacionalizacijskega upravičenca. Tako je ta zakon prinesel nove določbe, ki so v določeni meri celo v nasprotju s splošno ureditvijo.

Temeljna težava je nastala v časovni oddaljenosti

- Koga je bolj simselno postaviti kot dediča → tiste dediče, ki so obstajali že v času smrti, ali dediče, ki obstajajo danes?
- Če je posameznik umrl brez oporoke, je šlo tako ali tako po zakonu
- Če pa je napisal oporoko je vprašanje, ali se lahko oporočna volja upošteva tudi glede denacionaliziranega premoženja

Zakon je bil velikokrat noveliran zlasti na podlagi odločb US RS. Prava zapustnikova volja je bila spregledana z načelom o zakonitem dedovanju.

5) Zakon o partnerski zvezi (ZPZ)

- Sprejet aprila 2016, začel veljati februarja 2017

Zakon je prinesel popolno izenačenje istospolnih partnerjev. Obstajata pa 2 izjemi:

- Posvojitev
- Postopki OBMP

Partnerji iz neskljenjene partnerske zveze so izenačeni z zakonci, ko so z zakonci izenačeni zunajzakonski partnerji. Na področju dednega prava to pomeni popolno izenačitev.

Pred tem je veljal Zakon o registrirani partnerski skupnosti (ZRIPS)

- Odločba Ustavnega sodišča iz l.2009
- Ugotovila, da so določbe ZRIPS bile v nasprotju z Ustavo, ker so istospolne partnerje neenako obravnavale tako pri zakonitem kot pri oporočnem dedovanju

- Po ZRIPS je partner po svojem partnerju lahko dedoval le na deležu (polovici), ki je bil v skupnem premoženju, ni pa mogel dedovati iz (p)osebne premoženja umrlega partnerja
- Istospolni partnerji niso bili upravičeni do nujnega deleža, kar je prav tako pomenilo diskriminacijo
- Odločba Ustavnega sodišča iz l.2013
 - ZRIPS ni bil v skladu z Ustavo, ker ni urejal dedovanja istospolnih partnerjev iz neregistrirane partnerske skupnosti
 - Ni prav, da bi ena oseba po drugi osebi dedovala, če bi bila v heteroseksualni zunajzakonski skupnosti, ne pa v primeru, ko je v homoseksualni
- Ti dve odločbi sta veljali dokler ni bil sprejet ZPZ

Obstaja pa težava, saj zunajzakonska skupnost in nesklenjena partnerska zveza ne predstavljata statusa oseb, ampak gre za dejansko stanje, ki ga je potrebno ugotavljati v vsakem primeru posebej. Tudi v zapuščinskem postopku je vedno potrebno ugotavljati, ali obstaja zunajzakonska zveza oz. nesklenjena partnerska zveza.

6) Zakon o socialnovarstvenih prejemkih (ZSVarPre)

- Sprejet l.2010 in velikokrat noveliran; nazadnje 2018

Zakon v 54.a členu dopolnjuje 128 ZD, ki govori o vračanju premoženja zapustnika, če je ta za časa življenja prejemal socialno pomoč države ali občine

- V ZSVarPre je določeno, v katerih primerih je potrebno vračati socialno pomoč, v kakšnem obsegu in pod kakšnimi pogoji se vrača
 - V primeru, da se dediči zavežejo vrnitev vrednosti dane socialne pomoči, mora država to sprejeti
- V primeru kaducitetnega premoženja, se dedovanje omeji do višine celotne vrednosti dane socialne pomoči, ko je pomoč dajala občina
 - Ko je pomoč dajala država, je ta določba brez pomena
 - Problematično poimenovanje je dedovanje, saj država oz. občina ne deduje, ampak pridobi premoženja
 - Po noveli 2018 se to »dedovanje« vedno omeji do višine vrednosti stroškov pogreba, če je pogrebne stroške financirala občina
 - Občine so si izborile pokritje teh stroškov s strani države, poleg pokritja dane socialne pomoči

7) Zakon o notariatu (ZN)

Ureja notarja latinskega tipa. Notar lahko na različne načine sodeluje v zapuščinskem postopku. Pred notariatom je bila to funkcija okrajnih sodnikov.

Oporoko se lahko sklene tudi v obliki notarskega zapisa – 2 možnosti:

- Oseba prinese že zapisano oporoko in jo notar potrdi
- Oporoka se pove ustno in zapiše pri notarju

V obliki notarskega zapisa je potrebno skleniti tudi tudi druge pomembne dednopravne pogodbe. Taka obličnost je pomembna zaradi daljnosežnosti zavez. Npr. sporazum o vnaprejšnji odpovedi dedovanja, izročilna pogodba...

V RS ni obligatornega podpisa in cenitve zapuščine, je pa v določenih primerih to potrebno → npr. ko je postavljen skrbnik zapuščine, ko upniki zahtevajo delitev zapuščine...

Pri Notarski zbornici obstaja register oporok.

8) Obligacijski zakonik (OZ)

- Pogodbe, ki so obligacijskopravne narave, a imajo pomembne dednopravne elemente
 - Npr. izročilna pogodba

9) Stvarnopravni zakonik (SPZ)

10) Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1)

11) Davčna zakonodaja...

3. TEMELJNA NAČELA DEDNEGA PRAVA

Načela izoblikuje teorija in so izoblikovana na podlagi ustavnopravnih določb in zakonodajnih določb.

1) Načelo enakopravnosti pri dedovanju

Vse fizične (in pravne osebe, kadar dedujejo) so pri dedovanju izenačene.

Pri dedovanju so vse fizične osebe enakopravne glede:

- Na ženske in moške
- Vseh otrok
 - Včasih so bile razlike glede dedovanja zakonskih in nezakonskih otrok
 - Očetovstvo mora biti ugotovljeno
- Zakoncev, zunajzakonskih partnerjev in istospolnih partnerjev
 - Redko v primerjalnem pravu obstaja popolno izenačenje neformalnih in formalnih skupnosti
 - Razlogi za to so v težkem dokazovanju obstoja neformalnih skupnosti pa tudi v tem, da si morda partner ni želel, da bi drugi partner po njem dedoval
 - Problematično: če je obstajala možnost za sklenitev formalizirane zveze, pa je osebi nista sklenili, se lahko sklepa, da zapustnik pravnih posledic, ki bi jih formalizirana zveza prinesla, ni želel
- Na tujce in državljane RS
 - Dodaten pogoj reciprocitete
 - Načelo recipročnosti = tuj državljan bo lahko dedoval v RS, če tudi slovenski državljan lahko deduje v tujčevi državi

Ponekod zunajzakonske partnerje še vedno obravnavajo kot »pravne tujce«, kar se tiče zlasti zakonitega dedovanja. Npr. v Nemčiji zunajzakonska skupnost nima pomembnih pravnih posledic na sploh. Razlog za to je prevladujoče stališče, da če imajo partnerji možnost skleniti formalizirano zvezo, ni razloga, da bi se jim vsiljevalo pravne posledice, če s svojim ravnanjem niso pokazali, da bi le-te želeli. Prednost slovenske ureditve pa je v tem, da gre za varstvo šibkejši stranke.

Vse večje število držav omogoča istospolnim sklepanje zakonske zveze, kar je *de facto* najvišji nivo izenačitve z zakoni. ZPZ v RS istospolnim sicer ne daje pravice skleniti zakonsko zvezo, lahko pa sklenejo partnersko zvezo.

2) Načelo *numerus clausus* pravnih temeljev za dedovanje

Pri nas poznamo le 2 dednopravna naslova:

1. Oporoka = oporočno dedovanje
 - Ima prednost pred zakonom

2. **Zakon** = zakonito dedovanje

- Zakon določi kdaj, pod kakšnimi pogoji bo določena oseba prišla v poštev kot zapustnikov zakoniti dedič
- Zakon to določa za primer, če oseba ni pustila oporoke ali je ta neveljavna

Tretjega dednopravnega naslova v RS ni. Npr. dedna pogodba je po slovenskem pravu neveljavna. Mnenje US RS je, da je dedna pogodba sporna zlasti zato, ker se posameznik v trenutku življenja zaveže za pravne posledice, ki bodo nastale v primeru smrti. Bistvena razlika z oporočnim dedovanjem je v tem, da je oporoka enostranski, preklicljiv pravni posel. Pri dedni pogodbi pa ni tako. Ker gre za pogodbo, ki dvostransko zavezuje, od nje ne moremo kar enostransko odstopiti ali je enostransko preklicati. US RS je mnenja, da je takšna zaveza zato nična in tudi nemoralna.

Prednost med dednopravnima naslovoma ima oporoka, če je le-ta veljavna. Oporoka je prej izjema kot pravilo, ima pa prednost. Če oporoke ni ali je neveljavna, je na vrsti zakonito dedovanje.

Zakoniti dedič = oseba, ki izpolnjuje pogoje, ki jih za dedovanje predpisuje zakon.

Oporočni dedič = oseba, ki ga oporočitelj kot takšnega določi v oporoki.

3) **Načelo svobode oporočnega razpolaganja**

Načelo je v temelju izpeljano iz temeljnega načela civilnega prava; tj. **načela avtonomije volje**. Gre za nadaljevanje načela avtonomije volje za časa življenja.

Načeloma lahko oporočitelj v oporoki svobodno določi:

- Kdo bo njegov dedič
 - S tem se želi izogniti zakonitemu dedovanju
- Posebne modalitete
 - Npr. oporoko napiše zato, da posebna oseba dobi točno določeno premoženje...
- Volilojemnika
- Obremenitev ali omejitev za določene dediče
- Itd.

Vse to lahko oporočitelj počne do meje, ki mu jo postavlja zakon. ZD vsebuje kar nekaj določb, ki so *ius cogens*, ki jih mora oporočitelj upoštevati, da bo oporoka sploh veljavna:

- Stroga **obličnost**
 - Če oporočitelj ne bo upošteval obličnostnih pravil, bo oporoka neveljavna
- Institut **nujnega dedovanja**
 - Zakon kot nujne dediče določi tiste osebe, ki so zapustniku domnevno najbližje (sorodniki, zakonec...)
 - V določenih primerih lahko zapustnik »spregleda« nujnega dediča, vendar le iz posebnih razlogov v ZD:
 - Razdedinjenje nujnega dediča
 - **Razdedinjenje** = odvzem nujnega deleža
 - Mogoče samo zaradi najhujših prekrškov dediča zoper zapustnika
 - Tudi sodna praksa ni naklonjena razdedinjenju nujnega dediča, zato je izjema redko uveljavljena v praksi
 - Dedna nevrednost dediča
 - Nujni delež je v RS zelo široko urejen, tako da bi lahko šlo že za velik poseg v avtonomijo volje zapustnika

Nujni delež zgodovinsko izhaja iz ideje solidarnosti v družini. Preprečeval naj bi, da bi neodgovoren zapustnik s svojim razpolaganjem opeharil svoje družine. Ideja ni bila zgolj zaščita nujnih dedičev, ampak tudi države, da ji ne bi bilo treba skrbeti za socialne primere.

4) Načelo kumulacije pravnih naslovov za dedovanje

Poznamo samo 2 pravna naslova (zakon in oporoko).

Kumuliranje = oseba je lahko hkrati zakonit in oporočni dedič. Po rimskem pravu to ni bilo mogoče, po slovenski ureditvi pa je.

V praksi do takšnega pojava pride predvsem takrat, ko se po smrti nabere več zapustnikovega premoženja, kot ga je le-ta v oporoki upošteval. Zapustnik z oporoko torej ni zajel vsega premoženja → del, ki ga ni zajel, se deduje po zakonu.

5) Načelo kaducitete

Kaduciteta = premoženje brez dediča.

O premoženju brez dediča govorimo, ko:

- Dejansko po zapustniku ni dediča
 - Morda ga ni v skladu z zakonitimi dednimi redi
- Se vsi dediči potencialni dediščini odpovejo
 - Negativna zapuščina
- So vsi dediči dedno nevredni, jih je zapustnik razdedinil...

V principu sta obstajali 2 rešitvi:

- Premoženje se razglasi za nikogaršnje in se prepusti akviziciji
 - Premoženje je tako prepuščeno okupaciji tistemu, ki ga prvi prevzame
 - Danes je tako stališče nesprejemljivo in v modernih ureditvah zato ne obstaja
- Premoženje zapustnika pridobi država (fiskus, lokalna skupnost...)
 - Praktično povsod je taka ureditev

6) Načelo ex lege dedovanja in načelo prostovoljnega dedovanja

Gre za dedovanje po samem zakonu, ki se že na videz (*prima facie*) težko staplja z načelom prostovoljnega dedovanja. Pri nas sta uveljavljeni obe načeli.

Načelo ex lege dedovanja = vsakdo posatne dedič v trenutku zapustnikove smrti

- Domneva se, da oseba postane dedič takoj, ko je zapustnik umrl
- V RS je sistem *ipso iure* dedovanja = zapuščino dediči pridobijo brez kakršnihkoli sprejemnih izjav ali aktov
- Vzpostavlja se tudi domneva, da dediči v trenutku zapustnikove smrti postanejo posestniki tega zapustnikovega premoženja
 - Namen domneve je, da se prepreči ogoljufanje dedičev, da bi se zapuščina odtujila
 - S tem se varuje pravni promet in interes dedičev
 - Dedič tako ne pridobi samo petitornega sodnega varstva, ampak tudi **posesorno varstvo**
 - To velja, ne da bi dedič moral glede tega izraziti kakršnokoli voljo
 - V primerjalnem pravu so tudi drugačne ureditve: npr. Avstrija pozna institut ležeče zapuščine, ko se čaka, da se dedič odloči ali bo zapuščino sprejel ali ne
- Načelo pomeni, da ni potrebnega nobenega aktivnega delovanja dedičev

Načelo prostovoljnosti dedovanja = nikogar ni mogoče prisiliti k dedovanju

- Nikogar ni mogoče prisiliti k temu, da postane dedič
- Zakonodajalec to rešuje tako, da če oseba ne želi dedovati, se lahko dediščini odpove takoj, ko izve, da ima možnost dedovati
 - V tistem trenutku velja, kot da oseba nikoli ni postala dedič
- Učinki izjave o odpovedi dedovanju veljajo ***ex tunc*** (za nazaj – od tedaj)

4. TEMELJNI POJMI DEDNEGA PRAVA

4.1. ZAPUSTNIK IN OPOROČITELJ

Zapustnik = oseba, s katere premoženje ob smrti preide na pravnega naslednika

- Zato da je nekdo lahko zapustnik mora izpolnjevati temeljni pogoj:
 - Ob smrti mora imeti določeno premoženje
 - Oseba brez premoženja ni zapustnik in se po njej ne deduje

Oporočitelj = zapustnik, ki je s svojim premoženjem za primer smrti razpolagal z oporoko

- Pogoji, da je oseba lahko oporočitelj:
 - Določeno premoženje ob smrti
 - Oporočna sposobnost: 15 let + razsodnost
 - **Oporočna sposobnost** = sposobnost napraviti, spremeniti in preklicati oporoko

Samo fizične osebe so lahko zapustniki, saj pravna oseba ne umre, ampak preneha na drugačen način.

4.2. ZAPUŠČINA IN DEDIŠČINA

Zapuščina = celota vseh premoženjskih pravic in obveznosti, ki lahko preidejo na pravne naslednike na podlagi dednopravnih predpisov

- Gre za celoto tistih pravic in obveznosti, ki lahko po slovenskem pravu dejansko preidejo na dediča
- Vse pravice ne morejo preiti → kar ne more preiti na dediče, ne tvori zapuščine
- Zapuščina = predmet dedovanja

Dediščina = ko pride do dedovanja, zapuščina postane dediščina za dediče, ki jo prejmejo.

4.3. DEDIČ, SODEDIČI IN VOLILOJEMNIK

Dedič = oseba, na katero preide zapuščina kot celota

- Če govorimo o dediču, govorimo o **vesoljnem pravnem nasledstvu**
 - Na dediča preide zapuščina kot celota
- Dedič je lahko tudi pravna oseba, vendar zgolj na podlagi oporoke
- Fizične osebe so lahko dediči tako na podlagi oporoke kot na podlagi zakona

Sodediči = vsakemu od njih pripade določen del zapuščine; tj. vsakemu pripade nek alikvotni del celote

- Nastane **dediščinska skupnost**
- Več primerov v praksi je, ko je dedičov več
- Sodediču pripada manjši del vsake obveznosti in pravice celotne zapuščine
 - Sodedič, ki dobi 1/10 je še vedno pravi dedič, vendar v zmanjšanem obsegu → udeležen je na vsaki pravici in obveznosti, ki tvori zapuščino

Volilojemnik = ni univerzalni pravni naslednik zapustnika, ampak pridobi zgolj posamično premoženjsko pravico. Njemu ne pripade alikvotni del zapuščine, ampak posebej določena pravica

- Nima dedne pravice
- V RS obstaja damnacijski legat

4.4. NALOG IN PRAVA TER NEPRAVA USTANOVA

Nalog oz. modus = breme oz. obveznost, ki jo ima zapustnik možnost določiti v oporoki določeni osebi, ki ji je z oporoko naklonil tudi neko korist.

Poleg naloga lahko oporočitelj razpolaga tudi v določen namen in ustanovi pravo ali nepravo ustanovo.

- **Prava ustanova** = oporočitelj se odloči za ustanovitev pravne osebe, ki bo zasledovala določen namen
- **Neprava ustanova** = oporočitelj določi neko vsoto denarja, ki bo služila izpolnitvi določenega namena

4.5. DEDOVANJE V ŠIRŠEM POMENU IN DEDOVANJE V OŽJEM OZ. PRAVNOTEHNIČNEM POMENU

Dedovanje v ožjem oz. pravnotehničnem pomenu = dedovanje v smislu univerzalnega nasledstva

- »Pravi dedič« je samo tisti, ki pridobi bodisi celotno zapuščino ali njen alikvotni del
- Samo v teh primerih govorimo o univerzalni sukcesiji, saj pridobi celoto ali pa del celotne zapuščine
- Značilnosti univerzalnega pravnega nasledstva:
 - 1) Premoženje dedič pridobi na podlagi **enega samega odločilnega dogodka/akta**
 - *Unu aktu*; tj. nastop smrti zapustnika
 - 2) Vse različne pravice in obveznosti, ki tvorijo premoženje zapustnika, preidejo na dediča **hkrati oz. sočasno**
 - Ni potrebno izvajati nobenih posebnih prenosnih aktov, kot je potrebno za vsako pravico za časa življenja
 - *Inter vivos* načeloma univerzalno pravno nasledstvo ni možno
 - 3) Velja, da je dedič pridobil dediščino **neposredno od zapustnika**
 - V RS ni sistema ležeče zapuščine, ampak zapuščina preide neposredno iz umrlega na dediča
 - 4) Dedič **odgovarja za zapustnikove dolgove**
 - Odgovornost ni neomejena → omejena je z vrednostjo pridobljene dediščine

Dedovanje v širšem oz. netehničnem smislu

- Dedič v tem pomenu besede dedovanja je tudi volilojemnik, ker tudi ta pridobi premoženjsko pravico *mortis causa*

4.6. RAZLIKE MED DEDIČEM IN VOLILOJEMNIKOM

Razlike:

- 1) Volilojemnik je zgolj singularni naslednik
 - Ne pridobi zapuščine ali njenega alikvotnega dela, ampak zgolj posamično pravico iz zapuščine
- 2) Volilojemnik ne odgovarja za zapustnikove dolgove
 - Razen če mu zapustnik to v oporoki izrecno naloži
- 3) Pri volilu ne gre za neposredno nasledstvo mred pravnim prednikom in pravnim naslednikom
 - Volilojemnik ne pridobi volila neposredno od zapustnika, ampak mora svoje volilo zahtevati od dediča
 - Volilojemnik ima **obligacijskopравни zahtevek do dediča**, da mu le-ta izroči volilo (npr. denarni znesek, predmete...)
 - Pri nas poznamo **damnacijsko volilo**, druga možnost je **vindikacijsko volilo**
 - **Vindikacijsko volilo** = volilojemnik v trenutku smrti zapustnika pridobi lastninsko pravico na voljeni stvari

- **Damnacijsko volilo** = volilojemnik pridobi zgolj terjatev na izročitev voljene stvari proti dediču

Tako pravi dedič, sodedič kot volilojemnik morajo izpolnjevati pogoje za dedovanje: vsi morajo biti **dednovredni**.

4.7. DEDNA PRAVICA

Dedna pravica = vsota vseh upravičenj glede zapuščine

Upravičenja dediča na podlagi dedne pravice:

- Od vsakogar lahko zahteva, da ga priznava za dediča
- Lastninska pravica na zapuščinskih stvareh
- Pravica, da postane posestnik teh stvari
- Je imetnik drugih pravic in obveznosti, ki sestavljajo zapuščino
- Pravica, da iz svoje zapuščine odstrani vsakogar, ki bi po njej želel poseči

Lastnosti dedne pravice:

- 1) *Erga omnes***
 - Ima absolutno naravo, saj učinkuje zoper vsakogar
- 2) Premoženska pravica**
 - Dedna pravica je podedljiva in prenosljiva pravica
 - Razlika med dedno pravico in drugimi klasičnimi premoženjskimi pravicami:
 - Oseba jo pridobi zgolj pod določenimi pogoji, ki jih določa zakon
- 3) Vedno jo pridobi zgolj dedič v ožjem pomenu besede**
 - Druge osebe, ki pridobijo določeno korist iz zapuščine, dedne pravice nimajo (npr. volilojemnik)

5. PREDMET DEDOVANJA

2 ZD: Dedujejo se lahko stvari in pravice, ki pripadajo posameznikom.

- Definicija je pomanjkljiva:
 - Ne omenja obveznosti, ki se tudi dedujejo
 - Ne dedujejo se vse pravice in stvari, ampak le premoženjske
 - Ni mogoče reči, da se deduje stvar, ampak se deduje stvarna pravica
 - Deduje se različne stvarne pravice na stvareh, ne pa predmeta
 - Stvari so predmet stvarnih pravic in s tem tudi predmet dedovanja

33 USR: pravica do zasebne lastnine in dedovanja

- Podedovati je mogoče vsako pravico, ki je prenosljiva → izjema je režim javnega dobra
- Posameznih stvari, na katerih je lastninska pravica in so lahko predmet dedovanja, Ustava ne našteva, kar se razlikuje od prejšnjega pravnega sistema
 - Prejšnja ustava je določala, na katerih pravicah dedič ni mogel participirati
 - Teh omejitev danes URS ne pozna, kar načeloma pomeni, da je možno pridobiti lastninsko pravico na vsaki stvar in lahko vse to tudi dedujemo
 - Izjema so samo stvari, ki so tako pomembne, da jih za uporabo potrebuje širša skupnost, kjer država zaradi posebnega režima vzpostavlja sistem javne lastnine in javno dobro
 - Na javnem dobrem lahko pridobimo zgolj koncesijo za uporabo

Predmet dedovanja je lahko:

- **Lastninska pravica**

- Bodisi na nepremičninah, premičninah, deležih v pojdetjih, delnicah...
- Vse **druge stvarne pravice**, razen osebne služnosti
 - V skladu s pravili stvarnega prava osebna služnost preneha s smrtjo upravičenca
 - Deduje se lahko npr. stavbna pravica, zastavna pravica...
- **Pravice iz obligacijskopравnih razmerij**
 - Pravice iz poslovnih in neposlovnih razmerij
 - Vendar se take pravice deduje samo takrat, ko te pravice in obveznosti niso strogo vezane na osebo upravičenca ali dolžnika
 - Izjema: ne deduje se pravica do povračila nematerialne (nepremoženjske) škode, razen če je že pravnomočno določena ali priznana s pisno pogodbo
- **Pravice intelektualne lastnine**
 - Avtorske pravice
 - Ne deduje se samo premoženjski oz. materialni del avtorske pravice, ampak tudi avtorska moralna pravica
- **Dedna pravica**
- Itd.

Predmet dedovanja niso:

- Pravice iz socialne varnosti, ker so osebne narave
- Osebnostne pravice
- Volilna pravica
- Kategorije, ki jih je mogoče izločiti iz premoženja ali zapuščine

Kategorije, ki jih je mogoče izločiti iz premoženja ali zapuščine:

1) **Izločitev na zahtevo potomcev** (32 ZD)

- Se **izloča iz premoženja** zapustnika
- Izločitev lahko zahtevajo:
 - Potomci
 - Potomci potomcev (potomci ne glede na stopnjo potomstva) in tudi posvojenci
- Pogoji pa je, da so živeli skupaj z zapustnikom
 - Ni pogoj v skupnem gospodinjstvu, ampak da so živeli skupaj in zapustniku pomagali pri pridobivanju in upravljanju premoženja ter tako prispevali k povečanju le-tega
- Zakonec ni predviden, saj po smrti preneha zakonska zveza in je potrebno razdeliti skupno premoženje
 - Zakonec bo tako že dobil tisto, kar mu pripada in bo nato dedoval še na deležu, ki je pripadal umrlemu zakoncu
- Pojavilo se je vprašanje, kakšna je pravna narava te izločitve?
 - Je to potomčeva pravica dedopравne narave ali stvarnopравna izločitvena pravica?
 - Argumentov, da gre za dednopравno pravico, ni, ker je očitno, da bi šlo za nepravilno trditev, saj ne gre za dedovanje
 - Potomec izloča nekaj, kar sicer je zapustnikovo, vendar je to potomčeva pravica → to kar je sam prispeval in zdaj to izloča
 - Potomec izloča nekaj, kar je njegovo → zahtevek je potrebno postaviti v obliki stvarnopравnega zahtevka
 - Ni utemeljen obligacijskopравni zahtevek, ki bi zahteval povrnitev vločka v obliki denarja
 - Zahteva lahko zgolj v smislu postavitve stvarnopравnega zahtevka
 - Lahko zato cel ta institut izločitve na zahtevo potomcev imenujemo za institut stvarnopравne narave?
 - Povsem klasične stvarnopравne narave pa tudi ni
 - Razlog je v tem, da je urejen posebej v ZD in da ga upravičenec lahko uveljavlja samo v določenem trenutku → ko je nastopila smrt zapustnika

- Gre za poseben dednopravni moment
- Posebnost je tudi ta, da ZD posebej določi, kdo so upravičenci po tem členu za izločitev
- Prevladujoči del teorije zaključuje, da je to zahtevak *sui generis*, ker ima ob tem, da gre za klasično stvarnopravno obliko, tudi določene dednopravne posebnosti
- Glede na to, da gre za izločitev iz zapustnikovega premoženja, ne pa zapuščine, je posledica, da potomec ne rabi izpolnjevati pogojev za dediča (ni pomembno, če je dedno nevreden)

2) Izločitev gospodinjskih predmetov (33 ZD)

- Samo ti se **izločajo iz zapuščine**
- Gospodinjske predmete se izloča iz zapuščine, saj jih upravičenci dejansko dedujejo, zato se izločijo šele iz zapuščine
- Dedujejo jih kot zakoniti volilojemniki oz. upravičenci:
 - Zakonec
 - Ne omenja zunajzakonskih partnerjev
 - ZD jih izenačuje pri zakonitem dedovanju, tukaj pa gre za izločitev in volilo → vprašanje, ali je zunajzakonski partner upravičen zahtevati takšno izločitev
 - V praksi se šteje, da je do tega upravičen tudi zunajzakonski partner
 - Nujno je potrebno spremeniti tudi zakon
 - Potomci
 - Potomci potomcev, ki so z zapustnikom živeli v skupnem gospodinjstvu
- Te osebe imajo posebno premoženjsko pravico, ki je ni določil oporočitelj, ampak zakon
- Gre za posebno korist, ki jo pridobijo pred ostalimi dediči
- 33 ZD pravi, da gre za predmete manjše vrednosti (pohištvo, posoda...), in ki bi sicer, če bi jih dedovali, predstavljali težavo pri delitvi
- Upravičenci do zakonitega volila dedujejo take gospodinjske predmete poleg zakonitega dednega deleža
 - Tako ne govorimo zgolj o volilu (legatu), ampak o **prelegatu**
 - **Prelegat** = osebi volilo pripade poleg dednega deleža; volilo se ne všteje v dedni delež
 - Volilo ima vindikacijski značaj
 - Upravičenci so v trenutku zapustnikove smrti postali lastniki teh gospodinjskih predmetov in jih od ostalih dedičev lahko zahtevajo z *rei vindicatio*

3) Primeri, ko je zapustnik pridobil socialno pomoč države oz. občine (128 ZD)

- Se **izloča iz premoženja** zapustnika
- Razlika in pomen izločanja iz zapustnikovega premoženja ali iz zapuščine:
 - Po 32 ZD in 128 ZD, se zapuščina dejansko formira šele v trenutku, ko se premoženje, ki zapustniku dejansko ne pripada, izloči
- Dediči morajo v določenih primerih, pod določenimi pogoji socialno pomoč bodisi vrniti, če se k temu zavežejo, ali pa lahko država/občina zahteva izločitev vrednosti dane pomoči na podlagi 128 ZD
- 128 ZD je bil enkrat že pomembno spremenjen
 - 2001 – US RS je ugotovilo, da prejšnja dikcija ni bila v skladu z Ustavo
 - U-I-330/97: primerna ureditev tega vprašanja ni v neskladju z Ustavo, problem je bil v načinu pravnega urejanja
 - Razveljavitev 128 ZD
 - Sodišče je razveljavilo člen in odločilo, da je zakonska ureditev v nasprotju z URS
 - Člen je namreč določal, da lahko dediči dedujejo zapustnikovo premoženje samo, če se s tem strinja dajalec pomoči

- Prejšnja ureditev je bila taka, da je država ali občina avtomatsko pridobila stvarnopravno pravico na zapuščini in je bilo odvisno od volje države/občine, ali bo dala možnost dedičem, da sami poplačajo in dejansko imajo možnost dedovanja
- Zdaj premoženje zapustnike ne gre takoj na državo, ampak se mora dedičem dati možnost, da poplačajo vrednost socialne pomoči
 - Ni več stvarnopravni zahtevek, ampak obligacijskopravni zahtevek → zakonska zastavna pravica
 - Dediči dobijo celotno premoženje, če poplačajo celotno socialno pomoč, ki jo je zapustnik pridobil
- L.2016 je bil 128 ZD še enkrat spremenjen → ostaja nespremenjeno, da gre za obligacijskopravni zahtevek, vendar pa ZD napotuje na Zakon o socialnovarstvenih prejemkih (54.a člen), ki določa višino in način vračanja socialne pomoči
 - Vračilo se omeji na 2/3 prejetih sredstev in zgolj na denarno socialno pomoč
- Veljavna ureditev: če je zapustnik pridobil pomoč države/občine, ne bo prišlo do dedovanja tistega dela premoženja, ki ustreza določeni vrednosti pomoči
 - Kakšna je vrednost pomoči, ki bo relevantna za omejitev dedovanja, določajo predpisi o socialnem varstvu (54.a ZSVarPre)
 - Če država izloča premoženje, sodišče s sklepom izroči ta del premoženja pristojnemu državnemu organu ali občini
 - Vrednost prejete pomoči države/občine postane državna lastnina
- Dediči se lahko odločijo, da bodo vrednost državne pomoči povrnili in v tem primeru tudi dedovali
- Država/občina si svojo terjatev ustrezno zavaruje → ima zastavno pravico na zapuščinskih stvareh, vse dokler dediči prejetih pomoči ne povrnejo
 - 54.a ZSVarPre določa 2 kategoriji teh prejemkov:
 - 1) Oprostitve plačil določenih socialnovarstvenih storitev
 - 2) Prispevek k plačilu sredstev namenjenih za doplačilo družinskega pomočnika
 - V teh primerih se dedovanje omeji do 2/3 prejetih sredstev
- 3 kategorije pomoči, kjer se dedovanje ne omejuje:
 - 1) Izredna denarna socialna pomoč
 - 2) Posebna izredna denarna socialna pomoč družini po smrti posameznika
 - 3) Posebno izredna denarna pomoč pri kritju stroškov pogreba
- Glede denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka, pa se dedovanje omeji do višine vrednosti te pomoči v primeru, ko je posameznik imel v lasti stanovanje ali hišo, v vrednosti, ki je višja od 120 000EUR
 - Bilo je odločeno, da kljub temu da ima takšno vrednost, sam zase ni mogel poskrbeti oz. se preživljati
- Novela ZD-C je prinesla še eno novost
 - Občina lahko založi stroške za pogreb osebe brez sredstev
 - Dedovanje se omeji tudi do vrednosti stroškov pogreba, ki jih je krila občina
 - Tudi v primeru, če zapuščino brez dediča pridobi država, se občini povrnejo stroški
- Do dedovanja pride:
 - Če se dediči zavežejo, da bodo vrednost socialne pomoči vrnili
 - Dajalec pomoči (država/občina) se sam odpove povrnitvi vrednosti dane socialne pomoči pod pogojem, da so tudi dediči po tem zapustniku (potomci, zakonec) sami socialno ogroženi
 - Gre za uresničevanje načela socialne države
- Država/občina se lahko odpove zapuščini tudi v primeru, če bi upravljanje z določenim premoženjem povzročalo velike stroške

- Novela je prinesla še rok, v katerem se dajalec pomoči lahko vrnitvi le-te odpove
 - Rok je določen v obsegu 3 mesecev od trenutka, ko je bil dajalec obveščen o uvedbi dedovanja
 - Rok je bil uveden zaradi pravne varnosti, ni pa prekluziven
 - Država se lahko odpove tudi kasneje, saj je to v korist dediča
- Obstajata trenutno 2 režima:
 - Paziti je treba, ali je posameznik pridobil socialno pomoč do 1.2.2017 ali po 1.2.2017, ko veljajo zgornja pravila
 - Predtem je bila ureditev drugačna, tako za denarno socialno pomoč kot za varstveni dodatek

6. TEMELJNI POGOJI ZA UVEDBO DEDOVANJA

5 temeljnih pogojev:

1) **Smrt zapustnika**

- Dokler ne nastopi smrt zapustnika, najbolj relevantno pravno dejstvo za dedovanje ne obstaja

2) **Obstoj zapuščine oz. predmeta dedovanja**

3) **Obstoj dediča**

- Zapuščino brez dediča pridobi država, ki pa ni dedič

4) **Pravni temelj oz. dedni naslov**

- Oporoka
- Zakon

5) **Dedna sposobnost dediča**

- Dedič mora izkazati dedno sposobnost oz. izkazati, da ni dedno nevreden

Pogoji morajo biti izpolnjeni kumulativno. Ko se vsi pogoji hkrati izpolnijo, pride do dedovanja v univerzalnem smislu in tudi v smislu singularnega pravnega nasledstva. Tudi za pridobitev volila je potrebna izpolnitev vseh pogojev.

Če so izpolnjeni vsi pogoji, preide zapuščina na dediča *ipso iure*; tj. na podlagi zakona že v samem trenutku zapustnikove smrti.

Ker pa nikogar ni mogoče prisiliti, da deduje, obstaja tudi možnost, da se dedič dedovanju odpove. Njegova odpoved velja **ex tunc** → šteje se, kot da že v trenutku zapustnikove smrti ni bil dedič oz. ni pridobil dediščine.

Dedič se v določenih primeru vendarle ne more odpovedati dediščini: tj. **dedič, ki je v že razpolagal z delom ali s celotno zapuščino**, saj je tako že *tacites* (konkludentno) izkazal, da želi biti dedič. Dedič, ki se ne more odpovedati dediščini je torej tisti, ki je že izrecno sprejel dediščino ali je z njo že razpolagal in jo sprejel konkludentno. Izjema je, ko je nekdo moral razpolagati s predmeti zapuščine zaradi **redne uprave**. Če gre za redno upravljanje ali ukrepe, da se ohrani vrednost zapuščine, se lahko tak dedič dediščini odpove. V RS je torej urejen sistem ***ipso iure* dedovanja**.

Drugačen pa je sistem v principu **ležeče zapuščine**. Ta sistem pozna avstrijski ODZ. V trenutku, ko zapustnik umre, je dediču zapuščina zgolj ponujena. V trenutku delacije (ko se izpolni temeljni pogoj dedovanja), je zapuščina dedičem ponujena, ti pa se sami odločijo in izrecno izjavijo, ali želijo dedovati. Takrat nastopi akvizicija. 2 trenutka: **delacija** in **akvizicija** (dejanska pridobitev dediščine). Trenutka delacije in akvizicije sta v sistemu ležeče zapuščine ločena. V sistemu *ipso iure* dedovanja sta oba trenutka praktično združena v en časovni trenutek → še več, dedič pridobi celo posestno varstvo.

6.1. SMRT ZAPUSTNIKA

Danes je kot smrt pojmovana prava, biološka oz. fizična smrt posameznika. V Rimu so poznali še drugačno obliko smrti → civilna smrt, če je nekdo postal suženj.

Dokler posameznik še živi, ne more biti uvedeno dedovanje. Dediči ne morejo vnaprej razpolagati s pričakovano dedno pravico, ampak imajo zgolj upanje, da bodo nekoč postali dediči.

Načeloma velja tudi prepoved, da bi se dedič lahko vnaprej odpovedal dedovanju

- Ni mogoče razpolagati s pravico, ki je oseba še nima
- Obstaja pa izjema: **137 ZD** določa, da se lahko prednik in potomec dogovorita, da potomec ne bo dedoval po svojem predniku, ko bo nastopila njegova smrt
 - Do novele ZD-C 2016 je bila to edina možna izjema dogovarjanja o odpovedi dedovanju
 - Od 2016 dalje, lahko tak dogovor skleneta tudi zakonca
- Če se oseba vnaprej odpove dedovanju, se odpove vsakemu dedovanju (oporočnemu in zakonskemu), in tako tudi nujnemu deležu
- Lahko bi rekli, da gre za neko vrsto dedne pogodbe, ki so načeloma nične
 - Pogodba ima zelo daljnosežne posledice
 - Za sklenitev takega sporazuma je potrebna popolna poslovna sposobnost
 - Gre za tako oseben in daljnosežen pravni posel, da ne prenese zastopanja
 - Gre za aleatorno zavezo, saj dedič, ki se odpoveduje dedovanju, ne more natančno vedeti, čemu se odpoveduje, saj ne ve, kakšen bo obseg zapuščine ob smrti zapustnika
 - Oblika je zaradi tega zelo stroga
 - Sklenitev v obliki notarskega zapisa ob prisotnosti 2 zapisnih prič
 - Zapisni prič lahko zamenja dodatni notar

U-I-123/94 – Ali je ustavnopravno sprejemljivo, da naše pravo ne pozna dedne pogodbe?

- URS je tista, ki zgolj zagotovi pravico do dedovanja, zakon pa določa način in pogoje dedovanja
- Zakon je določil neveljavnost dednih pogodb, ker je ni mogoče enostransko preklicati, narejeno oporoko pa je mogoče
- Zaradi tesne poveznosti LP in pravice do dedovanja je pri določanju načina dedovanja in pogojev dedovanja potrebno po 67 URS upoštevati, da je oporočno dedovanje izraz razpolaganja z LP na premoženju
- Dedna pogodba tako naj ne bi bila potrebna, saj vsem potrebam zadovoljita instituta zakonitega in oporočnega dedovanja
- Zakaj niso sprejemljive dedne pogodbe v RS?
 - V trenutku sklenitve dedne pogodbe se zapustnik ne zaveda svojega dejanskega stanja (obsega premoženja ob smrti)
 - Z dedno pogodbo bi šlo za prevelik poseg v zapustnikovo svobodo, da bi se lahko vsemu odpovedal, brez da bi vedel, kakšen je sploh celoten obseg zapuščine

Kako izkazujemo smrt osebe?

- **Izpis iz matičnega registra**
 - Do l.2005 so obstajali 3 taki registri danes pa le matični register, ki registrira različne osebne statuse posameznika (rojstvo, poroka, smrt)
- V določenih primerih, ko takšnega dokazila ni mogoče pridobiti, pa obstaja alternativna možnost v 2 sodnih postopkih:
 - 1) **Postopek razglasitve pogrešanca za mrtvega**
 - Svojci ali katerakoli oseba s pravnim interesom (tudi DT), ima možnost za uvedbo postopka razglasitve za mrtvega
 - 2) **Postopek dokazovanja smrti**

- Primeri, ko oseba ni pogrešana, ampak ni mogoče priti do izstavitve listin, ki se zahtevajo za vpis v matični register
- Nekdo umre tako, da ni jasnih fizičnih dokazov o tem, da bi zdravnik v tistem trenutku lahko potrdil smrt, vemo pa, da je ta nastopila
 - Npr. močna eksplozija nastopi in za osebo ne ostane nič
- Oba postopka ureja Zakon o nepravdnem postopku (ZNP)
 - Najprej se opravijo poizvedbe
 - Če je na podlagi temljitega raziskovanja ugotovljeno, da so podani pogoji za začetek postopka, se obvesti CSD, ki mora pogrešani osebi postaviti skrbnika za poseben primer
 - Razglasitev pogrešanca za mrtvega
 - Sodišče bo razglasilo, če so izpolnjene določene okoliščine:
 - 1) O pogrešancu 5 let ni nikakršnega glasu, pa je že dopolnil 70 let starosti
 - 2) 5 let ni nikakršnega poročila, pa je verjetno, da ni več živ
 - Konkretno okoliščine kažejo na dejstvo, da bi oseba težko preživela
 - Npr. da je bil nazadnje na področju, kjer je izbruhnil vulkan
 - 3) Zgodila se je katastrofalna nesreča in v 6 mesecih od prenehanja nevarnosti ni poročila o osebi
 - 4) Oseba je izginila med vojno, pa o njej ni glasu še 1 leto po prenehanju bojevanja oz. po prenehanju vojnega stanja
 - Upravičenec mora vložiti zahtevo za postopek
 - Sodišče razišče vse okoliščine, izvede vse potrebne dokaze in v Uradnem listu (lahko tudi v drugem glasilu) objavi vse podatke, pozove pogrešano osebo, da se oglasi in jo opozori, kaj se zgodi, če se v določenem roku (3 mesece po objavi oklica) ne bo zglasila
 - Dokazovanje smrti
 - Analogno se uporabljajo določbe o razglasitvi pogrešanca za mrtvega
 - Rok pri oklicnem postopku je krajši: 15 - 30 dni

Včasih bo pomemben element nastopa smrti zapustnika tudi natančen oz. točni čas in ne samo datum. Zato se v matični register ne vpisuje zgolj leto, mesec in dan, ampak tudi ura in minuta smrti, če je to mogoče določiti. To velja tako za naravno ugotavljanja smrti (ugotavlja zdravnik) in v posebnih postopkih. Če ni mogoče ugotoviti natančno, pa je potrebno vsaj približno. Če sodišče ne more ugotoviti, se za dan smrti šteje dan pravnomočnosti sodne odločbe. Trenutek smrti je odločilen:

- Za **določitev kroga zapustnikovih dedičev**
 - Krog predstavljajo samo osebe, ki so bile žive v času zapustnikove smrti
 - Izjema: *nasciturus* → zarodek se lahko šteje za živorojenega, ko gre za njegove koristi
 - Če se zarodek rodi živ, se domneva, da je obstajal že v trenutku zapustnikove smrti, da bo lahko dedoval
 - Če se rodi mrtev, se šteje, da nikoli ni bil dedič
- Zaradi **obsega zapuščine**
 - Zapuščino bo tvorilo samo tisto premoženje, ki ga je imel zapustnik v trenutku nastopa smrti
- Zaradi **dedne nevrednosti ali dedne nesposobnosti**
- Zaradi **začetka teka pomembnih rokov**
 - Rok za podajanje dedne izjave
 - Izjave ali bo oseba dediščino sprejela
 - Roki za uveljavljanje pravice zahtevati zapuščino
 - Roki za druge dednopravne zahtevke
- Zaradi **krajevne pristojnosti zapuščinskega sodišča**
 - Glede na stalno prebivališče zapustnika v trenutku, ko je nastopila njegova smrt

6.2. OBSTOJ ZAPUŠČINE OZ. PREDMETA DEDOVANJA

Velja, da ni dedovanja, če ni predmeta dedovanja. To izhaja iz samega izraza zapustnik, ki napeljuje na osebo, ki ima zapuščino.

6.3. OBSTOJ DEDIČA

Dedič je lahko fizična in pravna oseba. Fizične osebe morajo biti žive v trenutku smrti zapustnika, da lahko dedujejo (izjema: nasciturus). Pravna oseba lahko postane dedič, četudi ni ustanovljena oz. ne obstaja v trenutku smrti, morata pa biti izpolnjena 2 pogoja:

- 1) Pravna oseba dejansko izpolnjuje vse pogoje za ustanovitev, tj. za pridobitev pravne osebnosti
- 2) Pravna oseba je že v postopku ustanavljanja

Komorienca = dogodek, v katerem istočasno umreta 2 osebi, ki bi med seboj lahko dedovali in ni mogoče natančno določiti zaporedja nastopa smrti.

Velikokrat ni mogoče dokazati, kdo je umrl pred drugim. V RS velja pravilo, kot da so **komorienti umrli sočasno**, če ni mogoče določiti trenutka smrti. To za dedovanje pomeni, da ne pride do vzajemnega dedovanja med komorienti → nihče ni dedoval po drugem, ki je sočasno umrl. Dediče dobimo tako, da se za vsako osebo posebej pogleda, kateri so njegovi dediči.

Domneva istočasnosti je izpodbojna (*praesumptio iuris*). Oseba, ki bi imela korist od dokaza, da je nekdo umrl prej, ima možnost to izpodbijati.

V ZD ni pravila o komorienca, to pravilo je sprejela sodna praksa in ga zagovarja tudi teorija.

Obstaja pa posebna določba o komorienca v Zakonu o dedovanju kmetijskih gospodarstev (ZDKG) v primeru tretjega pripadnostnega položaja. Ko se deduje po tem ZDKG obstajajo 3 pripadnostni položaji glede na to, komu zaščitena kmetija pripada:

- **1. pripadnostni položaj** = kmetija pripada eni sami osebi
- **2. pripadnostni položaj** = kmetija pripada skupaj zakoncema
- **3. pripadnostni položaj** = kmetija pripada skupaj predniku in potomcu
 - Če bi se v tem primeru zgodila komorienca, da bi umrla prednik in potomec, ki sta skupaj lastnika kmetije, bi veljalo, da je potomec preživel prednika
 - Ta domneva je drugačna od komorienca pri ostalem dedovanju, saj je neizpodbojna (*praesumptio iuris et de iure*)

6.4. PRAVNI TEMELJ OZ. DEDNI NASLOV

V RS poznamo 2 pravna temelja oz. dedna naslova: zakon ali oporoko.

Dedna pogodba torej ni dedni naslov. V ureditvah, ki sprejemajo tudi dedno pogodbo, je s premoženjem za časa življenja vseeno še mogoče razpolagati, saj je dedna pogodba pravni posel dedne narave in učinkuje šele v primeru smrti. V RS velja, da naj ima posameznik svobodo testiranja vse do smrti, ki je zagotovljena z oporoko, pri dedni pogodbi pa temu ni tako.

Če oporoka obstaja in je veljavna, ima vedno prednost pred zakonitim dedovanjem. Zakonito dedovanje nastopi takrat, ko oporoke ni. Zakon domneva zapustnikovo voljo s tem, ko določi zapustnikove najbližje osebe za njegove pravne naslednike.

Načelo kumulacije dedovanja = dovoljeno in možno je dedovati po obeh pravnih naslovih. To pride v poštev zlasti takrat, ko zapustnik v oporoki ne razpolaga z vsem svojim premoženjem.

Do dedovanja po zakonu bo prišlo, ko:

- Ni oporoke
- Oporoka obstaja, pa je neveljavna (nična, izpodbita)
- Oporoka zaobjema samo del premoženja zapustnika
- Oporočni dedič ni preživel oporočitelja
 - Če oporočni dedič umre pred oporočiteljem, dedujejo oporočiteljevi zakoniti dediči, razen če oporočitelj za ta primer določi substituta za »odpadlega oporočnega dediča«
- Je oporočni dedič nesposoben za dedovanje oz. je dedno nevreden → ta odpade, dedujejo pa zakoniti dediči, razen če je oporočitelj za tak primer postavil substituta
- Se oporočni dedič dediščini odpove in dedujejo zakoniti dediči, če ni oporočitelj za tak primer določil substituta

6.5. DEDNA SPOSOBNOST DEDIČA

Dedna sposobnost dediča = sposobnost pridobiti pravice in obveznosti, ki jih določeni osebi zapusti zapustnik.

Dedno sposobnost ima:

- Vsaka fizična oseba
- Pravna oseba, vendar samo na podlagi oporoke
 - Ni nikoli zakoniti dedič
 - Ima dedno sposobnost, vendar ji mora zapustnik nekaj nakloniti v oporoki

Dedna sposobnost tujcev

- Dedujejo po načelu reciprocitete
- So dedno sposobni pod pogojem, da so naši državljani v tujčevi državi dedno sposobni

V določenih primerih pride do **dedne nevrednosti**

- Dedna nevrednost povzroči, da oseba, ki je bila dedno sposobna, ni vredna, da bi dedovala po zapustniku, ker:
 - Je zagrešila neko neprimerno dejanje proti zapustniku (neprimerno vedenje),
 - Je opustila določena ravnanja naproti zapustniku ...
- Zavržna ravnanja opredeljuje 126 ZD
 - 4 kategorije takih najbolj zavržnih dejanj
 - Prve 3 mora zapuščinsko sodišče upoštevati po uradni dolžnosti
 - 1) **Naklepni odvzem življenja zapustniku**
 - Se upošteva, če je bil uspešen pri odvzemu življenja ali je šlo zgolj za poskus
 - Silobran in skrajna sila ne spadata v to skupino
 - Dedno nevreden je tudi tisti, ki je 3. osebo napeljeval k uboju zapustnika in mu pri tem pomagal z bistveno željo po dedovanju po zapustniku
 - 2) **Dedič se trudi preprečiti izraz avtentične, pravilne volje zapustnika** glede dedovanja po njem
 - Oseba se je poslužila grožnje, prisile, zvijače, da je zapustnika pripravila do tega, da je pripravil oporoko v njeno korist, preprečila pripravo oporoke v korist nekoga drugega...
 - Enako je kaznovan tudi poskus in pomoč pri takem ravnanju
 - Grožnja je bila lahko naperjena tudi po osebi, ki je blizu zapustnika, ne nujno proti zapustniku samem
 - 3) **Preprečitev izvršitve že izjavljene prave volje zapustnika**
 - Podoben drugi kategoriji, vendar gre za drugo časovno točko
 - Nekdo prepreči, da bi se izvršila zapustnikova volja, ki jo je ta že izrazil
 - Npr. nekdo skrije, uniči ali predružači oporoko

4) Kršitev zakonske dolžnosti preživljanja

1. Dedno nevreden bo tisti, ki je **huje zanemaril zakonito dolžnost preživljanja**
 - Sodišče bo najprej ugotavljalo, kdo je dolžan nekoga po zakonu preživljati
 - Obveznost preživljanja pri nas obstaja med:
 - Starši in otroki
 - Zakoncema
 - Mačeho, očimom, pastorkom in pastorko
 - Nadaljni element je, kako v praksi ovrednotiti, da gre za hujše zanemarjanje dolžnosti
 - Sodna praksa je izoblikovala nekaj kriterijev, ki morajo biti izpolnjeni:
 - 1) Objektivni element: opustitev preživljanja s strani potencialnega dediča je dejansko ogrozilo obstoj zapustnika
 - 2) Subjektivni element: dedič je moral vedeti oz. se zavedati, da njegova opustitev preživljanja (nedajanje preživnine) povzroča tako hude posledice pri zapustniku, da je dejansko ogrožen njegov obstoj
 - 3) Dedič je moral biti sposoben dajati takšno preživljanje, vendar pa tega sam zavestno ni želel
 - Šele po vseh teh pogojih, bo sodišče razglasilo nekoga za nevrednega
2. Dedno nevreden bo tudi tisti, ki je **opustil pomoč zapustniku, ko jo je ta potreboval**
 - Gre za drugi element te kategorije
 - Tudi civilna sodišča se poslužujejo kazenskopravne definicije opustitve pomoči: Ko nekdo zapusti v nevarnosti, ki bi mu grozila oz. v položaju, ki bi bil nevaren za življenje zapustnika, pa bi lahko pomoč nudil brez nevarnosti za svoje življenje
 - Na ta 4. razlog mora nekdo opozoriti, saj sodišče nanj ne pazi po uradni dolžnosti
- Do l.1994 je obstajala še ena kategorija za dedno nevrednost: pobeg iz države
- US RS je odločilo, da gre za prevelik poseg države v zapustnikovo voljo oz. svobodo testiranja
- US RS je takrat, ko je presoјalo ta razlog, presoјalo tudi druge razloge in reklo, da so sprejemljivi, saj je mogoče brez težav domnevati, da bi tudi zapustnik želel, da ta oseba ne deduje, če bi vedel za ta dejanja
- Dedno nevrednost je mogoče odpustiti
 - Zapustnik lahko dedno nevrednost oz. dejanje odpusti izrecno ali z določenim konkludentnim dejanjem
 - Npr. če je zapustnik vedel za zavržno ravnanje dediča in mu vseeno v oporoki naklonil neko korist, se šteje to, kot odpustek
- **Relativnost dedne nevrednosti**
 - To pomeni, da če je nekdo dedno nevreden, je nevreden dedovanja zgolj glede na določenega zapustnika; tj. zgolj na tistega zapustnika, zoper katerega se je pregrešil
 - Taka oseba lahko nemoteno deduje po drugem zapustniku
 - Dedna nevrednost ne zadane dediča v absolutnem smislu v razmerju do vseh morebitnih zapustnikov
- Pravne posledice dedne nevrednosti:
 - 1) Oseba ne more dedovati, ne na podlagi zakona ne na podlagi oporoke
 - 2) Oseba ne more dobiti volila
 - 3) Oseba ne more dobiti tudi nobenega drugega naklonila na podlagi oporoke
 - 4) Dedno nevredna oseba ni upravičena niti do nujnega deleža
- Kako je s pravicami potomcev nevrednega dediča? Bodo lahko dedovali?
 - Dedna nevrednost zadane samo osebo samo

- S tem, ko je oseba postala dedno nevredna, se šteje, kot da bi ta oseba umrla pred zapustnikom
- Če je nevredni dedič zakoniti dedič, vstopijo na njegovo mesto njegovi potomci na podlagi **vstopne pravice**
- Drugače pa je pri oporočnem dedovanju → če je dedno nevreden oporočni dedič, njegov del dedujejo zakoniti dediči, razen če oporočitelj postavi substituta za tak primer
 - Pri oporočnem dedovanju ni vstopne pravice
 - Oporočni dedič, ki je dedno nevreden, lahko skupaj s potomci odpade od dedovanja
 - Če tak dedič odpade, bi dedovali takrat obstoječi zakoniti dediči oporočitelja
 - Pri oporoki ni vstopne pravice, razen če zapustnik to posebno določi
 - Prenese se na zakonite dediče, kar pa so lahko tudi potomci nevrednega dediča, vendar ne govorimo o vstopni pravici
 - V oporoki lahko zapustnik doda, da če prvi dedič ne bo dedoval, naj deduje nekdo drug – določitev substituta

Lahko pride tudi do **odpovedi dedovanja**

- Če se dedič dediščini odpove, je vprašanje, če se je dediščini odpovedal v lastnem imenu ali tudi v imenu potomcev
- Če ne pove, v čigavem imenu se odpove dediščini, velja **domneva, da se je odpovedal tudi v imenu potomcev**
- Pri odpovedi zakonitemu dedovanju odpadejo od dedovanja tudi dedičevi potomci → pride do **prirasti** (akrescenca) drugemu dediču, razen če se dedič odpove le v lastnem imenu
 - **Prirast oz. akrescenca** = delež, kateremu se je dedič odpovedal, ki priraste drugim zakonitim dedičem
- Če se odpove oporočni dedič, gre dediščina zapustnikovim zakonitim dedičem, razen če je oporočitelj drugače določil

7. ZAKONITO DEDOVANJE

Zakonito dedovanje = dedovanje na podlagi odločilnih pravnih dejstev, ki jih zakon določa kot osnovo za dedovanje v vseh tistih primerih, ko zapustnik ni pustil oporoke oz. ko iz drugih razlogov ni prišlo do oporočnega dedovanja (neveljavnost oporoke, nevrednost oporočnega dediča...).

Temelj določitve zakonitega dedovanja je videnje zakonodajalca, kakšna bi bila zapustnikova **domnevna volja**. Zakonodaja vedno uredi to na način, da za zakonite dediče navede bližnje osebe zapustnika.

Zakon je uredil zakonite dedne rede za vzpostavitev vrstnega reda med zakonitimi dediči, kdaj in kako naj kdo deduje ter kakšne deleže naj kdo dobi.

7.1. RAZMERJA, BISTVENA ZA DOLOČITEV ZAKONITIH DEDIČEV

Razmerja:

- **Sorodstvo**
 - Najpomembnejše je krvno sorodstvo
 - Zakonska zveza, zunajzakonska skupnost, istospolne skupnost
 - Pri sorodstvu gre za odnos med dvema ali več osebami, ki temelji na medsebojni vezi
 - Ta vez je lahko biološka, pravna ali socialna
- **Sorodstvo v svaštvu**
 - Razmerje svaštva je rezervirano samo za zakonsko zvezo
- **Civilnopravno sorodstvo** oz. sorodstvo po posvojitvi (adoptivno sorodstvo)
- Duhovno sorodstvo ali sorodstvo po krstu

- Sorodstvo po mleku (dojilje)
 - Zadnji dve sorodstvi bili pomembni v zgodovini

1) Krvno sorodstvo

- Temelj zakonitega dedovanja
- Pomeni, da imata osebi, ki sta v krvnem sorodstvu, skupen izvor
- Obstajata 2 možnosti:
 1. Osebi sta lahko povezani tako, da izhajata druga iz druge → **ravna linija/črta**
 - Starši – otroci, stari starši – vnuki ...
 - Sem spadajo **ascendenti** = predniki, in **descendenti** = potomci
 - Govorimo lahko o ascendentih in descendentih 1., 2. in 3. stopnje
 2. Osebi ne izhajata druga iz druge, imata pa skupnega prednika → **stranska linija/črta**
 - Pri stranski liniji bo pri dedovanju potrebno paziti, da so to lahko:
 - »Polnokrvni« sorodniki → 2 skupna prednika
 - »Polkrvni« sorodniki → samo 1 skupni prednik (polsestre, polbratje...)
- Temeljno pravilo, ko štejemo kolena = koliko rojstev, toliko stopenj
- Pri svaštvu ne gre za krvno sorodstvo → v svaštvu smo sorodniki svojega zakonca (z njimi smo v istem kolenu in liniji svaštva, kot je zakonec v sorodu s konkretno osebo)

2) Obstoj zakonske zveze

- Zakoniti delež zakoncev se povečuje, naproti zakonitim deležem potomcev
- Obstoj in veljavnost zakonske zveze je vprašanje družinskega prava
- V trenutku smrti, morata biti osebi v veljavni ZZ
 - Ni dovolj zgolj veljavna ZZ (**formalen obstoj**), ampak mora obstajati tudi življenjska skupnost (**dejanski obstoj**)
 - Tudi skupno premoženje ne obstaja, če ni življenjske skupnosti
- Posebna določba, ki pravi, kdaj zakonec nima dedne pravice in kdaj jo izgubi, z vidika trenutka zapustnikove smrti
 - Zakonec nima dedne pravice
 - Ko je bila ZZ že za časa življenja razveljavljena
 - Če je življenjska skupnost zakoncev prenehala pred smrtjo zapustnika bodisi po krivdi preživelega zakonca oz. po volji umrlega ali na podlagi sporazuma
 - Zakonec naknadno izgubi dedno pravico (po zapustnikovi smrti)
 - Ko je zapustnik vložil zahtevo za razvezo pred smrtjo, pa se po smrti ugotovi, da je bila zahteva utemeljena
 - Če pride do razveljavitve ZZ, ko je bila zahteva vložena pred smrtjo zapustnika, pa se po njegovi smrti ugotovi, da je razlog za razveljavitve utemeljen + do razveljavitve mora priti iz vzroka, za katerega je preživel zakonec vedel že ob sklenitvi ZZ
 - Ta kvalifikacija je pomembna zato, ker samo, če se lahko enemu od zakoncem očita slabovernost, velja razveljavitve *ex tunc* – že pred smrtjo zapustnika
- Novela 2001 ZD je črtala 100. člen ZD
 - Ta člen je poznal domnevo, da če je zakonec v času trajanja ZZ svojemu zakoncu nekaj namenil z oporoko, se je štelo, da je to oporočno določilo ali celotna oporoka preklicana, z razvezo s takšnim zakoncem
 - Lahko se je zgodilo, da zapustnik kljub razvezi ZZ oporoke ni preklical, saj je še vedno želel bivšemu zakoncu nekaj nakloniti, pa je zakon uvedel neizpodbojno domnevo, da bivši zakonec ne more dedovati po njem
 - Zapustnik ni mogel uveljaviti oporočne volje do bivšega zakonca, razen če bi po razvezi še enkrat spisal oporoko
 - Prepričanje zakonodajalca je bilo, da je domneva šla predaleč in preveč posegla v zapustnikovo svobodo testiranja

- Ta ima vedno možnost predrugačiti oporoko in bi to lahko storil
- Zakonci so izenačeni z zunajzakonskimi partnerji, če ni zadržkov za sklenitev ZZ
 - Popolna izenačitev zunajzakonskih partnerjev z zakonci je prišla z zadnjo novelo ZD-C
- Tudi istospolni partnerji v sklenjeni/nesklenjeni partnerski zvezi so povsem izenačeni z zakonci

3) **Pravni sorodniki oz. adoptivni sorodniki**

- Gre za posvojence
- Enako dedujejo zapustnikovi biološki potomci in posvojenci
- Vedno, ko se govori o potomcih, imamo v mislih tudi posvojence
- V RS lahko pride le do popolne posvojitve
 - Nepopolna posvojitev ni več mogoča od sprejema ZZZDR
 - Kakšna nepopolna posvojitev še lahko obstaja, zato je potrebno poznati pravne posledice tudi za nepopolno posvojitev
 - Po ZZZDR so se nekatere nepopolne posvojitve lahko spremenile v popolne
- **Popolna posvojitev**
 - Posvojenec pridobi vse pravice, ki pripadajo tudi naravnim otrokom – popolnoma se inkorporira v družino
 - V dednem pravu to pomeni tudi popolno izenačitev z naravnimi otroci pri dedovanju
 - Posvojenec ne bo dedoval le po zapustniku, ampak tudi po vseh njegovih sorodnikih, če bo prišel na vrsto za dedovanje
 - Možna je samo razveljavitev
 - Če pride do razveljavitve v času življenja posvojenca ali posvojitelja, dedne pravice med njima ob smrti ni
 - V primeru, da bi se posvojitev razveljavila po smrti posvojitelja ali posvojenca, pa dedne pravice preživeli načeloma ne izgubi, saj velja razveljavitev *ex nunc*
 - Dedno pravico pa bo izgubil v primeru, da je tisti, ki izvaja dedno pravico, vedel za razveljavitveni razlog ob nastanku posvojitve (slaba vera)
- **Nepopolna posvojitev**
 - Posvojenec načeloma deduje po posvojitelju
 - Po starem SFRJ zakonu je obstajala možnost, da se je dedna pravica posvojencu izključila na podlagi posebne posvojitelske pogodbe
 - Zakon pa je že takrat to možnost omejil le na primere, ko je nepopolni posvojitelj imel svoje lastne otroke
 - Posvojitelj načeloma po posvojencu ni upravičen dedovati
 - Posvojenec je lahko posvojitelja za dediča določil v oporoki
 - *Ratio legis* → preprečiti zlorabo instituta posvojitve
 - Posvojenec je lahko dedoval po svojih naravnih sorodnikih
 - Posvojitev lahko tudi preneha oz. se razveže, kar pri popolni posvojitvi ni mogoče
 - Popolna posvojitev se lahko le razveljavi
 - Nepopolna posvojitev se je lahko razvezala, če:
 - So obstajali utemeljeni razlogi
 - Sta se posvojitelj in posvojenec o tem strinjala – sporazum
 - V tem primeru je prenehala tudi dedna pravica
 - Dedna pravica je prenehala tudi, če je posvojitelj vložil vlogo za razvezo posvojitve, pa se šele po smrti izkaže, da je bila vloga utemeljena

7.2. **ZAKONITI DEDIČI**

ZD opredeljuje **krog zakonitih dedičev v 10 ZD**. Sem spadajo:

- 1) Zapustnikovi **potomci, posvojenci in njihovi potomci**
- 2) **Zakonci** (zunajzakonski partnerji, istospolni partnerji)
- 3) Zapustnikovi **starši in njihovi potomci** (bratje, sestre)

4) Zapustnikovi **stari starši in njihovi potomci** (tete, strici)

Ne dedujejo vsi hkrati in ne dedujejo enakih zakonitih dedičev. V RS osebe dedujejo glede na 3 dedne rede. Dedni redi so oblikovani na podlagi **parentelnega sistema z reprezentanco**. Parentelni sistem z reprezentanco se imenuje zato, ker se znotraj parentele deduje na podlagi vstopne pravice (*ius representationis*).

7.2.1. Parentelni sistem z reprezentanco

Parentela = zarod (»*parens*« - starši). Znotraj parentele govorimo o sorodstvenem razmerju do zapustnika.

Kot imamo 3 dedne rede, imamo tudi 3 parentele ali zarode:

- **Prva parentela**
 - Specifična, ker je nosilec te parentele bil sam zapustnik
 - Člani parentele: potomci zapustnika
 - Zapustnik je bil njihov prednik
- **Druga parentela**
 - Sorodniki, ki so od zapustnika enako oddaljeni
 - Člani: zapustnikovi starši in njihovi potomci (zapustnikovi bratje in sestre)
- **Tretja parentela**
 - Sorodniki, ki so od zapustnika enako oddaljeni
 - Člani: zapustnikovi stari starši in njihovi potomci (zapustnikovi tete in strici)

S tretjo parentelo se pri nas dedovanje na podlagi zakona zaključuje. To bi še naj bilo sorodstvo, kjer povezanost med zapustnikom in sorodniki še obstaja. Drugo stališče je, da je vsak sorodnik zapustnika, njemu bližje kot država (argument za četrto parentelo, ki jo imajo npr. na Hrvaškem).

Značilnosti parentel:

- Načelo izključnosti
 - Med posameznimi parentelami velja načelo izključnosti
 - **Načelo izključnosti** = če obstajajo dediči prve parentele, ne morejo dedovati dediči iz druge parentele
- Delitev po linijah ali črtah
 - Znotraj parentele ali zaroda se dediče deli po linijah ali črtah
 - Prva parentela: vsak potomec je predstavnik (začetnik) linije ali črte
 - V prvi parenteli so predstavniki potomci zapustnika, nato si sledijo vnuki in pravnuki...
 - Druga parentela: predstavnika linije sta oče in mati, ki lahko imata skupne otroke in svoje otroke
 - Znotraj ravne linije ali črte govorimo o razmerju sorodstva med prednikom in potomcem
 - Tretja parentela: predstavniki linije so 4 (dedek in babica po obeh straneh)
 - Vsak od njih ima za sabo linije potomcev
- Dedovanje na podlagi vstopne pravice
 - Znotraj posamezne linije ali črte se odvija dedovanje na podlagi **vstopne pravice**
 - Do dedovanja na podlagi vstopne pravice pride v primeru, ko predstavnik posamezne linije ali črte, odpade od dedovanja iz različnih razlogov (npr. smrt pred zapustnikom, dedna nevrednost, odpoved dedovanju...)
 - Vsi dediči skupaj dedujejo delež prednika, na podlagi katerega so z vstopno pravico prišli do dedovanja
 - Npr. če bi dediču pripadalo 1/3 dediščine, pa bi umrl in imel 2 potomca, bi ta na podlagi vstopne pravice dedovala vsak 1/6

- Tudi oseba, ki deduje na podlagi vstopne pravice, deduje svojepravno; tj. *iure proprio*
 - To pomeni, da **deduje na podlagi lastne dedne pravice**, kar pomeni, da mora v tistem trenutku, ko deduje, sama izpolnjevati pogoje za dediča
 - Pomeni, da mora biti tudi dedič na podlagi vstopne pravice dedno sposoben
- Dediščina se razdeli na toliko enakih delov, kolikor je linij oz. črt v eni parenteli
- Ko ni nikogar znotraj ene linije ali črte, ki bi lahko dedoval, potem delež te linije priraste ostalim sodedičem
 - Priraste v sorazmerju z njihovimi dednimi deleži
- Prirast poteka najprej znotraj iste linije in iste stopnje sorodstva
 - Če to ni mogoče, gre še vedno znotraj iste linije, vendar bližnje stopnje sorodstva
 - Šele ko cela linija odpade, priraste dedni delež drugi liniji oz. črti
- Vstopna pravica oz. reprezentanca
 - Vstopna pravica nastopi vedno in samo pri zakonitem dedovanju
 - Pri oporočnem dedovanju ni vstopne pravice → ne poznamo t.i. legalne substitucije
 - Če oporočni dedič umre pred zapustnikom, dedujejo zakoniti dediči, razen če je sam določil substituta
 - Vstopna pravica je fenomen zakonitega dedovanja
 - Nujno dedovanje je posebna vrsta zakonitega dedovanja, pri katerem ni vstopne pravice
 - Imamo določene upravičence nujnega dedovanja, med njimi pa ni vstopne pravice
 - Na ta način lahko vedno dedujejo zgolj potomci zapustnika
 - Na podlagi vstopne pravice zakonci, zunajzakonski partnerji in ostali, ne dedujejo
 - **Vstopna pravica velja med predniki in potomci**
- Prirast oz. akrescenca
 - Lahko nastopi tudi pri oporočnem dedovanju
 - Če oporočni dedič odpade, načeloma njegov delež dedujejo zakoniti dediči
 - Zapustnik lahko izrecno ali konkludentno, določi oz. nakaže, da delež odpadlega oporočnega dediča nastopi drugim oporočnim dedičem
 - Prirast lahko nastopi tudi v korist zakonca

7.2.2. Dedni redi

Parentelni sistem z reprezentanco je podlaga za oblikovanje dednih redov, ki so odločilni za način izvedbe dedovanja po našem zakonu. Imamo 3 dedne rede:

- Prvi dedni red
 - Dedujejo **zapustnikovi potomci, njihovi potomci in zakonci**
 - Če obstajajo dediči iz prvega reda, izključijo od dedovanja dediče drugih dednih redov
 - Vsi upravičenci po prvem dednem redu dedujejo enake dedne deleže
 - Npr. če imamo zakonca in 3 otroke, deduje vsak $\frac{1}{4}$
 - Če se eden od otrok odpove dediščini, lahko njegovi otroci dedujejo po vstopni pravici
- Drugi dedni red
 - Če zapustnik nima otrok, se dedovanje preseli v drugi dedni red
 - **Zakonec** deduje skupaj z **zapustnikovimi starši**
 - Zapustnikov zakonec deduje $\frac{1}{2}$ zapuščine, zapustnikovi starši pa skupaj $\frac{1}{2}$ (vsak od staršev $\frac{1}{4}$)
 - Če oče ali mati nista več živa, dedujejo njuni potomci po vstopni pravici (zapustnikov bratje, sestre, polbratje, polsestre)
 - Če en od staršev ni več živ in nima potomcev, bo ta delež prirastel drugemu staršu
 - Če tudi drugi starš ni živ, dedujejo njegovi potomci
 - Če tudi ta nima potomcev, pa bo delež prirastel zakoncu
 - V tem primeru, v drugem dednem redu, **lahko zakonec pridobi celotno dediščino**
 - Če ni zakonca, pa bo dediščina pripadla staršem

- **Tretji dedni red**
 - Če ni nikogar, ki bi dedoval po drugem dednem redu
 - Tukaj so dediči zgolj **zapustnikovi stari starši in njihovi potomci** (zapustnikovi strici in tete in njihovi potomci – sestrične, bratranci)
 - Ne dodaja se več zakonca, saj lahko deduje v drugem dednem redu in pridobi celotno zapuščino
 - obstajajo 4 linije
 - Deleži so razporejeni enakomerno – vsak $\frac{1}{4}$
 - Kdor vstopa po vstopni pravici, dobi ustrezen delež
 - Znotraj tretjega dednega reda ločimo:
 - **Ožjo akrescenco**
 - Dedek ali babica po eni strani nima svojih potomcev, ta delež priraste k deležu drugega starega starša
 - **Širšo akrescenco**
 - Če ni živih starih staršev po eni strani (npr. očetovi) in ti nimajo niti potomcev, dedni delež priraste starih staršev po drugi strani (npr. mamini) in njihovim potomcem

Zakon kot razlog prirasti in vstopne pravice navaja le smrt dediča, enak učinek pa ima tudi:

- Dedna nevrednost
- Razdedinjenje
- Vnaprejšnja odpoved dedovanju v lastnem imenu
- Odpoved dediščini v lastnem imenu

Določbe o dedovanju so *ius cogens*, ko se deduje po zakonu.

- ZD pa predvideva izjemno možnost, ko gre za neke vrste socialni korektiv v primeru zakonitega dedovanja, da se lahko zakoniti deleži spremenijo in delijo drugače
- Imamo 2 posebni odločbi → ena ureja to vprašanje znotraj prvega dednega reda, druga pa znotraj drugega dednega reda:
 - Prvi dedni red
 - Vsak od sodedičev v prvem dednem redu, ki je v premoženjski stiski in nima potrebnih sredstev za življenje, lahko predlaga sodišču, da se njegov dedni delež poveča in dedni delež drugih sodedičev zmanjša
 - Temelj, na podlagi katerega bo sodišče odločalo o utemeljenosti te zahteve, je **izkazovanje socialne stiske**
 - Zakon dopušča možnost, da se v skrajnem primeru, takemu posamezniku dodeli celotna zapuščina, če mu uspe izkazati, da bi zašel v pomanjkanje, če bi se zapuščina razdelila med vse sodediče
 - To lahko zahtevajo potomci ali zakonci v vseh možnih kombinacijah
 - Sodišče nima nekih konkretnih omejitev, kako naj v teh primerih odloča
 - Zakon navaja le 3 usmeritvene kriterije, ki naj jih sodišče upošteva pri odločanju:
 - Premoženske razmere vseh sodedičev
 - Pridobitno sposobnost sodedičev
 - Velikost zapuščine
 - Drugi dedni red
 - Podobno urejeno kot za prvi dedni red

7.3. NUJNO DEDOVANJE

Temeljna funkcija: omejevanje svobode oporočnega razpolaganja. Nujni delež zapustnika omejuje pri povsem svobodnem razpolaganju s svojim premoženjem.

Zapustnik ne more zanemariti pravice kroga zakonitih dedičev, ki so po zakonu posebej upravičeni do določenega deleža zapuščine, ne glede na to, da bi jih zapustnik v oporoki želel popolnoma spregledati. Izjema od tega pravila je možnost, da se je ta oseba, ki bi ji pripadel nujni dedni delež, pregrešila zoper zapustnika in ji ta lahko odvzame nujni delež → dedna nevrednost.

Ratio legis nujnega dedovanja v zgodovini: preprečiti, da bi zapustnik razpolagal s svojim premoženjem tako, da bi povsem pozabil na nepreskrbljene otroke in zakonca, ki bi s tem padli v breme države. Država je tako z nujnim dedovanjem želela zavarovati svoj interes.

Povsod ne poznajo nujnega deleža:

- Poznamo ga predvsem v centralni Evropi
- Anglosaški sistem ga ne pozna
 - Imajo pa podoben institut → dolžnost posmrtna preskrbe preživelih oseb, ki so bile od zapustnika odvisne za časa življenja

Danes kot *ratio legis* nujnega deleža prevladuje **družinska solidarnost**. V moderni pravni teoriji je vse več zahtev po tem, da bi se nujni delež zmanjšal in ne bi bil zastavljen tako široko.

Institut nujnega deleža ne omejuje zgolj in samo pri zapustnikovem razpolaganjem *mortis causa*. Zakon je predvidel varovalko tudi za možnost zlorabe tega instituta z razpolaganji *inter vivos*. Če bi bil dedič nujnega deleža prikrajšan, lahko ne zgolj izpodbija oporočno razpolaganje, ampak lahko izpodbija tudi darila, ki jih je zapustnik dal za časa življenja.

Skupni nujni delež pomeni vsoto vseh posameznih nujnih deležev

- Skupni nujni delež se imenuje tudi **rezerviran del ali rezerva**
- S tem deležem zapustnik načeloma ne more prosto razpolagati ne za časa življenja s darili, ne *mortis causa* → razpolaga lahko le z razpoložljivim delom zapuščine
 - Tega ne gre razlagati dobesedno
 - Zapustnik sicer lahko razda svoje premoženje za časa življenja
 - Ko nujni dedič uveljavlja svoj nujni delež, bo lahko zahteval bodisi razveljavitev danih daril ali tudi odpravo oporočnih določil
- Ostali del je razpoložljivi del zapuščine, s katerim lahko zapustnik prosto razpolaga
 - Glede tega ne obstajajo upravičenja do nujnega deleža

Nujni delež postane pomemben pri oporočnem dedovanju, ko je zapustnik z oporoko prezrl osebo, ki je upravičena do nujnega deleža. Nujno dedovanje pa je kljub temu zakonito dedovanje:

- Gre za zakonito dedovanje posebne vrste
 - Zakaj gre za zakonito dedovanje?
 - Nujnih dedičev ne določi oporočitelj v oporoki, ampak jih določi sam zakon
 - Kot nujni dediči pridejo v poštev samo tisti od zakonitih dedičev, ki bi v konkretnem primeru prišli v poštev kot zakoniti dediči po predvidenih dednih redih
 - Krog nujnih dedičev je ožji od kroga zakonitih dedičev
 - Nujni delež računamo v odvisnosti od samega zakonitega dednega deleža
 - Nujni delež predstavlja manjši del zakonitega dednega deleža
 - V čem je nujno dedovanje drugačno od zakonitega dedovanja?
 - Pravila o nujnem dedovanju so ***ius cogens***

- Zapustnik lahko pravila glede zakonitega dednega reda in deležev spremeni s lastno voljo v oporoki, pravil o nujnem dedovanju pa ne more spremeniti
- Nujni delež je manjši od zakonitega dednega deleža

Pravica do nujnega dedovanja je dedna pravica, kar pomeni, da gre za dedovanje v pravem pomenu besede; tj. v ožjem pravnotehničnem smislu. Iz tega izhaja, da je nujni dedič pravi dedič; tj. univerzalni zapustnikov naslednik

- Pripada mu določen alikvotni del celotne zapuščine
- Tudi nujni dedič odgovarja za zapustnikove dolgove, vendar zgolj v okviru svojega dednega deleža
- Nujni dedič ne pridobi zgolj terjatve do dediča, ampak je pravi dedič
 - Primerjalnopravno so ureditve velikokrat drugačne (da je nujni dedič zgolj obligacijskopravno upravičen do terjatve od dediča)

Gre za enega večjih posegov v svobodo testiranja, vendar pa ZD dopušča, da lahko zapustnik določi, da se nujnemu dediču njegov delež izplača v denarju ali se mu zapusti določena stvar

- To se lahko določi v oporoki ali izhaja iz česa drugega
- S tem zapustnik ne spremeni pravne narave pravice nujnega dediča
- To se dojema kot zapustnikovo **vnapijnjno delitev zapuščine**
- Vendar, če je nujni delež ostal nepoplčan v celoti, bo nujni dedič lahko zahteval ustrezno dopolnitev

7.3.1. Nujni dediči

Ločimo 2 skupini nujnih dedičev

1) **Absolutni nujni dediči**

- So tisti, ki bodo upravičeni do nujnega deleža v vsakem primeru
 - To pomeni, da te osebe ne rabijo izpolnjevati kakršnihkoli dodatnih pogojev za to, da bodo upravičene do nujnega deleža
- Sem spadajo:
 - Najbližji sorodniki zapustnika
 - Njegovi potomci
 - Tudi posvojenci
 - Tudi vsi potomci potomcev (ne glede na stopnjo)
 - Zakonci, zunajzakonski partnerji, istospolni partnerji
 - Zapustnikovi starši
 - Krog je relativno širok
 - Potomci pridejo v poštev samo, ko gre za potomce potomcev, ne pa tudi potomce staršev

2) **Relativni nujni dediči**

- Izpolnjevati morajo določene pogoje za to, da bodo upravičeni do nujnega deleža
 - Pogoja, ki morata biti izpolnjena kumulativno:
 - Osebe so trajno nezmožne za delo in
 - Nimajo dovolj sredstev za lastno preživljanje
- Sem spadajo:
 - Zapustnikovi stari starši
 - Ne pa tudi njihovi potomci
 - Zapustnikovi bratje in sestre

Vsi pridejo na vrsto samo, če pridejo v poštev glede na dedne rede: prvi dedni red – potomci in partner; drugi dedni red – starši in partner; itd.

7.3.2. Višina nujnega dednega deleža

Kategoriji absolutnih in relativnih nujnih dedičev se ne pokrivata povsem z delitvijo glede višine.

- Absolutnim nujnim dedičem, razen staršem, pripada $\frac{1}{2}$ zakonitega dednega deleža
- Staršem in relativnim nujnim dedičem pa pripada $\frac{1}{3}$ zakonitega dednega deleža
- Nujni delež je določen v razmerju do zakonitega dednega deleža, zato je potrebno pri računanju najprej ugotoviti, kakšen je bil zakoniti delež nujnega dediča

Zapustnik, ki ne želi, da nujni dedič pridobi nujni delež, lahko to pravico poskuša izigrati na različne načine → npr. razda vso svoje premoženje za časa življenja. V ta namen se nujni deleži računajo na osnovi **obračunske vrednosti zapuščine**. V obračunskem smislu se skonstruira vrednost zapuščine predvsem z namenom, da se v to vštejejo tudi darila, ki jih je zapustnik dajal za časa življenja

Izračun obračunske vrednosti zapuščine

- Čista zapuščina + vrednost daril, ki jih je zapustnik naklanjal za časa življenja
- Kako se izračuna čista zapuščina?
 - Napravi se popis zapustnikovega premoženja → popiše se tako aktiva kot pasiva
 - Izločiti je potrebno:
 - Kar zgolj formalno pripada zapustniku, ni pa njegovo
 - Gospodinske predmete, ki pripadajo prav določenim dedičem (33 ZD)
 - Izločitve na zahtevo potomcev (kar so vložili v zapustnikovo premoženje – 32 ZD)
 - Socialna pomoč države (128 ZD)
 - Del, ki dejansko pripada njegovemu zakoncu/partnerju (na skupnem premoženju)
 - Odšteti je potrebno tudi dolgove zapustnika in dolgove zapuščine
 - Razlika:
 - **Dolgovi zapustnika**
 - So tisti, ki jih je napravil zapustnik sam in izhajajo še iz časa njegovega življenja
 - **Dolgovi zapuščine**
 - Tisti, ki so nastali bodisi z upravljanjem zapuščine po smrti
- Če zapustnik za časa življenja ni naklonil nikakršnega darila, bo čista zapuščina enaka obračunski vrednosti
- Če pa je za časa življenja namenjal darila:
 - Obstajajo pravila, katera darila se lahko vštevajo v obračunsko vrednost zapuščine:
 - 1) Vsa darila, ki jih je zapustnik namenil komurkoli, ki bi lahko bil njegov zakoniti dedič, *in concreto* kadarkoli v življenju
 - To pomeni, da bi dejansko dedoval na podlagi zakona, če zapustnik ne bi razpolagal z oporoko
 - 2) Vsa darila, ki jih je zapustnik dal komurkoli v zadnjem letu svojega življenja
 - Kot darilo se šteje vsako neodplačno razpolaganje zapustnika
 - Darila, ki se ne vštevajo → **privilegirana darila**
 - Privilegiran obdarjenec jih lahko obdrži in ne bodo predmet izpodbijanja s strani nujnih dedičev
 - 1) Darila **manjše vrednosti**
 - To se presoja v vsakem konkretnem primeru glede na premoženjsko stanje zapustnika ali obdarjevalca
 - 2) Darila, ki jih je zapustnik dal v **dobrodelne namene**
 - Po sodni praksi sem ne sodi darilo, ki ga je zapustnik dal cerkvi
 - 3) Darila, ki jih tudi sicer **ne vračunavamo v zakoniti dedni delež**
 - **Kolacija bonorum**
 - Preživljanje oz. stroški, ki jih je imel zapustnik z obveznim šolanjem svojega dediča

- Vse, kar pomeni nadaljnje stroške šolanja (srednja šola, fakulteta), pa se presoja, ali se bodo štela za privilegirano darilo glede na konkretno situacijo
- 4) Darila, ki so bila **dana tistemu, na mestu katerega potem vstopi njegov dedič**, ker je bil prvopostavljeni dedič bodisi dedno nevreden ali razdedinjen
 - Zakon ne želi kaznovati te druge osebe
- V primeru, da je zapustnik razdal vso premoženje za časa življenja, je lahko obračunska vrednost zapuščine sestavljena zgolj iz daril.

Velikost nujnega deleža je odvisna od števila nujnih dedičev in od višine njihovega zakonitega deleža. Nujni delež mora nujni dedič vedno **izrecno zahtevati**. Sodišče nikoli ne ugotavlja nujnega deleža po uradni dolžnosti.

O **prikrajšanju nujnega dediča** govorimo, ko zapustnik s svojim razpolaganjem poseže v rezerviran del zapuščine. Kako odpravimo prikrajšanje nujnega dediča?

- Zmanjšanje ali odprava oporočnih razpolaganj oz. redukcija ali eliminacija oporočnih razpolaganj
- Če se s tem ne pokrije nujnih deležev, se poseže tudi na darila
 - Vrniti je potrebno toliko daril, kot je potrebno
 - Vračanje in restitucija danih daril
 - Darila, ki so bližje zapustnikovi smrti, se vračajo prej
 - Če je bilo več daril danih v istem časovnem obdobju, se darila, dana na tisti dan, sorazmerno zmanjšajo

Zakaj takšen vrstni red posega? Darila so načeloma nepreklicna zaveza obligacijskega prava in so bila dana pred oporočnim razpolaganjem, zato je smiselno, da se najprej poseže v oporočno razpolaganje in šele, če to ne zadostuje, še v darila. To se zgodi zgolj na zahtevo nujnega dediča, sicer do posega ne bo prišlo.

Roki prekluzivne narave:

- Pravica ne zastara, ampak jo upravičenec izgubi
- Rok:
 - Rok za redukcijo oz. zmanjšanje oporočnih razpolaganj: 3 leta od razglasitve oporoke
 - Rok za vrnitev daril: 3 leta od zapustnikove smrti
- Zahtevki se najprej uveljavljajo v zapuščinskem postopku, ko bodo sporna dejanska vprašanja, pa se zadeva preseli v pravdni postopek
- Roki veljajo ne glede na to, v katerem postopku se uveljavlja nujni delež

Nujni delež je dedna pravica. Dedna pravica je po svoji naravi premoženjska pravica

- Pri odločitvi, ali je pravica osebne ali premoženjske narave, je primeren test, da se vprašamo, ali lahko pravico dedujemo?
- Pravico do nujnega deleža podedujemo
 - S tem je mogoče podedovati tudi zahtevo za redukcijo oporočnih razpolaganj in vračilo daril

7.3.3. Odvzem in zmanjšanje nujnega deleža

Gre za izjemne primere, ko lahko zapustnik nujnemu dediču delež zmanjša ali v celoti odvzame. Temu sta namenjena 2 instituta:

- 1) Popolni odvzem nujnega deleža = razdedinjenje
- 2) Delni odvzem nujnega deleža = zmanjšanje nujnega deleža

7.3.3.1. Razdedinjenje

Poznamo 2 instituta:

1) Exhereditatio ob iusta causa

- Razdedinjenje **iz upravičenega razloga**
- Institut, s katerim se kaznuje nujnega dediča, ki se je neprimerno vedel do zapustnika

2) Exhereditatio bona mente

- Razdedinjenje **v dobrem namenu**
- Zapustnik želi varovati premoženjske interese svojih dedičev druge stopnje (potomcev svojih potomcev, ker je npr. potomec zapravljiv)
- Nujni dedič, kateremu oporočitelj odvzame nujni delež, je lahko katerekoli stopnje
 - Pomembno je, da je potomec zapravljiv oz. je prezadolžen
 - Na njegovi strani torej obstajajo okoliščine, ki jasno kažejo na to, da nujnega deleža ne bo mogel uporabiti, saj ga bodo takoj odvzeli upniki
- Tovrstno razdedinjenje lahko predvidi oporočitelj sam v oporoki
- Določiti ga mora zapustnik v oporoki na nedvoumen način, sodišče pa na to ni vezano
- To razdedinjenje je lahko popolno ali delno
- S tem razdedinjenjem zapustnik varuje interese potomcev npr. zapravljivega potomca, ki bi bil upravičen do nujnega deleža
- Zahteva se, da so pri pridobitелji nujnega deleža potomca, ki mu je bil ta odvzet, prav posebno določeni subjekti
 - Gre za upravičence do nujnega deleža, ki morajo biti bodisi mladoletni ali polnoletni, vendar pridobitno nesposobni
 - Njihove premoženjske interese se varuje le, ko so lahko ogroženi

Formalni pogoj za razdedinjenje = zapustnik ga more predvideti v oporoki na nedvoumen način.

- Ni nujno, da zapiše točen zakonski razlog za razdedinjenje, pomembno pa je, da jasno pove, da je nekdo razdedinjen
- Za dokazni postopek je koristno, da navede razloge (s svojimi besedami)
- Sodišče interpretira, ali so razlogi takšne narave, da sovpadajo z namenom ene od določb

Razlogi za razdedinjenje so taksativno navedeni v 42 ZD → 3 temeljni razlogi

- 1) Hujša kršitev zakonite ali moralne obveznosti dediča do zapustnika**
 - Npr. opustitev skrbi
 - Pogoj je tudi, da je bilo ravnanje krivdno
- 2) Dedič je izvršil hujše naklepno kaznivo dejanje zoper zapustnika ali njemu bližnje osebe**
 - Kaj je hujše se tehta na vrsto kaznivega dejanja in glede na višino zagrožene kazni
- 3) Dedič se udaja brezdeltu in nepoštenemu življenju**
 - Npr. je postal klošar

Situacije, ko predviden odvzem nujnega deleža, ne bo obveljal:

- Oporočitelj lahko vnaprej določi odvzem nujnega deleža in reče, da bo to storil vedno, ko bo imel potomce
- To lahko stori tudi, ko še nima lastnih potomcev
- Določba oporoke bo obveljala le v primeru, ko bodo potomci obstajali v času, ko je zapustnik napravil oporoko
- Če jih takrat ni, se nujni delež upravičencu ne odvzame
- V primeru, da razlog za razdedinjenje ne obstaja več v trenutku smrti
 - Izjema: če gre za razdedinjenje iz razloga brezdelja in nepoštega življenja, določitev odvzema nujnega deleža več ne bo veljavna, če v trenutku smrti zapustnika potomec ni več v brezdelju ali nepoštenem življenju

- Gre za to, da odpade temeljni razlog za odvzem nujnega deleža, zaradi katerega je zapustnik varoval interese potomcev tega potomca
- To lahko po analogiji povežemo z razlogom dedne nevrednosti
- Odvzem ne bo prišel v poštev tudi, ko na strani potencialnih pridobiteljev nujnega deleža potomca, ki mu je bil odvzet, ni izpolnjenih ustreznih pogojev
 - Pridobitelji morajo izpolnjevati naslednje pogoje:
 - Biti morajo dedno sposobni oz. ne smejo biti dedno nevredni
 - Biti morajo mladoletni ali polnoletni in pridobitno nezmožni
 - Morajo izpolnjevati pogoje za nujne dediče

Če v končni posledici odvzem nujnega deleža obvelja, nujni delež pripade vsem potomcem nujnega dediča v razmerjih, kot jih določa zakon. Ker gre za nujni delež, višino le-tega določa zakon. Oporočitelj v oporoki ne more veljavno določiti, da eden od treh potomcev dobi več/manj. Določbe o nujnem deležu so namreč *ius cogens*.

Sodišča so nenaklonjena razdedinjenju in so zato razlogi zelo strogo obravnavani. Res mora iti za hujše kršitve z vidika družbe. Do l.2001 je slovenska ureditev poznala tudi dedno nevrednost zaradi pobega iz države, ki pa je bil odpravljen.

V dokaznem postopku nosi dokazno breme oseba, ki se na razdedinjenje sklicuje

- To je navadno tisti, ki bo iz tega razloga pridobil neko pravico
- Če bo ena oseba razdedinjena, se bo temu dedni delež povečal

Zapustnik lahko razdedinjenje prekliče, preklic pa mora biti izražen v določilu poslednje volje.

Ločimo:

- **Popolno razdedinjenje**
 - Dedič izgubi celoten nujni delež
 - Izgubi dedno pravico
 - Ne more dobiti ničesar iz zapuščine ali kar je bilo razdano za časa življenja
- **Delno razdedinjenje**
 - Pomeni zgolj ustrezno zmanjšanje nujnega deleža

Če je razdedinjen potomec prve stopnje, lahko deduje potomec potomca na podlagi vstopne pravice

- Za dedno nevrednost je kriv samo tisti, ki je nekaj storil
- Njegovi potomci pa svoja upravičenja dosežejo na način, kot da bi ta umrl pred zapustnikom

7.3.4. Razprave in sprejeti predlogi teorije za spremembo nujnega deleža

Na to temo se je odvilo že veliko razprav. Temeljna težava nujnega dedovanja je preširoko zastavljen krog nujnih dedičev. V primerjalnem pravu poznamo bistveno ožji krog → bratje in sestre, stari starši v primerjalnem pravu niso v krogu nujnih dedičev.

Posebna je tudi narava našega nujnega dedovanja

- Nujni dedič je pravi dedič – ima dedno pravico
 - Pomeni, da je upravičen do nekega alikvotnega dela celotne zapuščine
- V primerjalnem pravu je sprejeto, da je pravica nujnega dediča obligacijskopravne narave
 - Nujni dedič kot takšen lahko zahteva le izplačilo vrednosti svojega nujnega dediča
 - Tako lahko le obligacijskopravno zahteva svoj delež
- Tudi v RS obstaja možnost, da zapustnik nujnemu dediču nameni posebno pravico, vendar to po slovenski ureditvi ne spremeni njegove pravice v obligacijskopravno pravico
- Če je nujni delež s tem prikrajšan, bo lahko zahteval dopolnitev nujnega deleža

Pri nas je delež, ki pripade nujnemu dediču, relativno velik

- Pri zakonskih in zunajzakonskih partnerjih: $\frac{1}{2}$
- Starši in ostali: $\frac{1}{3}$
- Lahko si predstavljamo situacijo, ko želi zapustnik s celotno zapuščino razpolagati z oporoko v korist prijatelja – otroku pa ne želi zapustiti ničesar
 - V takem primeru bi nujni delež otroka znašal $\frac{1}{2}$
 - Če bi šlo za zakonito dedovanje in bi bil le otrok zakoniti dedič, bi dobil celotno zapuščino, kot nujni delež pa dobi $\frac{1}{2}$ kot bi dedoval po zakonitem dedovanju, tako zdaj prejme $\frac{1}{2}$ zapuščine
- Kvote so relativno jasno določene
 - Nujni delež se izračuna v razmerju do zakonitega deleža
 - Zakoniti dedni delež se izračuna preko obračunske vrednosti zapuščine, da se upošteva še morebitna darila
- Zakoniti dedni deleži pa se lahko izjemoma tudi nekoliko spremenijo, če:
 - Eden od sodedičev zaradi socialne prikrajšanosti zahteva povečanje/zmanjšanje svojega zakonitega dednega deleža (ne govorimo o nujnih deležih)
 - Posledično, če se zmanjša zakoniti dedni delež, na podlagi katerega se računa tudi nujni delež, je lahko ta kvota nujnega deleža zmanjšana
 - Gre za obid pravila *ius cogens* glede kvot

V primerjalnem pravu se večkrat zasledi določbe, kot jo imamo pri nas za relativne nujne dediče. Ti nujni delež pridobijo le, če izpolnjujejo določene pogoje. Stari starši, bratje in sestre pri nas dobijo možnost do nujnega deleža, ko niso pridobitno sposobni oz. nimajo sredstev za preživljanje. Takšne pogoje v primerjalnem pravu predpisujejo za bližnje sorodnike.

Pojavljajo se tudi druge raznovrstne zahteve, da lahko posameznik pridobi nujni delež

- Taki predlogi so se zgodovinsko pojavljali tudi pri nas
 - Da lahko starši dedujejo nujni delež, če so sami, ko so morali, ustrezno skrbeti za otroka
 - Da otroci lahko dedujejo nujni delež le, ko so finančno šibki ali so z zapustnikom skupaj živeli

Slovenska ureditev je preširoka in s tem zelo omejuje svobodo testiranja. Svoboda testiranja je bolj kot ne mrtva črka na papirju, če jo lahko tako zelo omejimo.

Določbe o razdedinjenju se v sodni praksi tolmačijo tako, da pridejo v poštev zelo redko

- V slovenski zakonodaji še vedno prevlada načelo dedovanja na podlagi solidarnosti v družini, iz česar tudi izvira institut nujnega dedovanja
- Tako so obstajali tudi predlogi, da bi vključili tudi subjektivno vidik zapustnika glede deležev, ki jih namenja

V Angliji se je razvila zanimiva praksa – pravica do finančne preskrbe:

- Ni nujni delež, ker ni dednopravne narave in ne pripada določenim upravičencem, ki bi jih zaradi bližine sorodstva zakon določal kot take
- Gre za dolžost zapustnika, da po smrti finančno preskrbi tiste osebe, za katere je skrbel že za časa življenja in jih je bil dolžan preživljati
- Kasneje se je standard razširil celo na osebe, ki jih po zakon ni bil dolžan preživljati, pa jih je vseeno

7.4. KOLACIJA

Kolacija = vračunanje daril in volil v zakoniti dedni delež; gre za pravno dobroto vštevanja (*collatio bonorum*).

Institut kolacije **prinaša enakopravno obravnavo vseh zakonitih dedičev**. To pomeni, da se bo dediču, ki je za časa zapustnikovega življenja pridobil darilo od zapustnika, to darilo všteto v njegov dedni delež zato, da bo izenačeno z dednim deležem dediča, ki je z njim v enakem položaju (tj. istem dednem redu in isti vrsti). S tem se želi izenačiti vse zakonite dediče, ki so upravičeni do zakonitega dedovanja glede vsega, kar bi lahko ali so neodplačno pridobili od konkretnega zapustnika.

Zakonite dediče se izenačuje glede vseh neodplačnih pridobitev:

- Darila, ki jih je zapustnik zakonitim dedičem naklonil za časa življenja
- Volila, ki jih je zapustnik zakonitemu dediču naklonil v oporoki

Namen kolacije = obravnavanje celote nekega dediča glede naklonitev zapustnika. Nujno mora iti za neodplačno razpolago s premoženjem. Če je enemu izmed dedičev zapustnik kaj prodal, se to ne všteta v zakoniti delež dediča.

Če je vrednost darila večja od zakonitega deleža dediča, je potrebno pogledati, ali je pri drugih dedičev prikrajšan nujni delež. Če ni prikrajšan nujni delež, si dediči pač razdelijo deleže. Če nujni delež je prikrajšan, pa bo moral dedič vračati vrednost

- Dopolniti mora le do višine, do katere se izračuna, da je prikrajšan nujni delež drugih dedičev
 - Zapustnik je namreč s tem darilom pokazal, da želi tega dediča preferirati, to svobodo pa dopustimo do višine nujnega deleža

Primer: Imamo 3 brate. En dobi od zapustnika darilo (za časa življenja – darilo je vedno za časa življenja) v vrednosti 100, ostalo premoženje je vredno 50. Obračunska vrednost je 150. Zakoniti deleži so $\frac{1}{3}$ od 150 → vsak 50. Nujni deleži dveh bratov predstavljajo $\frac{1}{2}$ zakonitega deleža → tj. 25. S premoženjem, ki je ostalo (50) si ravno pokrijeta nujne deleže, tako tretji brat ne bo rabil vračati darila. Če bi bila prikrajšana za svoj nujni delež, bi vsak od njiju lahko zahteval vrnitev vrednosti. V tem primeru dedič, ki ima darilo, vrne vrednost, do nujnega deleža in ne darila samega.

Kolacijo je potrebno zahtevati:

- Ko se zahteva kolacija pri zakonitem dedovanju, se upošteva na podlagi zakona samega (*ex lege*)
 - Na podlagi samega zakona pride do kolacije zato, ker je zakonodajalec predvidel, da če zapustnik nič posebej ne določi, ne želi kakšnega dediča posebej preferirati
 - Uveljavlja se domnevna volja, da zapustnik načeloma želi enako obravnavati vse svoje zakonite dediče
 - Če želi nekoga referirati, pa naj to posebej določi
 - Vračunanje daril in volil velja *ipso iure* za vse zakonite dediče, ne glede na to, v katerem dednem redu se nahajajo
- Pri oporočnem dedovanju pa bo kolacija prišla v poštev, ko jo bo zapustnik izrecno določil
 - Ne pride v poštev na podlagi samega zakona

Temeljni pogoji za kolacijo:

- Dejstvo, da je določena oseba res postala dedič
- Mora iti za dediča *in concreto*
- Če nekdo odpade od dedovanja, ne bo udeležen v tem postopku

Izjeme od pravila kolacije:

- Ko to **v oporoki določi zapustnik**
 - Oporočitelj sam v oporoki pove, da želi, da darilo, ki ga je dal enemu od dedičev, dobi ta dedič poleg svojega dednega deleža
 - To voljo lahko upoštevamo do trenutka, ko ni prikrajšan nujni delež ostalih zakonitih dedičev
- Primeri **privilegiranih daril**
 - Gre za darila manjše vrednosti – običajna oz. manjša darila, darila v smislu obveznega šolanja dediča...
 - Kako je z neobveznim šolanjem kot darilom? Sodišče konkretno presoja, ali bo prišlo do vračunavanja v zakoniti dedni delež oz. v obračunsko vrednost zapuščine
 - Sodišče bo pogledalo kakšen je obseg zapuščine, kako je bilo poskrbljeno za druge dediče itd.
- **Plodovi in druge morebitne koristi, ki jih je obdarjenec pridobil od stvari za časa življenja zapustnika**
 - To velja predvsem zato, ker je bil prejemnik darila v dobri veri in je veliko teh plodov lahko že porabil

Kar se tiče volil, se tudi ta vračunavajo v dedni delež, razen če zapustnik v oporoki izrecno določi, da nekdo volilo pridobi poleg svojega dednega deleža

- V tem primeru govorimo, da obstaja volja za t.i. **prelegat**:
 - Prelegat = ko volilo pridobi dedič poleg svojega dednega deleža
 - Legat = volilo
- Prelegat lahko nastopi:
 - Po volji zapustnika
 - Po zakonu
 - **Zakoniti prelegat** = volilo, ki je na podlagi zakona namenjeno prav določenim osebam
 - Sem spadajo gospodinjski predmeti → dedovanje gospodinskih predmetov je po našem ZD urejeno kot zakoniti prelegat

Oseba, kateri naj bi se darilo/volilo všteli v dedni delež, lahko sama izbira način kolacije. Obstajata 2 možna načina kolacije:

1. Idealna kolacija

- V dedni delež se vračuna dejanska vrednost prejetega darila/volila, sam pa plača znesek v vrednosti darila

2. Realna kolacija

- Nastopi v primeru, ko se obdarovanec odloči, da bo prejeta darilo vrnil v zapuščino
- Če gre za volilo, ki ga oseba še ni pridobila, se pri realni kolaciji odloči, da ga ne bo zahteval
- Ne vračuna se mu računsko v delež, ampak realno ne vstopi v njegovo sfero

Glede kolacije se je postavilo vprašanje, če je ureditev dednega prava pomanjkljiva, saj ne predvideva nobenega roka za uveljavljanje kolacije. Teorija je pojasnila, da ni pravne praznine, ker je kolacija institut, za katerega je logično, da se **lahko uveljavlja vse do delitve zapuščine**. Gre za institut, ki se pojavi v postopku zapuščine. Kolacijo se lahko zahteva v samem zapuščinskem postopku ali kasneje, ko je sklep o dedovanju že pravnomočen in zapuščina še ni razdeljena. Najkasneje se lahko kolacijo zahteva ob sami delitvi zapuščine (bodisi je lahko ta pred sklepom o dedovanju, bodisi je sodna ali izvensodna...). Ker je povezana z delitvijo zapuščine, kolacija ne zastara. Sama pravica delitve zapuščine, s katero se zahteva, da preneha dediščinska skupnost, ne zastara. Gre za najbolj temeljno klasično civilnopravno pravico, da je mogoče kadarkoli zahtevati prenehanje civilnopravne skupnosti. Nobena civilnopravna skupnost ni prisilna (npr. ne ZZ, ne dediščinska skupnost...).

Ločiti: kolacijo (vračunavanja daril/volil v dedni delež) in prikrajšanje nujnega deleža ter posledično vračanje daril/volil do dopolnitve nujnega deleža!

8. OPOROČNO DEDOVANJE

Oporoka je pravni posel *mortis causa par excelonse* – edini **primer svobode razpolaganja za primer smrti**. Oporočitelj lahko razpolaga s svojim zapuščino/premoženjem tako kot sam želi. Velika omejitev pri tem je institut nujnega deleža. Oseba torej lahko razpolaga za primer smrti sicer svobodno, vendar v skladu s pravili in omejitvami, ki jih določa ZD.

Vendar, pa oporoka predstavlja ustrezni temelj za dedovanje samo v primeru, da je oporoka veljavna.

Opredelevanje temeljnih značilnosti oporke (6):

- 1) Oporoka je **enostranski pravni posel oz. enostranska izjava volje**
 - To pomeni, da na vsebino, obseg, obstoj in posledice oporoke vplivala zgolj volja oporočitelja
 - Ker gre za enostranski pravni posel, ni potrebno nikakršno soglasje tistega, ki je v oporoki napisan kot upravičenec
- 2) Je preklicljiva narava/**preklicljiv pravni posel**
 - Ta značilnost jo močno razlikuje od drugih pravnih poslov
 - Je namreč enostranko preklicljiva
 - Preklicati jo ne mogoče na različne načine
 - Ker jo zapustnik lahko prekliče kadarkoli do svoje smrti, gre za izraz zapustnikove poslednje volje
- 3) Izjavljena volja je **strogo osebne narave**
 - Posli, ki so strogo osebne narave, ne prenesejo zastopanja!
 - Oporoko lahko vedno napravi zgolj oporočitelj sam, nihče drug je ne more napisati v oporočiteljevem imenu
 - Podobno velja tudi sklenitev zakonske zveze, pripoznanje očetovstva...
- 4) Določene so **zelo stroge obličnostne zahteve**
 - Obstajajo posebne oblike oporoke, ki jih zakon izrecno ureja
 - Da je oporoka veljavna, mora biti napisana v eni izmed oblik, ki jih določa zakon
 - Če obličnostne zahteve niso upoštevane, je oporoka izpodbojna
 - Predpisana je **forma ad valorem**
 - Oblika je pogoj za veljavnost in ne zgolj kot pomoč pri dokazovanju (*forma ad valorem* in ne zgolj *forma ad probationem*)
- 5) Z oporoko **se razpolaga s premoženjem za primer smrti**
 - Pri nas ni izrecne zahteve, da je oporoka samo tisti pravni akt, s katerim se določi dediče
 - V avstrijskem pravu ločujejo med oporoko in kodicilom
 - Oporoka je pravni posel, kjer oporočitelj določi dediča, kodicil pa so vsi drugi posli (npr. zapustitev pravice volilojemniku, določitev bremena, ustanovitev ustanove,...)
 - Pri nas tudi če oporočitelj v oporoki ne določi dediča, gre za oporoko
- 6) Je **pravni posel mortis causa**
 - Pravni posel za primer smrti
 - Razpolaganja, ki so določena v oporoki, se bodo uveljavila šele po oporočiteljevi smrti
 - Osebe, ki so določene v oporoki, nimajo nobenih upravičenj za časa življenja zapustnika
 - Gre zgolj za golo pričakovanje, ki ni pravno zavarovano

8.1. POGOJI ZA VELJAVNOST OPOROKE

Načeloma se za pogoje uporabljajo pravila OZ, ki na splošno urejajo veljavnost oz. pogoje za veljavnost enostranskih pravnih poslov. Izjeme nastopijo samo takrat, ko jih ZD posebej izrecno opredeljuje (3):

1) Oporočna sposobnost

- Je urejena drugače kot poslovna sposobnost
- Oporočna sposobnost je posebna vrsta sposobnosti
- Vzpostavljena sta 2 temeljna pogoja za pridobitev oporočne sposobnosti

1) Starost: 15 let

- V tej starosti lahko osebe tudi po drugih predpisih sklepajo veljavne pravne posle, ki so zelo osebne narave
- Predpisana je zelo ostra meja
 - Podanih pa je bilo že več predlogov, da bi se morale oporočno sposobnost obravnavati bolj fleksibilno po analogiji odločanja o sebi v medicinskem pravu

2) Razsodnost

- Zahteva se manjša stopnja razsodnosti kot se za sklenitev veljavnega pravnega posla *inter vivos*
 - Tj. določeni so manj strogi pogoji za doseg poslovne sposobnosti
- *Ratio*: s tem ko napišemo oporoko, ne moremo škoditi interesu drugih oseb in pravnemu prometu → oporočitelj ne more škoditi niti svojim lastnim interesom, ker nima posledic za časa življenja
- Lahko se torej zgodi, da je neki osebi odvzeta poslovna sposobnost, pa je vseeno oporočno sposobna
 - Pomembno je, da oseba v tistem trenutku razume, kaj pomeni takšno razpolaganje

2) Presojanje oporočiteljeve prave volje in napak njegove volje

- Za veljavnost pogodbe mora imeti oporočitelj ***animus testandi*** = voljo, da razpolaga s svojim premoženjem za primer smrti
- Pomembno je tudi, ali je volja pristna
 - Ali morda ne gre za napake volje
- ZD posebej navaja napake volje, čeprav so razlogi podobni tistim po splošnih pravilih OZ (zmota, grožnja, prisila, zvijača)
 - Razlika je v tem, da v dednem pravu bistveno večji pomen pripisujemo zapustnikovi pravi volji
 - Bolj je odločilna zapustnikova notranja volja, kot to, kar je bilo navzven izraženo
- Pomembno je vprašanje vzročne zveze
 - Če je nekdo izvajal prisilo nad zapustnikom, če ga je zapeljal v zmoto, zvijačo, mora bito to v neposredni vzročni zvezi z oporoko
 - Če vzročne zveze ni, je oporoka veljavna
 - Vzročna zveza mora biti kavzalna
- Ker je oporočno naklonilo neodplačni pravni posel, je upoštevna tudi zmota v nagibu
 - Na področju OZ je zmota o nagibu upoštevna samo pri darilu, pri odplačnih pravnih poslih pa ni upoštevna
 - Npr. oporočitelj je bil prepričan, da mu je nekdo rešil življenje in tej osebi nakloni veliko premoženja v svoji oporoki, v resnici pa mu življenja ni rešila ta oseba
- Oporoka je lahko tudi simuliran pravni posel
 - ZD tega sicer ne omenja izrecno
 - Lahko bi se zgodilo, da bi zapustnik napisal oporoko navzven, s tem pa bi želel prekriti nek drug pravni posel
 - V OZ velja, da je navidezen posel ničen, ker za sklenitev ni prave volje

- Tako posel, ki se ga je želelo prikriti lahko velja le, če so izpolnjeni pogoji za njegovo veljavnost
- Miselni pridržek
 - *Reservatio mentalis*
 - V obligacijskem pravu miselni pridržek ni upošteven, ker velja teorija izjave
 - V dednem pravu je miselni pridržek lahko upošteven, ker v dednem pravu dajemo poudarek **teoriji pravi volji** in ne tisti, ki je navzven izražena
- 3) Zahteve po **obličnosti**
 - Po ZD je lahko veljavna samo tista oporoka, ki je zapisana v eni od z zakonom predvidenih oblik, hkrati pa izpolnjuje posebne pogoje, ki jih včasih za določeno obliko oporoke ZD posebej zahteva
 - Npr. ustna oporoka bo lahko veljavno sestavljena samo takrat, ko zapustnik nima možnosti sestaviti pisne oporoke
 - Oporoka mora biti **mogoča, dopustna, določena oz. določljiva**
 - Če ne izpolnjuje teh pogojev in če nima veljavne kavze, je oporoka nična
 - Oporoka je izpodbojna, če:
 - Oporočitelj ne izpolnjuje pravil o oporočni sposobnosti
 - Ni spoštovana zahteva obličnosti
 - Oporoka ne izraža prave volje, ampak izraža napako volje
 - Neveljavnost lahko uveljavlja samo tisti, ki ima pravni interes (navadno zakoniti dedič)
 - Oporoka je lahko neveljavna v celoti
 - Navadno, ko imamo oporočno nesposobnega oporočitelja
 - Lahko pa je neveljavno samo eno določilo
 - Npr. je nejasno, ali je kakšno določilo v nasprotju z moralo
 - V preostalem delu je oporoka veljavna
 - Zahtevki za razveljavitev oporoke so vezani na roke
 - Roki so zastaralni (in ne prekluzivni)
 - Razveljavitev iz vseh drugih razlogov razen kršitev obličnostnih določb, je potrebno vložiti:
 - V roku 1 leta od kar je oseba, ki oporoko izpodbija, izvedela za razlog neveljavnosti
 - Subjektivni rok
 - Rok ne more začeti teči pred razglasitvijo oporoke
 - Najkasneje pa v 10 letih po njeni razglasitvi
 - Objektivni rok
 - Proti nepošteni stranki pa se lahko zahteva razveljavitev oporoke v 20 letih od njene razglasitve
 - Npr. če je dedič z zvijačo dosegel, da je zapustnik napisal oporoko v njegovo korist
 - Roki glede razveljavitve zaradi kršitve obličnostnih določb:
 - Subjektivni rok: 1 leto, odkar je izvedel za oporoko
 - Objektivni rok: 10 let od razglasitve oporoke
 - Dodatka 20 let ni

Konverzija

- Če pravni posel ne izpolnjuje pogojev za veljavnost, se lahko spremeni v drug pravni posel, če so izpolnjeni pogoji za veljavnost drugega posla in če bi stranki želeli veljavnost drugega pravnega posla
- Npr. oporoka, ki ne izpolnjuje pogojev za veljavnost določene oblike, lahko velja v drugi obliki. Če pisna oporoka ni podpisana, ker to ni bilo več mogoče zaradi hitrega poslabšanja zdravja, lahko ob izpolnjenih pogojih konventira v veljavno ustno oporoko.

Ničnost oporoke

- Oporoka je nična, če:
 - Je ni mogoče razumeti niti z interpretacijo
 - Je določeno kaj nemogočega
 - Je v nasprotju z Ustavo ali drugimi prisilnimi predpisi
 - Izjema obstaja, če se prisilni predpisi nanašajo na obliko → gre samo za razlog izpodbojnosti
- Oporoka je lahko nična, ker krši posebna dednopravna pravila
 - Npr. dedovanje kmetijskih gospodarstev, kjer je še več omejitev, če bi zapustnik razpolagal z zaščiten kmetijo v korist več sodedičev in ne zgolj enega
 - Omejena so tudi volila, npr. če bi bila z volilom namenjena zelo rodovitna njiva – tako volilo bi bilo nično
- Oporoka je lahko tudi zgolj **delno nična**
 - Če pa oporoka smiselno brez te določbe ne more obstajati, bo **nična celotna oporoka**
- Velja izrecna **prepoved fidekomisarične substitucije**
 - Če bi se zapustnik odločil, da bo določil dedičevega dediča
 - Pri nas je dopustna samo **vulgarna substitucija** = oporočitelj lahko določi substituta svojemu dediču, če prvopostavljeni dedič ne deduje
- Ničnost velja **ex lege**
 - Ni je potrebno posebej uveljavljati, ampak se ugotavlja
 - Na ničnost mora sodišče paziti po uradni dolžnosti
 - Na ničnost se lahko sklicuje vsakdo, ki ima pravni interes
 - Pravica zahtevati, da se ugotovi ničnost, nikoli ne ugasne/zastara

8.2. VRSTE IN OBLIKE OPOROK

Oporoke lahko delimo glede na 3 ključne kriterije:

- 1) Oporoke so bodisi pisne, bodisi ustne
- 2) Oporoke so bodisi javne, bodisi zasebne
 - Javne oporoke = za veljavno oporoko je potrebno sodelovanje državnega organa
 - Zasebne oporoke = veljavno oporoko lahko napiše posameznik sam brez pomoči državnega organa
- 3) Oporoke so bodisi redne, bodisi izredne
 - Redne so tiste, ki niso zapisane v izrednih razmerah/okolščinah

8.2.1. Oblike oporok

Primerjalnopravno srečujemo tudi **skupno oporoko**, ki v ZD ni urejena, zato je prevladalo prepričanje, da takšna oporoka niti ne more biti veljavna.

- Gre za oporoko, v kateri so izražene volje 2 ali več oporočiteljev
- Načeloma naj bi bila takšna oporoka neveljavna, vendar pa je sodna praksa sprejela stališče, da ni mogoče šteti tega v škodo, če so izpolnjeni drugi pogoji za veljavnost
 - Skupna oporoka je torej lahko veljavna samo pod pogojem, da gre za razpolaganje v korist tretje osebe
- Če bi v oporoki oporočitelja razpolagala vzajemno, bi govorili o vzajemni skupni oporoki, ki pa je sodna praksa ne priznava, ker preveč spominja na dedno pogodbo

Predvidene oblike oporok (6):

1) **Lastnoročna oporoka/holografska oporoka (*testamentum holografum*)**

Je pisna, zasebna in redna oporoka, ki je tudi najbolj razširjena in najbolj enostavna.

Zapustnik lastnoročno zapiše svojo posebno voljo in se pod tem zapisom podpiše.

- Bistveni sestavini lastnoročne oporoke sta torej zapis svoje osebne volje in lastnoročni podpis
- Ni pomembno, kako se zapustnik podpiše → lahko z imenom, lahko tudi s priimkom, lahko z nadimkom

Kraj in čas zapisa nista tako pomembni sestavini oporoke, da bi lahko vplivala na veljavnost oporoke. Oporočitelj pa se vseeno svetuje, da napišejo kraj in čas, saj je tako lažje po smrti vedeti, katera oporoka je veljavna, če jih je zapustnik zapisal več. Velja zadnja zapisana, če je z njo preklicana prejšnja → če pa se oporoka nadgrajuje, pa je mogoče in potrebno upoštevati vse. Čas in kraj je pomemben tudi v primeru, če je bil oporočitelj določeno obdobje nerazsodeb in če je napravil oporoko v svetlem trenutku.

Namen lastnoročne oporoke je v tem, da se s pisavo zadosti verodostojnosti; tj. pogoju, da smo prepričani, da je to res zapustnikova volja. Preko pisave lahko zelo potrdimo identiteto posameznika. V resnici je praktično nemogoče ponarediti oporoko na ta način (tj. da bi jo napisal nekdo drug in se podpisal kot zapustnik), če jo kdo izpodbija.

Digitalne oporoke skoraj nikjer na svetu nimajo veljave, ker so bojzani prevelike zaradi zlorab. Če nimamo lastnoročne oporoke, je potrebna dodatna kavelja, npr. priče. To pa ne pomeni, da se v preteklosti še ni priznala nobena digitalno napisana oporoka (npr. na tablico lastnoročno napisana oporoka). Zapis namreč ni odvisen od medija, na katerega se nahaja.

V praksi se je izoblikovalo pravilo, da če se zapustniku trese roka zaradi bolezni, se lahko roka podpira do zapestja, ne pa od zapestja naprej.

Celotna oporoka mora biti lastnoročen zapis → dopisi, pripisi nekoga tretjega bi bili neveljavni. Med lastnoročne oporoke štejemo tudi oporoke, ki jih invalidi zapišejo s usti ali z nogo.

Fotokopija ne izpolnjuje pogojev za veljavnost → razlog je v bojzani pred ponarejanjem.

Kje mora biti podpis? Ali je nujno, da je podpis na koncu oporoke?

- Ni enotnega stališča
- V sodni praksi je mogoče najti stališča, ki pravijo, da mora biti nujno na koncu, do tistih, ki so upoštevala podpis na začetku

2) **Pisna oporoka pred pričami/holografska oporoka (*testamentum alografum*)**

Gre za oporoko, ki je t.i. »pisana s tujo roko«. Tudi v tem primeru gre za redno obliko oporoke, ki je tudi pisna in zasebna, saj še vedno ne zahteva sodelovanja državnega organa za potrditev njene verodostojnosti.

Pomembno je, da imamo nek zapis. Zapis je lahko napisan z lastno roko nekoga – ne nujno zapustnika), besedilo je lahko tudi napisano na računalnik in sprintano.

Pomembno je, da zapustnik zapis na koncu lastnoročno podpiše. Lastnoročen podpis zapustnika je obvezna sestavina za veljavnost te oporoke. Pomembno je, da zna zapustnik brati in pisati v jeziku, v

katerem je oporoka napisana ravno zato, da je zagotovljeno, da razume to oporoko, ker je sam ni napisal. Pomeni, da ne sme imeti okvarjenega vida do te mere, da ne bi bil zmožen prebrati oporoke in preveriti ali je oporoka zapisana na način, kot želi.

Pisna oporoka pred pričami pomeni, da mora oporočitelj oporoko podpisati v prisotnosti 2 podpisnih oz. oporočnih prič. Hkrati mora tudi izjaviti, da je to njegova oporoka. Kar se tiče pomoči pri podpisovanju je stanje takšno, kot smo ga omenili pri lastnoročni oporoki → določena pomoč zaradi oslabelosti mišic v zapestu je dovoljena, ne sme pa se voditi podpisa.

Za veljavnost te oporoke je pomembno, da sta obe priči prisotni istočasno, ves čas postopka oporoke. Gre za **enoten akt** – izjave, podpisovanje zapustnika in prič. Praksa je izoblikovala stališče, da priči morata biti podpisani, ni pa odločilno, ali se je pri pričah dodal dostavek, da se podpisujeta kot priči. Iz konkretnih okoliščin se namreč lahko razbere, kdo sta priči in kdo je oporočitelj.

Za priči ni potrebno, da poznata vsebino oporoke. Zapustnik morda ne želi, da priči poznata vsebino. Pomembno je le, da sta prisotni, ko oporočitelj podpiše listino in izjavi, da je to njegova oporoka

Kraj in datum, ko je napravljena pisna oporoka pred pričami ni nujna sestavina, je pa dobro in primerno. Predvsem zato, ker se glede na te okoliščine lahko preverja veljavnost oporoke, za preverjanje oporočne sposobnosti oporočitelja...

Ker gre za oporoko pred pričami so zahteve bolj kompleksne (zato je lastnoročna oporoka najbolj preprosta). Priči morata biti sposobni biti priči pri pisni oporoki pred pričami → morata imeti posebno sposobnost. V tem smislu ločimo 2 kategoriji sposobnosti:

- **Absolutno nesposobne priče**
 - Oseba ne more biti priča pri pisni oporoki pred pričami v nobenem primeru take oporoke
 - Razlog za absolutno nesposobnost:
 - Oseba nima poslovne sposobnosti
 - Oz. nima popolne poslovne sposobnosti
 - Oseba ne zna brati in pisati
- **Relativno nesposobne priče**
 - Oseba je nesposobna biti priča zgolj v razmerju do konkretnega oporočitelja, ker je z njim v sorodstvenem ali drugem razmerju bližine (zakonec...)
 - Med pričo in oporočiteljem ne sme biti podana krvna ali druga povezanost
 - *Ratio*: oseba, ki je na tak način povezana, ima lahko določene interese na njegovem premoženju – zato je prevelika nevarnost, da bi jo premamilo, da na oporočitelja vpliva
 - Ta določba je v zakonu posebej izpostavljena
 - Oporoka bi bila zaradi tega razloga (če bi bila priča povezana oseba) lahko zgolj izpodbojna, ne pa nična
 - Oporoko, če je le mogoče, vzdržimo v veljavi (*in favorem testimonii*)
 - Pravilo je, da se določena oseba, ki nima sposobnosti biti priča, ne šteje za pričo glede tistega določila v oporoki, s katerim je zapustnik njej ali njenim bližnjim osebam nekaj namenil
 - V tistem delu je lahko oporoka tako neveljavna, razen če je drugače poskrbljeno za veljavnost (npr. več prič)
 - Osebe, ki so relativno nesposobne biti priča:
 - Bližnji sorodniki
 - Vsi sorodniki v ravni liniji (tako predniki – ascendenti, kot potomci – descendenti)
 - Sorodniki v stranski liniji do vključno 3. kolena (nečak/nečakinja in stric/teta)
 - Zakonci, zunajzakonski partnerji, istospolni partnerji samega oporočitelja in teh oseb, ki so navedeno kot relativno nesposobne biti priča

Oporočitelj se bo za tako oporoko odločil, ko sam res ne more napisati oporoke.

3) **Sodna oporoka** in iz nje izvedene oporoke

Prav tako gre za redno oporoko, vendar ni zasebna ampak javna, saj se zahteva sodelovanje državnega organa – sodišča. Oporoka je ustna, ker jo oporočitelj izjavo ustno pred okrajnim sodnikom, ki jo sicer zapiše v sodni zapisnik.

Pristojnost za napravo take oporoke ima okrajno sodišče, pred katerim bo potekal kasneje tudi zapuščinski postopek.

Sodnik bo takšno oporoko zapisal, ko se prepriča o identiteti oporočitelja. V zapisnik mora sodnik zapisati tudi vse relevantne okoliščine oporočitelja, zlasti če ima dvome o njegovi razsodnosti ipd. Od tu naprej poteka postopek zapisa oporoke v 2 verzijah glede na to, ali oporočitelj zna brati in pisati ali ne:

- Gre za možnost, ki je preostala osebam, ki so bile nepismene
 - V Sloveniji je to res redkost
 - Če bi oseba bila nepismena, potem sodnik to, kar je zapisal, oporočitelju prebere v navzočnosti 2 prič
 - Oporočitelj nato pred sodnikom in pričama izjavi, da je to njegova poslednja volja
 - Če ne zna pisati, napravi ročno znamenje, če zna pisati, pa se podpiše
 - Podpišeta se tudi priči
- Če je oporočitelj pismen, mu sodnik izroči zapisnik, ki ga je napravil po njegovem nareku, ki ga oporočitelj v prisotnosti sodnika prebere in podpiše
 - Na to oporoko se podpiše tudi sodnik, ki s podpisom potrdi, da je oporočitelj oporoko prebral in izjavil, da je to njegova oporoka

Naš zakon izvaja iz sodne oporoke še 3 oblike oporok, za katere se tudi uporabljajo pravila sodne oporoke:

- **Konzularna oporoka**
 - Oporoka, ki jo lahko sestavi Slovenec v tujini
 - Je javna oporoka, saj državljani RS poišče v tujini konzulat RS in pred konzularnim predstavnikom sestavi to oporoko
 - Primerno se uporabijo pravila o sodni oporoki – konzularni predstavnik postopa podobno kot okrajni sodnik
 - Gre za redno oporoko
 - Je ustna, ker jo predstavnik sestavi po ustnem nareku
- **Vojaška oporoka**
 - Oporoka, ki jo lahko sestavi zgolj vojaška oseba
 - Gre za izredno obliko oporoke, saj jo vojaška oseba lahko zapiše le med vojnim oz. izrednim stanjem
 - Gre za javno in ustno oporoko, saj jo po nareku vojaške osebe zapiše vojaški starešina
 - Ker gre za izredno obliko ima omejen čas veljavnosti → velja zgolj še 60 dni po prenehanju vojnega oz. izrednega stanja ali pa le 30 dni od tedaj, ko je konkretni oporočitelj prenehal s svojo vojaško službo
 - Tako bo taka oporoka veljavna le, če je oporočitelj umrl znotraj teh rokov ali če je v tem času izgubil oporočno sposobnost
- **Oporoka na slovenski ladji oz. na letalu**
 - Oporoka, ki jo lahko sestavi poveljnik ladje oz. letala
 - Gre za javno, ustno in izredno oporoko
 - Velja zgolj 30 dni od vrnitve osebe v RS
 - Napisala jo je lahko iz osebne stiske ali če je grozila neka nevarnost

4) Mednarodna oporoka

Določena enotna oblika mednarodne oporoke je namenjena zagotavljanju pravne varnosti. Taka oporoka je veljavna v vseh državah, ki so ratificirale mednarodno Konvencije o enotnem zakonu o obliki mednarodne oporoke (1977).

5) Notarska oporoka

S pojavom notariata se pojavi še možnost te oporoke.

Sestavi se jo lahko v 2 oblikah:

- Oporočitelj pride k notarju in mu ustno pove svojo poslednjo voljo, notar pa na podlagi te izjave napravi notarski zapis
- Oporočitelj notarju preda že zapisano pisno oporoko, ki jo je sam zapisal, pa jo notar potrdi, tako da ustreza zunanji obliki in vsebini notarskega zapisa
 - Vanjo notar vnese svoje ime, podatek o načinu ugotovitve istovetnosti oporočitelja...
 - Če oporoka ne ustreza zunanji obliki in navedenim zahtevam vsebine notarskega zapisa, pripravi notar poseben notarski zapis s predvidenimi sestavinami, ki ga spoji z oporoko

6) Ustna oporoka

Bo veljavna samo v primeru, ko so nastopile neke izredne razmere, zaradi katerih ni bilo možno razpolagati z eno od navedenih pisnih oblik oporoke. Po obliki je ustna, zasebna in izredna oporoka.

Izjava ustne oporoke:

- Oporočitelj ustno izjavi voljo pred 2 pričama
- Pomembno je, da sta obe priči hkrati prisotni
- Izredne razmere morajo biti direkten vzrok, da oporočitelj ni razpolagal v pisni obliki

Dolžnosti prič, ki sta bili navzoči pri podajanju ustne oporoke – 2 možnosti:

- Oporoko naj čimprej zapišeta in predata sodišču
 - To je namenjeno lažjemu dokazovanju obstoja oporoke in preprečitvi, da bi se pozabila
- Oporoke ne zapišeta, ampak jo pred sodiščem zgolj ustno reproducirata
 - Lahko je tudi priča nepismena, pri ustni oporoki je to dopustno, saj lahko oporoko ustno reproducira pred sodiščem

Ustna oporoka je izjema zato, ker obstaja zelo velika nevarnost zlorab. Priči lahko namreč do onemoglosti zmanipulirata izraženo voljo oporočitelja, zato se ustne oporoke sredstvo zgolj v izjemnih primerih.

Če bi se zgodilo, da priči pred sodiščem ponaredita oporoko, potem tista oporoka, ki jo je oporočitelj ustno izjavil ne izgubi veljavnosti. Če obstaja kakšna 3. oseba, ki bo lahko dokazala, da je oporoka falsificirana (to velja tudi za druge oblike oporoke) in uspe dokazati, da je veljavna ter uspe dokazati še njeno vsebino, takrat bo tudi ustna oporoka rekonstruirana in bo veljavna. Rekonstrukcija je tako mogoča tudi pri ustni oporoki.

Ker je ustna oporoka izredna oblika, je njen čas omejen. Ustna oporoka velja še 30 dni po prenehanju izrednih razmer, zaradi katerih je bila napravljena. Kaj so izredne razmere, ki utemeljujejo napravo take oporoke, presoja sodišče v vsakem konkretnem primeru, saj zakon izrednih razmer ne določa. Gre za razmere, ki jih ni mogoče pričakovati, preprečiti, napovedati ali se jim izogniti. Izredne razmere morajo biti direkten vzrok, da oporočitelj ni mogel razpolagati s premoženjem v pisni obliki → podana mora biti vzročna zveza. Ločiti je mogoče:

- Izredne razmere, ki so objektivne narave

- Ko bo sodišče vedelo, da oporočitelj tistega dneva ni mogel drugače napraviti veljavne oproke (npr. požar, potres...)
- Gre za situacije, ki vključujejo oz. vplivajo za več ljudi in ne zgolj na oporočitelja
- Izredne razmere, ki so subjektivne narave
 - Prizadanejo zgolj oporočitelja samega
 - Npr. udeležba v prometni nesreči, hudo poslabšanje bolezni...

Priče pri ustni oporoki sta lahko osebi, ki sta lahko priči tudi pri sodni oporoki

- Zahteva se:
 - Polnoletnost
 - Poslovna sposobnost
 - Da razumeta jezik, v katerem je oporočitelj podal ustno oporoko
- Ni podan pogoj, da morata znati brati in pisati v tem jeziku, ker lahko ustno reproducirata vsebino pred sodiščem
- Osebe, ki ne izpolnjujejo teh kriterijev pravimo, da so absolutno nesposobne biti priče pri ustni oporoki
 - Relativno nesposobne priče pri ustni oporoki
 - Isto kot pri oproki pred pričami (povezane osebe)

Sodišče ti 2 priči še dodatno zasliši o konkretnih okoliščinah v primeru izjave volje, da lahko odloči, ali je bila oporoka veljavna

- Pomembno je tudi, da priči posredujeta izraženo voljo soglasno – drugače sodišče težko ugotovi, kaj je bila v resnici zapustnikova volja
- Če priči ne posredujeta ali izpovesta ustne oporoke pred sodiščem čimprej, lahko odškodninsko odgovarjata, ne vpliva pa to na veljavnost oporoke
- Tudi v primerih, ko priči umreta ali izgubita spomin, je mogoče oporoko rekonstruirati, če imamo dokazila
- Velja določilo, da priča ne šteje za pričo, glede določila, ko je nekaj namenjeno njej ali njenemu bližnjemu

V knjigi pogledj podrobne obrazložitve posameznih tipov oporoke.

8.2.1.1. Digitalizacija oporočnega razpolaganja

Ločimo:

- Elektronska oporoka
 - Naj bi bil pravi termin, ki ga večina avtorjev tudi uporablja
 - Pokriva širok spekter zapisov
 - Zapisi z digitalnim pisalom, na usb, na telefon, na mail, posnetek...
- Digitalna oporoka
 - Z »*digital will*« se razume predvsem digitalno premoženje – lahko se razpolaga z določenimi otipljivimi sredstvi

Delitev elektronskih oporok:

- Glede na način pisanja
 - 1) Z digitalnim pisalom (s stilusom)
 - Gre za neke vrste lastnoročno pisanje, ki je digitalizirano
 - Vprašanje tolmačenja, ali gre za lastnoročno oporoko (v RS ne bi šlo skozi)
 - 2) Tipkanje
 - Zapis ni več sestavljen iz lastnih krivlj in črk – ni elementa lastnoročnosti (npr. na računalnik, mobilni...)

- Vprašanje vključitve prič v tak zapis in kako podpisati tako oporoko?
 - Ponekod so v praksi take oporoke sprejemljive, če je nekako dodan še podpis
- 3) Video in audio posnetki
 - Ni pisnega besedila, edini »zapis« je zapis celotnega posnetka na nek medij
 - Šteti to kot oporoko ali kot dokaz?
 - Sodišča načeloma video oporoke ne štejejo za oporoko, saj ni podpisa ali pisnosti
 - Tako se posnetek lahko uporabi zgolj kot dokaz, še vedno pa je potrebna pisna oporoka (izjeme v Indiji, kjer so sprejemljive tudi video oporoke)
- Glede na to, kje je oporoka sklenjena
 - 1) Offline elektronske oporoke
 - Oporočitelj piše na svoj medij in ne uporablja storitve drugih oseb (npr. oporoko shrani na svoj računalnik, na zunanji disk...)
 - Oporoka ni natisnjena, saj bi imeli fizično oporoko
 - Težave:
 - Prevare → ni mogoče vedeti, kdo je napisal tako oporoko, saj je oseba že umrla
 - Rešitev: metapodatki
 - Gre za podatke o podatkih, ki razkrivajo, kdaj se je poseglo v oporoko, spremembe pa se beležijo na elektronskem zapisu
 - To pa vseeno ne pove, če je bila oporoka sestavljena pod prisilo, če jo je sploh zapisal zapustnik...
 - Zastarelost
 - Npr. računalniki več nimajo vhodov za disketo
 - Ne moremo preveriti oporočiteljevega namena
 - Mogoče si je oporoko sestavil samo kot opomnik ali kot osnutek
 - Pri teh oporokah trpijo funkcije oporoke
 - 2) Online elektronske oporoke
 - Zapustnik se posluži storitve 3. oseb, ki svojih storitev ne ponuja s tem namenom; tj. z namenom pisanjem oporok
 - Z vidika morebitnega uničenja je oporoka varnejša, saj je datoteka dostopna iz kateregakoli medija → oporoka je shranjena na strežnikih ponudnikov storitev
 - Vprašljiv je oporočiteljev namen, saj ti mediji niso namenjeni resnim dokumentom
 - 3) Oporoke, ki jih sestavijo in hranijo kvalificirani skrbniki
 - Precej kompleksna in zato manj uporabljena
 - Oporoke shranjene na digitalni medij + sodelovanje 3. osebe
 - Tudi v prejšnji skupini sodelujejo spletni ponudniki, razlika s to skupino je v tem, da so ponudniki kvalificirani za storitve sestavljanja oporok
 - Ker so kvalificirani, je manjša možnost prevare, prav tako bodo poskrbeli za ohranitev pravega izvoda, ki bo berljiv na ustreznih medijih v skladu z razvojem
 - Oporoka je sestavljena z ustreznimi izrazi, ki so tudi ustrezno uporabljeni → jezik oporoke je tako blizu sodišču
 - Vendar tudi take oporoke niso dopustne v vsakem primeru, ampak jo mora kot sprejemljivo urejati tudi zakonodaja

Obličnostne funkcije, ki se zahtevajo za sestavo oporoke

- **Dokazna funkcija**
 - Podpis, da je res oporočitelj napisal oporoko in da je to njegova volja
- **Zaščitna funkcija**
 - Preprečiti prevaro in zaščititi pravi namen zapustnika
- **Obredna funkcija**
 - Da vemo, da gre za končno obliko – mora iti za izrecnost izjave
 - Če si zapustnik premisli, mora vseeno spoštovati določene obličnosti
- **Usmerjevalna funkcija**

- Zapustnike se usmerja k pravnim strokovnjakom, da jim pomagajo sestaviti oporoko, ki bo vsebovala ustaljene termine na pravilen način, na katere so sodišča navajena

Vse te funkcije so pri elektronskih oporokah problematične

Elektronska oproka ni splošno priznana, vseeno jo uzakonjajo 3 zvezne države ZDA: Nevada, Indiana in Arizona. Ne sprejemajo kot veljavne vsake elektronske oporoke, ampak v zakonu predvidevajo pogoje za sestavo veljavne elektronske oporoke.

Pojavlja se elektronska oproka tudi v drugih državah → nekaj držav torej dopušča take oporoke preko doktrin znatne skladnosti (ZDA, Južna Afrika in Kanda). V teh državah se je na sodiščih pojavil primer, ko je sodišče obravnavalo elektronsko obliko oporoke in ugotovilo, da je veljavna. Te države sprejemajo **doktrino neškodljive napake oz. znatne skladnosti**, ki pravi, da prestroga obličnost nima smisla in je oporoka vseeno veljavna, čeprav ima manjšo napako ali spremembo.

Večina držav še vedno sprejema **doktrino strogega ujemanja** (*strict compliance*), ki zahteva, da je oporoka sestavljena točno na način, ki je predpisan, sicer bo neveljavna.

V RS elektronske oporoke niso veljavne. Kakršnakoli oblika elektronske oporoke ne bo šla skozi!

- Zakon o dedovanju
 - ZD našteva oblike oporok – veljavne so samo tiste oporoke, ki jih zakon našteva → gre za *numerus clausus*
- Zakon o notariatu – notarska oproka
 - Zakon pravi, da se elektronska oblika lahko šteje za enakovredno pisni obliki, vendar pa so izrecno iz tega odvzeti oporočni posli (pomeni, da elektronska oproka ni mogoča)
- Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem predpisu (ZEPEP)
 - Elektronska oblika je izenačena s pisno, vendar so ponovno izrecno izvzeti oporočni posli

Prednosti elektronske oblike oporoke:

- Hitrost, preprostost, priročnost...
- Lažje spreminjati

Slabosti:

- Tehnične ovire (npr. zagotavljanje ustrezne opreme)
- Družbene ovire (npr. odpor starejših)
- Ekonomske ovire (npr. strošek potrebne opreme)
- Motivacijske ovire (npr. ni interesa, osebe so trenutno zadovoljne s sistemom)
- Zastarelost
 - Stalen razvoj tehnične opreme lahko povzroči, da medij, na katerem je oporoka, ne bo več dostopen ali berljiv, ko se bo oporoka morala izvršiti
- Manjši pomen obličnosti

8.3. VSEBINA IN RAZLAGA OPOROKE

Ko presojava veljavnost oporoke je pomembna tudi sama vsebina oporoke. Kaj vse je lahko vsebina oporoke in kako je mogoče vsebino primerno interpretirati.

8.3.1. Določnost ali določljivost oporoke

Vsebina oporoke mora biti **določna ali vsaj določljiva**. Če je povsem nedoločna ali nedoločljiva, je oporoka nična. Ne bo pa vsaka ne povsem določna oporoka nična → predvsem se odpira vprašanje, ali lahko oporoko s primerno razlago pravilno razumemo. Pri oporokah bo ustrezna interpretacija zelo

pomembna. Ko gre za vprašanje interpretacije oporoke, se povezuje s pravilom, da gre za pravni posel *mortis causa*, pri katerih je pomembna zapustnikova volja. V večjem obsegu kot to počnemo pri pravnih poslih *inter vivos*, lahko upoštevamo pravo zapustnikovo voljo → to pomeni, da nni v ospredju zgolj izjava volje, ampak je pouarek na pravi zapustnikovi volji. Takšno interpretacijsko pravilo vsebuje tudi ZD → **interpretacijsko pravilo** ima 2 dela:

- Ko se pojavi dvom, tj. ko neko oporočno določilo ni dovolj jasno, ga je potrebno razlagati v skladu s pravo oporočiteljevo voljo, kot jo lahko razberemo iz same oporoke
- Če ob tem (zgornja alineja) ostanemo v dvomu, se je potrebno držati tistega, kar je bolj ugodno za zakonitega dediča oz. tistega, ki mu je z oporoko nekaj naložena (neka obveznost, ki naj bi jo izpolnil)
 - Ta drugi del interpretativnega pravila je za teorijo sporen
 - V dvomu razlagati opustnikovo voljo v korist zakonitega dediča je sporno, saj se je s samim zapisom oporoke želel verjetno izogniti zakonitemu dedovanju
 - V primerjalnem pravu uporabljajo drug način interpretacije, saj napotujejo na razlago, ki v dvomu stori vse, da oporoko obdrži v veljavi – gre za razlago ***in favorem testamenti***
 - Obstaja pa še ena razlaga, ki gre v isto smer – **dobrohotna razlaga oporoke oz. benigna interpretacija**
 - Glede na ti dve pravili, ki ju poznamo v primerjalnem pravu je čudna odločitev našega zakonodajalca, ki pravi, da v dvomu pogledimo, kdo je zakoniti dedič
 - Zakonodajalec je pri nas izhajal iz predpostavke, da če je zapustnik želel nekaj nakloniti z oporoko, naj to nakloni tako določno, da ne bo nikakršnega dvoma, sicer pa dobi zapuščino zakoniti dedič
 - Takšno sklepanje ni v redu → razlaga ***in favorem testamenti*** in benigna interpretacija sta bolj v skladu z domnevno zapustnikovo voljo oz. z njegovo svobodo testiranja
 - Del, ki pravi, da je potrebno oporoko razlagati v korist tistega, ki je z oporoko obremenjen, pa je razumljiv, saj je napisan v skladu z načelom obligacijskega prava
 - Nejasna določila pri neodplačnih pogodbah je namreč potrebno razlagati v korist dolžnika

8.3.2. Določitev dediča ali volilojemnika

Oporočitelj lahko v oporoki **določi dediča** (ni pa to nujno) **ali volilojemnika**. Razlika med volilojemnikom in dedičem je predvsem v tem, da volilojemnik ni vesoljni naslednik (**univerzalno nasledstvo**) zapustnika, ampak pridobi zgolj neko pravico in ne odgovarja za obveznosti (**singularno nasledstvo**).

V praksi to ločevanje včasih ne bo tako jasno, saj lahko zapustnik nekoga določi kot volilojemnika, pa mu nakloni neko pravico in ga bo po smislu potrebno šteti za dediča. Do tega bo prišlo takrat, ko bo zapustnik z volilom razpolagal z večino oz. praktično s celotnim svojim premoženjem. To je pomembno z vidika odgovornosti za dolgove, saj volilojemnik načeloma ne odgovarja za zapustnikove dolgove,

- Lahko pa volilojemnik vseeno odgovarja, če zapustnik to osebej določi
- Odgovarja pa lahko le do višine voljene pravice, tj. zgolj do vrednosti volila
- Vprašanje ali je nekdo volilojemnik ali dedič, je lahko povezano s tem, ali bo volilojemnik odgovarjal za dolgove zapustnika

Kaj če oporočitelj postavi več oporočnih dedičev, vendar eden izmed njih ne deduje?

Ko eden od oporočnih dedičev odpade od oporoke, deduje zapustnikov zakoniti dedič. Vstopne pravice pri oporočnem dedovanju ni, obstajajo pa izjeme, ko zapustnik sam določi drugače za primer, če eden izmed oporočnih dedičev ne bi dedoval:

1) Prirast

Zapustnik določi drugače, ko bo predvidel, da nastopi prirast. Prirast lahko nastopi, mora pa jo zapustnik izrecno predvideti ali pa je to mogoče razbrati iz oporoke.

Npr. »Moji 3 bratje naj dobijo celotno zapuščino, ne želim, da deduje kdo drug.« Če bi v takem primeru ob tako zapisani oporoki eden od bratov umrl, je jasno, da zapustnik želi, da posledično dedujeta druga 2 brata več, saj je očitno, da želi, da dedujejo samo njegovi bratje.

2) Substitut ali nadomestni dedič

Zapustnik lahko v oporoki določi substituta za primer, ko določen oporočni dedič ne bo dedoval. Lahko določi vse možne razloge, v katerih namesto dediča deduje substitut, lahko pa omeni zgolj nekaj primerov.

V našem pravu je dopustna samo **običajna ali vulgarna substitucija** (imenovana je tudi navadna substitucija):

- Oporočitelj lahko določi substituta samo za primer, ko oporočni dedič ne bo dedoval
- Zakonodajalec želi s tem doseči, da ne bi prišel na vrsto zakoniti dedič

Tudi za volilojemnika lahko oporočitelj predvidi substituta.

Substituta lahko postavi oporočitelj celo, če ne postavi instituta (prvega dediča). To bo mogoče takrat, ko je institut zakoniti dedič → to pomeni, da bo lahko oporočitelj postavil substituta za svojega zakonitega dediča.

Pri nas ne poznamo t.i. **legalne substitucije**

- Legalna substitucija pomeni dejansko vstopno pravico pri oporočnem dedovanju
- Pri nas po oporočnem dedovanju ni vstopne pravice → pri legalni substituciji bi potem, ko bi odpadel oporočni dedič, dedovali njegovi dediči

Pri nas je neveljavna tudi **fideikomisarična substitucija**

- Gre za razliko od vulgarne substitucije za določitev dediča svojemu dediču
- V tem primeru se ne določi dediča za primer, da prvi institut ne deduje, ampak se postavi 2 dediča enega za drugim v vrsti
 - Oporočitelj določi prvo osebo (fiduciarja) za dediča, ta pa naj nakloni dediščino drugi osebi (fideikomisarju), ko nastopi določen pogoj
 - Ta pogoj oz. substitucijski primer je lahko več stvari: npr. smrt fiduciarja, polnoletnost fideikomisarja...
 - Gre predvsem zato, da si dve osebi v vrsti sledita kot dediča
 - Prva oseba je dedič do nastopa določenega substitucijskega primera, s katerim pridobi dediščino druga oseba (fideikomisar)
- Ta prepoved je generalna – ne glede na substitucijski primer je takšna substitucija pri nas prepovedana
 - Ko je bila 1991 sprejeta nova Ustava se je postavilo vprašanje, ali je smiselno oz. ustavno sprejemljivo, da se prepoveduje fideikomisarično substitucijo
 - *Ratio* nedopustitve te substitucije?
 - Fideikomisarična substitucija bi naj bila škodljiva za gospodarstvo, saj na nek način postavlja trajne omejitve samemu dediču in preprečuje njegovo prosto razpolaganje s premoženjem
 - Navajajo se še utilitaristični razlogi, da je mogoče podoben učinek doseči tudi s pomočjo instituta stvarnega prava – užitka

- Fidekomisarična substitucija je nepotreben institut, saj se lahko enake posledice doseže z užitkom, če se fideikomisarja postavi za dediča, fiduciarja pa za užitkarja

3) Dedna transmisija

Če je dedič preživel oporočitelja, pa je umrl pred koncem zapuščinske obravnave, nastopi dedna transmisija in se pravica do odpovedi dediščini prenese na njegove dediče. V tem primeru je oporočni dedič živel v trenutku uvedbe dedovanja in je tako že podedoval svoj delež, zato v njegov položaj vstopijo njegovi dediči (ne gre za vstopno pravico)! Dediči umrlega dediča dobijo zgolj možnost odpovedi dediščini, ker je sprejem že mimo → oporočni dedič je že podedoval.

8.3.2.1. Volilo

Ko oporočitelj v oporoki določi volilo govorimo o damnacijskem volilu. Ločimo 2 vrsti volil:

1) Vindikacijsko volilo

- Vindikacijski legat ima stvarnopravni učinek
- Pomeni, da pridobi volilojemnik lastninsko pravico na voljeni stvari že s trenutkom smrti zapustnika in lahko z reivindikacijsko tožbo zahteva izročitev stvari oz. izpolnitev volila od tistega, ki je po oporoki dolžan izpolniti volilo (ponavadi od dediča)

2) Damnacijsko volilo

- Upravičenec pridobi zgolj obligacijskopravni zahtevek, da zahteva izročitev stvari oz. izpolnitev volila od dediča, lastninska pravica (LP) pa se prenese šele z izročitvijo volila

Pri nas velja pravilo za **damnacijski legat**

- Poznamo pa 1 izjemo v smislu vidnikacijskega volila:
 - Gospodinski predmeti predstavljajo vidnikacijski legat
 - Ti gospodinski predmeti pripadajo potomcem, zakoncu, ki so z zapustnikom živeli v času smrti → gre za zakonito volilo, saj jim to pripada po samem zakonu, tudi če zapustnik izrecno tega ne določi v oporoki
 - Govorimo celo o **prelegatu**, saj volilo dobijo poleg svojega dednega deleža → volilo se torej ne všteva v dedni delež

Pravice volilojemnikov do pravic upnikov: prednost imajo upniki! Tako se volilojemnik lahko poplača samo takrat, ko je dovolj zapuščine. Če ni dovolj zapuščine za poplačilo upnikov, lahko pride do redukcije ali celo odprave volil.

Predmet volila = lahko vse, kar je lahko predmet obveznosti (dajatve, storitve, opustitve, dopustitve).

Volilo je mogoče zahtevati v trenutku, ko je zapustnik umrl. Gre za isti trenutek, ko je dedič postal dedič. Temu pa ni tako, ko je volilojemnik postavljen s (odložnim) pogojem ali z rokom

- Takrat se bo zahtevek volila lahko izvreševal šele kasneje
 - Čas pridobitve volila in čas njegove dospelosti takrat nista identična
- Tudi življenjsko gledano je nenavadno, da bi v trenutku smrti volilojemnik vedel, da je postal volilojemnik, vendar mu to po pravu pripada

Pogoji, ki jih mora izpolnjevati volilojemnik

- Volilojemnik je dedič v širšem pomeni besede, zato mora tudi volilojemnik izpolnjevati pogoje za dediča:
 - Biti mora dedno sposoben
 - Ne sme biti dedno nevreden
- Volilojemnik mora biti živ v času zapustnikove smrti

Volilojemnik svojo pravico zahteva od obremenjenca, ker gre za damnacijsko volilo. Največkrat je to dedič. Pravica zahtevati volilo relativno hitro zastara:

- V 1 letu od dneva, ko je volilojemnik izvedel, da mu pripada volilo in je volilo smel zahtevati
 - Ta rok se razlikuje, ko je določen pod pogojem ali z odložnim rokom
- Ker je rok zastaralni, lahko tudi po 1 letu obremenjenec volilo še vedno veljavno izpolniti, vendar pa ga volilojemnik več ne more iztožiti (izgubi zahtevek, ne pa pravice – naturalna obveznost)

Volilo lahko tudi **ugasne/odpade**

- Pri volilu načeloma ni vstopne pravice
 - To je logično, ker je podeljeno točno določeni osebi; tudi pri dedičih po oporoki ni vstopne pravice
- Če volilojemnik umre pred oporočiteljem, volilo ugasne
- Enako velja, če se volilu odpove ali je dedno nevreden
- Če je volilo ugasnilo, štejemo, kot da določbe o volilu v oporoki ni
 - Logična posledica je, da volila tistemu, ki je z njim obremenjen, ni potrebno izvršiti
- Situacija pa je lahko drugačna v primeru, ko oporočitelj volilojemniku določi substituta
 - Zapustnik pa ne more pa določiti volilojemnika svojemu volilojemniku
 - Dovoljena je samo vulgarna substitucija in ne fideikomisarična substitucija
- Razlog za ugasnitev volila po zapustnikovi smrti je lahko tudi naključno uničenje stvari
 - Če ga je uničil nekdo drug, bo odgovarjal

8.3.3. Samostojna in nesamostojna ustanova

Poleg volila lahko v oporoki zapustnik določi tudi samostojno ali nesamostojno ustanovo.

Nesamostojna ustanova = zapustnik v oporoki zapiše, da se del njegovega premoženja uporabi v dovoljen namen, vendar pa s tem ne ustanovi posebne pravne osebe.

Namen ustanove = trajno izvrševanje namena za katerega so ustanovljene. Po Zakonu o ustanovah je to lahko zgolj dobrodelen namen. Ker torej poznamo samo dobrodene in splošno koristne ustanove, imamo velik manjko v zakonodaji. Za delovanje ustanove se lahko uporabljajo donosi in ne glavnica, ker je namen v trajanju dejavnosti.

Pri nas ne poznamo zasebnih ustanov, ki lahko služijo zapustniku kot primerna oblika razpolaganja *mortis causa* → predvsem bogatejši zapustniki, ki zapuščajo večje premoženje ali družinsko podjetje, ki je uveljavljeno, pa zapustnik želi, da se ta dejavnost nadaljuje in se premoženje ne razdeli. Ustanova tako posluje naprej, dedičem pa se določijo pravice na podlagi te dejavnosti. Določi se tudi, kdo bo upravičenec, ko bo ustanova prenehala.

Prava (samostojna) ustanova = zapustnik določi, da bo premoženje zapustil pravni osebi, ki jo v svoji oporoki posebej določi. Določi ustanovitev pravne osebe, ki bo razpolagala s premoženjem v skladu z namenom, ki si ga je zamislil. Takšna pravna oseba je ustanovljena, ko da soglasje upravni organ (ministrstvo).

8.3.4. Modus/nalog in breme

Zapustnik pa lahko v oporoki določi tudi modus/nalog/breme. S tem, ko neki osebi zapustnik z oporoko nekaj nakloni, se lahko odloči, da ji naloži tudi izpolnitev določene obveznosti → **modus oz. nalog**.

Breme je obravnavano drugače kot v obligacijskem pravu, saj pri bremenu, ki ga oporočitelj določi v oporoki ni subjekta, ki bi lahko izsilil izpolnitev bremena. Če imamo subjekt, ki bi lahko izsilil izpolnitev, ne bi šlo za breme, ampak za volilo.

- Primer: izvedba pogreba, oskrbovanje groba

Če bi zapustnik določil nedovoljen pogoj ali pogoj, ki je sam s sabo v nasprotju (perpleksni) se šteje za nezapisanega in oporoka bi ostala v veljavi, kot da pogojev ni.

8.3.5. Izvršitelj oporoke

Zapustnik ima možnost v oporoki določiti tudi izvršitelja oporoke. V RS ne poznamo obvezne postavitev izvršitelja oporoke, zapustnik pa ga lahko določi. Če ni izrecno določen z oporoko, se ta izvrši brez izvršitelja oporoke.

Zapustnik se za to odloči, ko si želi, da bo oporoka izpolnjena točno tako, kot si je sam želel

- Načeloma dediči lahko brez težav razpolagajo s svojimi dednimi deleži (da si jih povečajo/zmanjšajo), ko pa oporočitelj določi izvršitelja oporoke, s tem poskrbi, da se bo dedovalo tako, kot je sam določil v oporoki
- Tudi institut izvršitelja oporoke pa ne pomaga, če bi šlo za kršitev kogentne določbe o nujnem dedovanju

Za izvršitelja oporoke ne more biti postavljen eden od sodedičev.

Izvršitelj oporoke ima veliko odgovornost, zato zakon zahteva, da je poslovno sposoben, ni pa nujno, da je fizična oseba (lahko je tudi pravna oseba; npr. odvetniška družba).

Gre za mandarno razmerje. Ker gre za tako osebno razmerje in se le-to predčasno konča (npr. izvršitelj umre, ali je razrešen), sodišče ne more nadomestiti oporočiteljeve volje in določiti novega izvršitelja. Če pa je v interesu varnosti zapuščine, pa lahko sodišče določi **skrbnika zapuščine**, če izvršitelja več ne bi bilo.

Funkcija izvršitelja je torej neprenosljiva zaradi stroge osebnosti posla.

Izvršitelj je dolžan o svojem delu podati račun sodišču in lahko zahteva povračilo stroškov, ki so mu pri tem nastali. Zahteva lahko tudi nagrado za svoje delo, ki se plača iz razpoložljivega dela zapuščine. Če bi izvršitelj svoje naloge izvrševal malomarno, bi lahko odškodninsko odgovarjal.

Naloge izvršitelja oporoke določi sam oporočitelj, nekaj pa je predpisanih že po samem zakonu:

- Ustrezna skrb za zapuščino
 - Izvesti mora ustrezne zavarovalne ukrepe
 - Zagotoviti ustrezno shranjevanje
 - V določenih primerih mora napraviti popis in cenitev zapuščine
- Ustrezno upravljanje z zapuščino
 - Pripadajo mu posli redne uprave, v okviru katerih lahko tudi razpolaga s posameznimi zapuščinskimi predmeti
 - Od upravljanja zapuščine so v tem času izključeni zapustnikovi dediči
- Poravnanje obveznosti
 - Zapustnikovi dolgovi
 - Izvršitev naloženih bremen
 - Izvršitev izpolnitve volil

Funkcija izvršitelja oporoke praviloma preneha, ko izvršitelj opravi svoje delo, tj. ko je zapuščinski postopek zaključen. Obstaja pa možnost, da je izvršitelj predčasno razrešen, če:

- Svojih nalog ne opravlja ustrezno

- Več ne izpolnjuje pogojev (npr. izgubi poslovno sposobnost)
- Sam tako želi

8.4. HRANJENJE OPOROKE

To je zapustnikova lastna odločitev. Oproka se lahko shrani:

- Na sodišču
- Pri depozitarnih ustanovah, pri čemer ni nujno, da ustanove ve, da gre za oporoko
- Pri osebi, ki se ji nekaj namenja
- Pri notarju
- Itd.

Vprašanje shranjevanja je dejansko vprašanje. Kraj, kjer oporočitelj shrani oporoko, ne vpliva na samo veljavnost oporoke. To pomeni, da oporoka ne konvalidira z dejstvom, da je shranjena pri sodišču, notarju...

V primerih, ko se mora priča zglasiti na sodišču, sodišče to sprejme in napravi zapisnik. Zapisnik se spravi v ovitek z podpisom prič in ga vedno sodišče shrani → gre za posebno obliko ustne oporoke, ki je izredna oblika.

Shranjevanje pri notarju

- Oporočitelju mora biti izdano potrdilo, da se pri tem notarju hrani oporoka
- Morebitne popravke shranjene oporoke se sme izdati samo zapustniku samemu ali osebi, ki se izkaže z overjenim pooblastilom
 - Po zapustnikovi smrti se smejo izdati šele, ko je oporoka razgaljena

Shranjevanje je bolj pomembno v smislu ohranitve, nima pa vpliva na veljavnost oporoke.

8.5. PREKLIC OPOROKE

Bistvo je, da lahko zapustnik svojo oporoko kadarkoli do svoje smrti prekliče, saj je to poslednja volja zapustnika. Neveljavna je pogodba, s katero bi se zapustnik zavezal, da svoje oporoke ne bo preklical.

Oblike preklica oporoke:

- **Izrecen preklic oporoke (*revocatio expresa*)**
 - Zapustnik mora oporoko z izrecno voljo preklicati
 - Voljo pa lahko izrazi v katerikoli obliki
 - Ni nujno, da jo izrazi v isti obliki, v kateri je sestavil prejšnjo oporoko
 - Zapustnik lahko tudi napravi novo oporoko, vsebina katere pomeni tudi izrecen preklic prejšnje oporoke
 - Podani morajo biti vsi pogoji za veljavnost oporoke
 - Izražen mora biti ***animus revocandi***
 - Imeti mora **oporočno sposobnost** (koti pri pisanju prve oporoke)
 - **Volja** mora biti **prava in resnična** (brez napak)
 - Spoštovati mora **pogoje obličnosti**
 - Posledica izrecnega preklica oporoke je dedovanje zakonitih dedičev
 - Sicer pa oporoka lahko ostane deloma v veljavi
 - Paziti je potrebno, da je oporočitelj v trenutku nove oporoke oporočno sposoben, sicer velja prejšnja
- **Molčeč preklic oporoke (*revocatio tacita*)**
 - Napravi novo oporoko, s katero razpolaga drugače kot v stari oporoki
 - Določila, ki niso v nasprotju z novo oporoko, ostanejo v veljavi

- Molče je mogoče preklicati oporoko tudi na način, da staro oporoko oporočitelj uniči
 - Lahko tudi tretja oseba po navodilu zapustnika
 - Pomembno je, da je imel animus revocandi in da je bil oporočno sposoben

Črtan je bil 100 ZD, ki je vseboval domnevo o preklicu oporoke, ki jo je zakonec napisal v korist svojega takrat že bivšega zakonca. Prevladalo je stališče, da se z domnevo preveč globoko posega v svobodo testiranja.

Možnost rekonstrukcije oporoke

- Včasih domneva o preklicu oporoke ne bo obveljala → zlasti, ko je oporoka uničena po naključju ali z dejanjem neke druge osebe brez vednosti ali volje oporočitelja
- Če je oporoko mogoče rekonstruirati, je lahko veljavna, vendar pa ne sme obstajati *animus revocandi*
- Rekonstrukcija se bo primarno izvedla v zapuščinskem postopku
- Oseba, ki je zainteresirana za rekonstrukcijo oporoke je oporočni dedič
 - Ta oseba mora pri rekonstrukciji dokazati 3 bistvene elemente:
 - 1) Da je poroka dejansko obstajala, pa je skrita, založena, uničena,... in da se je to zgodilo brez oporočiteljeve volje ali brez njegove vednosti
 - 2) Da je bila oporoka napravljena v eni od veljavnih oblik in da so podani tudi morebitni drugi pogoji za veljavnost te oporoke, če se ti zahtevajo
 - 3) Dokazati mora vsebino oporoke ali vsaj določila, na katerega se sklicuje
 - Uporabljajo se lahko vsa možna dokazila, ki se sicer uporabljajo v dokaznem postopku
 - V izjemnih primerih se lahko rekonstruira celo ustna oporoka
 - To je mogoče zlasti, če priči oporoke ne bi mogli ali hoteli reproducirati pred sodiščem

8.6. CENTRALNI REGISTER OPOROK

Centralni register oporok vodi Notarska zbornica kot informatizirano bazo podatkov od oktobra 2007 dalje. Gre za podatke o vseh oporokah, ki so bile bodisi sestavljene ali pa vsaj shranjene pri notarjih, odvetnikih ali na sodiščih.

Starejše oporoke ali oporoke, ki se niso hranile nikjer se v Centralni register oporok vpišejo samo na željo oporočiteljev in ne po uradni dolžnosti (vpis predstavlja nekaj stroškov).

Centralni register vsebuje naslednje podatke:

- Osebne podatke o oporočitelju
- Kraj, kjer je oporoka shranjena
- Podatke o vrsti oporoke
- Podatke o morebitnem preklicu oporoke
- Datum vrnitve oporoke oporočitelju
- Podatke o tem, kdo je vpogledal v register

Za časa življenja oporočitelja vpogled v register ni mogoč, po smrti oporočitelja pa lahko te podatke zahteva bodisi zapuščinsko sodišče samo ali posameznik, ki ima upravičen interes. Podatki v centralnem registru se hranijo trajno → to vprašanje posebej ureja pravilnik.

9. POGODBE V OZ Z DEDNOPRAVNIMI ELEMENTI

Gre za pravne posle *inter vivos*. Pri dednem pravu se obravnavajo zato, ker imajo nekatere pomembne dednopravne elemente, ki se prepletajo z dejstvom, da gre za obligacijskopravni posel. Nekatere obravnavane pogodbe pa nimajo dednopravnih elementih, ampak pomembno vplivajo na dedovanje.

Pogodbe:

- 1) Izročilna pogodba
 - Ima dednopravne elemente
- 2) Pogodba o preužitku
 - Nima dednopravnih elementov, vendar pomembno vpliva na dedovanje
- 3) Pogodba o dosmrtnem preživljanju
 - Nima dednopravnih elementov, vendar pomembno vpliva na dedovanje

Že prej so bile del dednega prava in so celo bile urejene v ZD pred sprejemom OZ.

9.1. POGODBA O IZROČITVI IN RAZDELITVI PREMOŽENJA OZ. IZROČILNA POGODBA

Je najpomembnejša pogodba izmed treh naštetih in je edina, ki ima dednopravne elemente.

Urejena v: 546.-555. OZ

- **546 OZ (pojem):** Z izročilno pogodbo se izročitelj zaveže, da bo izročil in razdelil svoje premoženje svojim potomcem, posvojencem ter njihovim potomcem.

Bistvo izročilne pogodbe je, da se izročitelj, v soglasju z dediči 1. dednega reda v breme svojega premoženja zaveže, da bo obogatil enega od svojih potomcev, posvojencev ter njihovih potomcev

- Lahko obogati tudi svojega zakonca
- Pri izročitvi in razdelitvi lahko upošteva tudi svojega zakonca → izhaja iz 552 OZ

Pomembno je dejstvo, da se zaveže, da bo razdelil celotno ali le del premoženja osebam iz 1. dednega red. Kavza je v načelu darilna → gre za neodplačno odsvojitev s strani izročitelja oz. neodplačno pridobitev s strani pridobitelja.

9.1.1. Odplačni element izročilne pogodbe

Zakaj je to posebna pogodba in ne gre za darilno pogodbo?

- Temeljni namen izročilne pogodbe je v tem, da izročitelj vnaprej s svojimi potencialnimi dediči uredi dednopravna vprašanja
- Zato so tudi izbrani kot sopogodbeniki izročitelja njegovi najbližji sorodniki → načeloma dediči 1. dednega reda

Izročitelj lahko ob tem, ko premoženje izroči, pridobi tudi povratno pravico, da ga pridobitelj do smrti npr. preživlja, da si do smrti zadrži užitek na premoženju, da se dogovorita, da bo izročitelj dobival določeno rento od pridobitelja (v denarju ali v stvareh), ipd. V praksi bo ponavadi stanje takšno, da bo izročitelj zahteval neko povratno pravico.

Pomembno je, da ko je v izročilni pogodbi prisoten ta »odplačni« element; tj. da je izročitelj ob izročitvi premoženja dobil v nasprotni smeri neko plačilo, v tem delu izročilne pogodbe ne štejemo kot darilno pogodbo, ampak se uporabljajo ustrezna obligacijskopravna pravila, ki veljajo za odplačne pogodbe. V tem delu je torej izročilna pogodba odplačna in veljajo določbe obligacijskega prava, ki se uporabljajo za dvostranske pogodbe.

V delu odplačnega pravnega posla, če ne bo soglasja k izročilni pogodbi sodedičev tega pridobitelja (kar se zahteva za veljavnost izročilne pogodbe), ne bo moglo priti do transformacije izročilne pogodbe v darilo, kar je sicer primer.

- Če se sodediči (npr. bratje in sestre tega, k) ne bodo strinjali z izročitvijo, bo prišlo do avtomatske konverzije v darilo
- Če je delno odplačna, pa se ne spremeni v darilo, ampak gre v tistem delu za odplačno razpolaganje

Posebnost izročilne pogodbe napram darilni pogodbi

- Mešana kavza
 - Izročilna pogodba je lahko delno odplačna, delno nedoplačna
- Bistveni namen, ki si ga izročitelj s pogodbo želi izpolniti je v tem, da izročeno premoženje po njegovi smrti ne spada v njegovo premoženje
 - **Izročeno premoženje se po smrti ne deduje!** (izpit)
 - Sodediči iz 1. dednega reda, ki so soglašali, s tem, da se premoženje izroči enemu od sodedičev, po smrti zapustnika nimajo dednopravnih upravičenj do izročene premoženja in ne morejo zahtevati nujnega deleža
 - Če so se strinjali ne more priti do konverzije v darilo, pomeni da ni mogoče zahtevati vračanja daril, če bi bili prikrajšani v nujnih deležih

9.1.2. Subjekti oz. pogodbene stranke izročilne pogodbe

Problem nastaja že pri vprašanju, kdo so pogodbene stranke oz. subjekti izročilne pogodbe. Zakon v 546 OZ izrecno navaja:

- Potomce, posvojence in njihove potomce
- zakonca (552 OZ)
 - Če je zakonec upoštevan, mora podati soglasje za izročilno pogodbo

Vprašanje, ki se pojavlja, je v tem, ali je takšno pogodbo upravičen skleniti tudi zunajzakonski partner in istospolnimi partnerji (iz sklenjene ali nesklenjene PZ)? Da, saj so z zakonc izenačeni na vseh področjih, razen pri posvojitvah in postopkih OBMP.

- Glede istospolnih partnerjev, sta že odločbi US RS iz 2013 in 2009 opravili to izenačitev, nato pa je izenačitev še izrecno določil ZPZ
- Zunajzakonski partnerji
 - DZ pravi, da so zunajzakonski partnerji in zakonci izenačeni samo po DZ, na drugih področjih pa le, če področni zakon to določa
 - OZ ne določa posebne izenačitve zunajzakonske zveze z zakonsko
 - Gre zgolj za teoretično dilemo, saj se v praksi kot upravičenec oz. subjekt izročilne pogodbe šteje tudi zunajzakonski partner

Zakon določa, da se lahko izroči premoženje potomcem, posvojencem in njihovim potomcem. Vprašanje, ki se tudi pojavlja, je, ali lahko izročitelj sklene to pogodbo zgolj z dediči in concreto ali lahko sklene tako pogodbo tudi s svojimi dediči in abstracto?

- **Dedič in concreto** = dedič, ki bi dedoval v tem trenutku, če bi bilo uvedeno dedovanje
- **Dedič in abstracto** = dedič, ki bi dedoval šele, če bi predhodnik dedoval
 - Npr. sin je dedič *in concreto*, vnuk pa dedič *in abstracto*, saj bi po dedku dedoval šele, če bi sin (tj. njegov oče) umrl
- Dikcija 546 OZ ne pove, kakšen je bil namen zakonodajalca → ali je lahko upravičenec tudi potomec potomca

Teorija stoji na stališču, da je ta člen potrebno razlagati tako, da **se sklepa izročilna pogodba z dedičem in concreto**. Taka rešitev je predvidena zato ker je temeljni namen izročilne pogodbe urediti dednopravna vprašanja s tistimi osebami, ki bi se v konkretnem primeru, če bi prišlo do dedovanja, tudi dejansko pojavile kot dediči. Iz narave izročilne pogodbe bi naj to dejstvo jasno izhajalo.

Široko sprejeto stališče sodne prakse pa je, da **lahko izročilno pogodbo vendarle sklene tudi izročitelj s svojim dedičem in abstracto**. Sodna praksa trdi, da je na dediče *in concreto* vezana zgolj pravica dati ali ne dati soglasja k tej pogodbi. O strinjanju potomcev govori 550 OZ → tudi, če no dedič *in abstracto* pridobil izročeno premoženje, bo lahko dedič *in concreto* izjavil, da se s tem ne strinja, kar pomeni, da se bo po zapustnikovi (izročiteljevi) smrti to premoženje štel za darilo in bo položaj dediča *in concreto*

v smislu nujnega deleža zavarovan. Se pa s strani sodne prakse vendarle pojavlja določena nedoslednost v zvezi s pravilom vračanja daril po dednem pravu – kdo vrača darila in kdaj?

- Če je bilo darilo dano dediču *in concreto*, bo ta moral darilo vrniti ne glede na to, kdaj ga je dobil
- Če gre za preostale osebe (tudi dediči *in abstracto*), bodo vračali darila le, če so bila dana v zadnjem letu pred smrtjo
 - Sodna praksa tukaj povozi temeljno pravilo iz dednega prava in reče, da tudi ti dediči vračajo darila, če bo potrebno, ne glede na časovni okvir, v katerem so prejeli darilo

9.1.3. Soglasje dedičev (in zakonca) za veljavnost izročilne pogodbe

Za veljavno izročilno pogodbo je potrebno pridobiti soglasje potomcev, ki bi bili dediči *in concreto*. Zakonec lahko zgolj sodeluje pri izročilni pogodbi in reče, da se strinja z razpolaganjem. Lahko pa je tudi zakonec sam deležen določene izročitve. V obeh primerih mora zakonec podati soglasje. Če ni upoštevan na nobenega od navedenih načinov, pa njegovo soglasje ni potrebno.

Če je soglasje podano s strani dedičev *in concreto* in zakonca, ni težave → izročitev je veljavna.

Drugačno stanje je, če soglasje ni bilo podano:

- Po OZ se pojavlja razlika, če soglasja ni podal potomec ali če soglasja ni podal zakonec
- To vprašanje je urejeno v dveh različnih členih
 - Nestrinjanje potomca
 - **550/I OZ**: Če se ne strinja potomec, se štejejo izročeni deli premoženja za darila
 - Nestrinjanje zakonca
 - **552/III OZ**: Če se ne strinja zakonec, ostane izročitev in razdelitev veljavna, se pa pri ugotavljanju vrednosti zapuščine, po kateri se določa nujni delež preživelega zakonca, tisti deli zapustnikovega premoženja, ki jih je izročil svojim potomcem, štejejo za darila

Ker je zadeva glede nesoglasja zakonca in potomcev drugače urejena, je ponovno različno stališče sodne prakse in teorije.

- Teorija
 - Ko gre za potomce, zagovarja stališče, da se mora določba 550 OZ razlagati tako, da če ni podanega soglasja potomcev, pride do avtomatske konverzije izročilne v darilno pogodbo
 - Že na podlagi samega člena bi naj prišlo do zakonske konverzije v darilno pogodbo
 - Pomeni, da če bi bil pravni posel izročitve kljub temu izvršen, bi bil ničen
 - Primer: izročitelj sklene izročilno pogodbo z enim od svojih 5 potomcev. 3 drugi se s tem strinjajo, četrti pa ne. Teorija stoji na stališču, da ker ni soglasja vseh potomcev, pride do ničnosti izročilne pogodbe in konverzije v darilno pogodbo. Ti učinki torej veljajo proti vseh sopogodbnikom in ne zgolj relativno proti potomcu, ki ni dal soglasja. Tako lahko kasneje vsi uveljavljajo svoje pravice do nujnega deleža kot da gre za darilno pogodbo, čeprav se ni strinjal zgolj 1 izmed potomcev.
 - Za zakonca ni dvoma že na podlagi zakonske določbe → ko se zakonec ne strinja z izročitvijo premoženja, izročilna pogodba zgolj relativno ne pa absolutno konvertira v darilno pogodbo
 - To pomeni, da ima takrat samo zakonec pravico, da se po smrti izročilna pogodba šteje za darilno pogodbo → zgolj v razmerju zoper njega, ne pa v razmerju do potomcev, ki so se s to pogodbo strinjali
 - Ta diferenciacija je urejena na dodatku v 552/III OZ
- Sodna praksa se s tem stališčem ne strinja in meni, da če pride do situacije, ko soglasja ne dajo potomci, izročilna pogodba sicer velja, nima pa dednopravnega učinka

- To pomeni, da ne bo veljala samo v razmerju do tistega dediča, ki soglasja ni podal, proti ostalim, ki so soglasje dali, pa velja
- Tako rešitev predvideva zato, ker iz konkretne določbe v OZ naj ne bi bilo mogoče izpeljati sankcije ničnosti, kot je to naredila teorija
 - 550 OZ ne govori o ničnosti, niti ne utemeljuje razlage o morebitni ničnosti
 - Zgolj sodedič, ki ni dal soglasja (podobno kot zakonec), lahko zahteva nujni delež, vendar šele pod pogojem in šele takrat, ko siceršnja zapuščina, ni dovolj velika, da bi pokrila njegov nujni delež
 - Izročitelj razpolaga zgolj s premoženjem, ki ga ima v tistem trenutku → pomeni, da ima ob smrti lahko še drugo premoženje, ki se deduje
 - Darilo se bo vrnilo samo v delu, ki manjka do dopolnitve nujnega deleža potomca, ki ni podal soglasja
 - V ostalem delu ostane izročilna pogodba veljavna in zavezuje vse, ki so se z njo strinjali

Kaj se zgodi v primeru, da izročitelj potomec ni podal soglasja k izročilni pogodbi, vendar pa umre pred samim izročiteljem?

- V tem primeru, ko pride do prikrajšanja nujnega deleža, imajo njegovi potomci in drugi nujni dediči, pravico zahtevati vrnitev izročene premoženja kot darilo
- Če bi umrl pred izročiteljem in bi se dedščini odpovedal ali bil razdedinjen, bi izročitev in razdelitev premoženja ostala v celoti veljavna

Ali je mogoče razveljaviti že dano soglasje k izročitveni pogodbi?

- Sodna praksa je sprejela stališče, da ne zadostuje, da tak sporazum o razveljavitvi skleneta zgolj prednik in naslednik, ampak mora sodelovati tudi potomec, ki mu je bilo premoženje izročeno, saj bo z razveljavitvijo soglasja to bistveno vplivalo na njegov pravni položaj

Ali lahko sklene izročilno pogodbo mladoletni potomec?

- Mladoletne osebe samostojno ne morejo biti stranke takšne pogodbe, ampak jih morajo zastopati starši oz. jim CSD postavi skrbnika za poseben primer, ker obstaja kolizija interesov
- Ker gre za pomemben pravni posel, morajo tudi starši in skrbnik pridobiti soglasje CSD za sklenitev takega posla
 - To bi naj veljalo ne glede na to, na kateri strani je stranka mladoletnik → ali pridobiva to premoženje ali podaja soglasje

9.1.4. Odstop od izročilne pogodbe oz. preklic izročitve

Izročitev je torej v načelu darilna pogodba, zato je podobno kot pri darilni pogodbi urejeno možnost odstopa oz. preklica pogodbe oz. izročitve

OZ določa zgolj 2 razloga za preklic izročitve:

- 1) Huda nehvaležnost pridobitelja premoženja oz. prevzemnika
- 2) Neizpolnjevanje prevzetih obveznosti, kadar so bile posebej dogovorjene

9.1.4.1. Huda nehvaležnost pridobitelja premoženja oz. prevzemnika

V praksi bo odstop potrebno doseči pred sodiščem, ker se prevzemnik z odstopom zagotovo ne bo strinjal. **Huda nehvaležnost** je pravni standard, ki se napolnjuje v vsakem konkretnem primeru. Načeloma gre za ravnanje pridobitelja, ki kaže na to, da bi po temeljnih moralnih načelih družbe bilo nepravilno, da bi takšna oseba obdržala izročeno premoženje. Takšno nesprejemljivo obnašanje je lahko naperjeno neposredno proti izročitelju, zadostuje pa že, če je usmerjeno do izročiteljevih bližnjih.

Kako se v sodni praksi napolnjuje pravni standard hude nehvaležnosti? Ponovno gre za razhod med teorijo in sodno prakso.

- Sodna praksa je izrazito nenaklonjena temu, da bi izročilna pogodba postala neveljavna zaradi hude nehvaležnosti
 - Sodna praksa se navezuje na določbe dednega prava, ki govorijo o dedni nevrednosti ali razlogih za razdedinjenje
 - Dejanje bi naj bilo takšne teže, ki bi v dednem pravu opravičevalo dedno nevrednost ali razdedinjenje → to so res težki prekrški
- Teorija stoji na stališču, da glede na konstalacijo ureditve v OZ in specifične dikcije, da ne gre za povezavo z dedno nevrednostjo, ampak bi po smislu določbo lahko razlagali nekoliko bolj rigoložno

9.1.4.2. Neizpolnjevanje prevzetih obveznosti, kadar so bile posebej dogovorjene

Največkrat bo izročilna pogodba določala tudi neko obveznost, zaradi neizpolnjevanja katere lahko pride do 2 posledic, ki jih zakon nekoliko drugače ureja:

Zaradi neizpolnjevanja obveznosti lahko pride do 2 posledic → zakon nekoliko različno ureja 2 situaciji:

- **Možnost preklica pogodbe za najhujši kršitvi:**
 - 1) Nedajanje obljubljenega preživljanja
 - Najtežja kršitev prevzetih obveznosti
 - 2) Pridobitelj ne izpolni dolgov izročitelja, ki se jih je zavezal izpolniti
- Ti dve kršitvi se štejeta za najhujši, zato je zanj sprejemljiv preklc izročilne pogodbe kot nek avtomatizem s strani izročitelja
- **Odločitev sodišča pri ostalih kršitvah:**
 - Če prevzemnik oz. pridobitelj ni izpolnjeval kakšne druge obveznosti (po smislu manj pomembne)
 - V tem primeru izročitelj nima avtomatske pravice do preklica izročilne pogodbe, ampak je sodišče tisto, ki bo dejansko v konkretnem primeru presodilo, ali je bolj primerno, da se zahteva izpolnitev pogodbe, ali pa je kršitev tako pomembna, da se lahko dopusti tudi zahtevo po vrnitvi izročene premoženja in razveljavitev pogodbe

V praksi in teoriji je sprejeto stališče, da je mogoče izročilno pogodbo tudi razvezati zaradi **rebus sic stantibus** (tj. zaradi spremenjenih okoliščin):

- Če pride do spremembe okoliščin, ki so relevantne, je mogoče tudi izročilno pogodbo razvezati, pri čemer se analogno uporabljajo določbe, ki jih vsebuje OZ za pogodbo o dosmrtnem preživljanju, kjer izrecno določa možnost razveljavitve pogodbe zaradi spremenjenih razmer
- To pomeni, da razveljavitev zaradi spremenjenih okoliščin pride v poštem kot zadnja možnost (*ultima ratio*), predtem se razmerje poskuša spremeniti oz. ohraniti
- Če do razveljavitve pride, ima prevzemnik dolžnost vrniti izročeno premoženje

Dedič, ki je moral vrniti izročeno premoženje, bo po smrti zapustnika lahko še vedno dedoval, razen če izpolnjuje pogoje dedne nevrednosti.

9.1.5. Obličnost izročilne pogodbe

Izročilna pogodba je iz vseh teh razlogov strogo obličen pravni posel – skleniti jo je potrebno v obliki notarskega zapisa.

Če se vztraja na stališču sodne prakse, kar se dejansko dogaja, se lahko pred notarjem sklene izročilna pogodba tudi, če se eden od potomcev ne strinja, notar pa mora obvestiti izročitelja in pridobitelja o konverziji pogodbe v darilno pogodbo.

9.1.6. Razlika med izročilno pogodbo in odpovedjo še neuvedenemu dedovanju

Neuvedeno dedovanje smo omenjali kot edino veljavno dedno pogodbo v RS v nekem negativnem smislu → ko se dedič vnaprej odpove dedovanju, razpolaga s premoženjem, ki ga bo zapustnik imel v trenutku smrti.

Če oseba poda soglasje k izročilni pogodbi, lahko tak dedič po smrti zapustnika še vedno deduje tisto, kar bo ostalo kot zapuščina, saj se z izročilno pogodbo razpolaga s premoženjem, ki ga ima izročitelj v tistem trenutku in ne za primer smrti. Če bi oseba prej odpovedala dedovanju, preden bi drugi dedič sklenil izročilno pogodbo z morebitnim zapustnikom, soglasje dediča, ki se je že prej odpovedal dedovanju, ni potrebno za sklenitev izročilne pogodbe.

9.1.7. Razmerje med darilno in izročilno pogodbo

Če je izročilna pogodba veljavna, potem izročeno premoženje ne bo spadalo v zapuščino izročitelja in ne more biti več predmet razpolaganja *inter vivos*. Razlika med darilno in izročilno pogodbo se zgodi takrat, ko ni soglasja potomcev in zakonca (različna interpretacija, ali gre za absolutno ali zgolj za relativno konverzijo v dedno pogodbo).

9.1.8. Razmerje med izročilno pogodbo in pogodbo o preužitku

Če bo pri izročilni pogodbi zelo pomemben element tudi dogovor o določenih dajtevah, storitvah in bo ta odplačni vidik prevladal, lahko vsebinsko morda izročilno pogodbo obravnavali kot pogodbo o preužitku. Pogodba o preužitku je v bistvu pogodba o dosmrtnem preživljanju z razliko, da je premoženje izročeno takoj. Ker se pravne posle presoja po vsebini, se lahko izročilna pogodba spremeni oz. konvertira v pogodbo o preužitku.

9.2. POGODBA O DOSMRTNEM PREŽIVLJANJU

Pogodba o dosmrtnem preživljanju je obligacijska pogodba, ki sicer nima dednopravnih elementov, vendar na dedovanje vseeno vpliva. Urejena je v 557-563 OZ.

Tisti, ki sklene pogodbo s preživljalcem, po tem ko bo umrl, določenega premoženja, ki ga je dal kot plačilo za preživljanje, ne bo več imel. Sklenitev te pogodbe posredno vpliva na obseg zapuščine, ki jo bo imel posameznik, ki je sklenil pogodbo o dosmrtnem preživljanju.

V trenutku smrti preživjalca, bo premoženje, ki ga je s pogodbo o dosmrtnem preživljanju nekomu naklonil, formalno še njegovo, vendar v trenutku smrti kljub temu ne bo tvorilo njegove zapuščine in zato ne bo namenjeno dedičem, ampak bo v tistem trenutku pripadlo preživljancu. V trenutku smrti se izpolni rok, ki sta si ga zadala pogodbenika v pogodbi. Zapuščina bo zmanjšana za obseg dogovorjenega premoženja, ki preide na osebo, ki jo je umrl preživjal.

Ob veljavni pogodbi o dosmrtnem preživljanju, se glede tega premoženja, ki je odplačno odtujeno, ne da uveljavljati pravice do nujnega deleža. Ker gre za odplačni pravni posel, ne tvori obračunske vrednosti zapuščine

- Tudi če je preživjalec zapustnikov zakoniti dedič, se mu to, kar bo dobil na podlagi pogodbe o dosmrtnem preživljanju, ne bo štelo v njegov dedni delež
- Ni konverzije v darilo kot pri izročilni pogodbi

- Vendar pa se s pogodbo o dosmrtnem preživljanju v praksi velikokrat želi prekri darilno kavzo
 - Stranki to storita, da se izogneta pravilom o nujnem dedovanju
 - Tak namen pogodbenih strank je težko dokazati

557 OZ razlaga pojem pogodbe o dosmrtnem preživljanju in bistveno vsebino te pogodbe

- Gre za zavezo, da bo nekdo nekoga preživel do njegove smrti, zato postane preživljalec upravičen do (dela) premoženja, ki naj bi obsegala premoženje in nepremičnine
 - Gre za premoženje, ki pripada preživljancu v trenutku sklenitve pogodbe
 - Ravno v tem se loči obligacijskopравни posel od dednopravnega posla
 - Temeljna značilnost je to, da je izročitev teh (ne)premoženin odložena do trenutka smrti preživljanca
 - Ali je lahko pogodba taka, da preživljalec po smrti preživljanca pridobi zgolj premoženje, ne pa tudi nepremičnine, sploh veljavna?
 - Takšna pogodba ni nična, vendar se presoja, ali je premoženina dovolj veliko varstvo za nasprotno dajavo, ki jih ima preživljalec
 - Nepremičnina je določena predvsem za to, da ne bi prišlo do prevelikega nesorazmerja med dajatvami pogodbenih strank

9.2.1. Dolžnosti strank

Preživljalec se zaveže, da bo zagotovil preživljanje v dogovorjenem obsegu. Preživljanec naj bi tako preostanek življenja preživel v približno enaki kakovosti, kot je živel do sedaj.

Preživljanec pa se obveže, da bo izdal ZK dovolilo, ki bo omogočilo vpis lastninske pravice na nepremičnini v zemljiško knjigo po njegovi smrti. Glede premoženin pa mora dati izjavo, da s svojo smrtjo prenaša LP in posest na preživljanca. Njegova zaveza je tudi, da s tem premoženjem ne razpolaga.

- Naproti tretjim pa ta pravni posel sicer nima učinka, zato taka zaveza varuje preživljanca samo, če je vpisana v ZK (prepoved odtujitve oz. obremenitve nepremičnine)
- S tem se zagotovi učinek *erga omnes* in ne samo *inter partes* med pogodbenima strankama

Sama pogodba pa ne vsebuje nujno samo dogovora o preživljanju, lahko vsebuje tudi dogovor, da bosta osebi skupaj živeli, da se bo vzpostavila skupnost premoženja, obdelovanje zemlje,... Pogodbe vsebujejo najrazličnejše zaveze.

Dikcija 557/3 OZ pa ni pravilna, saj govori o dediščini, tukaj pa ne gre za dednopravno razmerje.

9.2.2. Subjekti oz. pogodbene stranke pogodbe o dosmrtnem preživljanju

Subjekti sklepanja niso omejeni, kar je razlika z izročilno pogodbo. Preživljalec ne rabi izpolnjevati kakršnegakoli pogoja za dedovanje. Pogodbo lahko sklene vsaka fizična ali pravna oseba, preživljanec pa je po smislu lahko samo fizična oseba.

V sodni praksi se je pojavilo vprašanje, ali so lahko sopogodbениki tiste osebe, ki so sicer po pravilih družinskega prava dolžne preživljati drug drugega?

- Sodna praksa temu pritrjuje → sklepanje pogodbe o preživljanju se dopušča (celo vzpodbuja), saj gre za avtonomen način razpolaganja s premoženjem

Pogodba pa ni nujno sklenjena v korist pogodbenikov, ampak je lahko sklenjena tudi v korist tretje osebe (lahko tudi v korist večih oseb).

Če je dogovor v korist otroka sopogodbениka, gre po sodni praksi predvsem za koristi otroka in ni potrebno soglasje CSD.

9.2.3. Kavza oz. podlaga pogodbe o dosmrtnem preživljanju

Kavza pogodbe o dosmrtnem preživljanju je želja preživljanca, da v zameno za to, da preživljalec nakloni premoženje, dobi dosmrtno preživljanje; da si zagotovi preživetje do smrti v podobni kakovosti kot do tedaj.

Pride pa lahko do situacije, ko vrednosti obeh dajatev nista enaki. V takem primeru lahko govorimo o tem, da je kavza darilne narave.

- Praviloma ima večjo dajatev preživljanec, lahko pa je tudi obratno
- Kako se presoja, ali je katera dajatev večja ali ne?
 - Gleda se namen pogodbenih strank v trenutku sklenitve posla
 - VS RS pravi, da je potrebno preveriti, ali je bila ocena koristi dajatev tudi na strani preživjalca približno določljiva že ob sklenitvi pogodbe in presoditi, ali gre za očitno nesorazmerje med dajatvami

Temeljna značilnost pogodbe o dosmrtnem preživljanju je **aleatornost** → gre za pogodbo na srečo. Negotovo namreč je, kako dolgo bo preživljanec živel (bodoče negotovo dejstvo) in kakšna bo posledično dajatev preživjalca. Ker pa gre za odplačni pravni posel, naj bi šlo za ekvivalenco vzajemnih dajatev → če ni vsaj približno da **ekvivalenčne dajatve**, gre v presežku za neodplačni pravni posel.

- Za darilo lahko štejemo tisto izpolnitev, ki naj bi po poslovnem namenu strank že ob sklenitvi same pogodbe veljalo za neodplačno pridobite
- Velikokrat se lahko ugotovi, da sta stranki sklenili simuliran pravni posel, s katerim je prikrita darilna pogodba
 - Zaradi problema dokazljivosti, so se pojavili predlogi, da se po koncu pogodbenega razmerja opravi obračun → izračuna se razlika med dajatvama, kar je višek, predstavlja darilo
 - Tako razlogovanje je VS RS večkrat zavrnilo
 - Pri pogodbi o dosmrtnem preživljanju ima veliko vrednost **subjektiven vidik zaupanja med pogodbenima strankama**
 - Potrebno je vrednotiti tudi subjektivno stališče preživljanca → skrb oz. oskrba je namreč lahko zanj bistveno večjega pomena, kot to, da je namenil preživljalcu
 - Dediči pa lahko dokazujejo, da je kljub aleatornosti že ob sklenitvi pogodbe bilo jasno razvidno, da ne gre za sorazmerni dajatvi

V praksi se je vzpostavilo stališče, da je ekvivalenčna dajatev podana vse do tedaj, ko bi bilo v trenutku sklepanja jasno, da dajatvi nista sorazmerni. Če pa sta bili dajatvi takrat vsaj približno enaki, ni pomembno, kako dolgo je še živel preživljanec → v tem je aleatornost tega pravnega posla.

Kako presojati primere, kjer sklene pogodbo o preživljanju oseba, ki je zelo bolna in se zanjo ve, da bo zelo hitro umrla?

- Starejša sodna praksa je bila stališča, da je takšna pogodba nična, ker je to v nasprotju z moralo
- V skladu z novejšo sodno prakso, ki jo je potrdilo tudi VS RS, taka pogodba ne more biti nična, sicer bi to lahko za hudo bolne osebe, ki morda najbolj potrebujejo preživljanje, pomenilo, da si preživljanja ne bi mogle zagotoviti
- Torej ni podana zavržna kavza in to ni v nasprotju z moralo → ponovno se poudarja subjektivno vrednotenje s strani preživjalca

VSL Sklep I Cp 1122/2017 (opis tipične kavze pogodbe o dosmrtnem preživljanju): Tipična kavza, ki ustreza pogodbi o dosmrtnem preživljanju, je **causa acquirendi**. Tipični prvini, ki tako zasnovano (abstraktno) kavzo pogodbe o dosmrtnem preživljanju po naravi stvari same dopolnjujeta, sta zaupnost oz. osebnostnost razmerja ter aleatornost. Neločljiv sestavni del tipičnega razmerja po tej pogodbi je tako kontekst človeškega razmerja med pogodbenima strankama, česar v denarju ni

mogoče izraziti, in že to je razlog, ki pri tovrstnih pogodbah načeloma izključuje takšno uporabo načela enake vrednosti dajatev (ekvivalenčnosti), kot je lastna tipičnim ekonomskim poslom. Aleatornost izhaja iz narave stvari, ki jo zaznamuje tančica nevednosti o trajanju preživljalčevega izpolnitvenega ravnanja in o njegovem obsegu. Kršitev načela enake vrednosti dajatev pri pogodbah o dosmrtnem preživljanju pride tako v upoštevanje v res izjemnih primerih: ko se stranki že ob sklepanju pogodbe zavedata, da bo razlika med vrednostnima nasprotnih dajatev tako nesorazmerna, da v pogodbi očitno prevlada darilni namen.

9.2.4. Obličnost

Pogodbo o dosmrtnem preživljanju je potrebno skleniti v obliki **notarskega zapisa**. Takšna pogodba, ki nis klenjena v tej obliki, ne more konvalidirati, četudi bi bila izpolnjena v popolnosti. S tem se varuje dedne interese dedičev.

9.2.5. Razveza pogodbe o dosmrtnem preživljanju

Zakon pa določa, da je takšno pogodbo **razvezati** in navaja razloge za razvezo:

- 1) Na podlagi **neobličnega sporazuma pogodbenih strank**
- 2) Če **dogovorjena skupnost življenja** med pogodbenikoma **postane neznosna**
 - Načeloma je pogodba o dosmrtnem preživljanju osebne narave in s smrtjo ugasne → dediči ne morejo uveljavljati razveze takšne pogodbe
 - Razvezo iz tega razloga pa lahko uveljavlja tudi oseba, ki je takšno neznosnost povzročila, vendar pa sodišče neznosnost presoja tako po objektivnih kot subjektivnih kriterijih
 - **Objektivni kriteriji**: presoja konkretnih dogodkov, ki povzročajo neznosnost
 - **Subjektivni kriteriji**: presoja osebnih lastnosti pogodbenih strank, in ali je mogoče razmerje prilagoditi
 - Sodna praksa priznava, da gre za osebno zaupno razmerje med pogodbenima strankama, vendar gre kljub temu za dvostransko obligacijsko razmerje, ki je odplačne narave in bi bilo v nasprotju z načelom vestnosti in poštenja, če bi v vsakem primeru upoštevali željo tistega, ki je s svojim ravnanjem povzročil neznosnost bivanja
 - Razhajanje med stališči teorije in sodne prakse
 - Teorija meni, da to neznosnost razlagamo enako oz. analogno razlagi neznosnosti skupnega bivanja pri zakoncih, ki zahtevata razvezo po ZZZDR
 - Torej ni pomembno, če razvezo zahteva tisti, ki je povzročil nevzdržnost
 - S tem se zagovarja nadvlada osebnostnopravnih vidikov na obligacijskopravnimi
 - Sodna praksa se s tem ne strinja in opozarja, da gre za povsem drugačno razmerje kot pri zakonski zvezi, saj gre za dvostransko obligacijsko razmerje odplačne narave, zato so pomembni razlogi, ki so pripeljali do nevzdržnosti in je potrebno presojati tudi možnost spremembe pogodbenega razmerja, ne pa takoj razvezati
- 3) Če **ena od strank ne izpolnjuje obveznosti** iz pogodbe
 - Če ena stranka pogodbe drugi preprečuje izvršitev (npr. preživljanec zavrača pomoč), tako pogodbe ni mogoče razvezati iz razloga neizpolnitve druge stranke
 - Pravica do razveze iz tega razloga je premoženjske narave in je lahko tudi predmet dedovanja → lahko jo uveljavljajo tudi dediči
- 4) Zaradi **spremenjenih razmer**
 - Če v času trajanja pogodbenega razmerja pride do takšnih sprememb, ki znatno otežujejo izpolnitev pogodbe
 - Ureditev po 562 OZ je različna od splošne ureditve spremenjenih razmer po 112 OZ
 - Razlika je predvsem v tem, da se lahko zahteva razveza pogodbe ali sprememba pogodbe (po splošnih pravilih v skladu s 112 OZ se lahko zahteva samo razveza)
 - Spremenjene razmere je potrebno uveljavljati s tožbo

- Spremembo pogodbe lahko zahteva vsaka pogodbeni stranka (pri splošni ureditvi pa le tista stranka, katere izpolnitev obveznosti je otežena)
- Dokazati je potrebno dejstvo, da je po sklenitvi pogodbe prišlo do takšnih sprememb, da je izpolnitev pogodbe znatno otežena
 - Če bi stranki na spremenjene okoliščine lahko računali ali se jim izognili, bo sodišče štelo zahtevek za neutemeljen
 - Sodišče ne upošteva zgolj okoliščin, ki so se spremenile od sklenitve pogodbe do vložitve tožbe, ampak vse spremembe (tudi po vložitvi tožbe) v smislu čim bolj logične ureditve novega pogodbenega razmerja
 - Če sodišče meni, da je to zaradi okoliščin zadeve primerno, lahko odloči o spremembi pogodbe, četudi ena stranka temu nasprotuje

9.2.5.1. **Posledice razveze pogodbe**

Posledice:

- 1) **Neupravičena obogatitev** (190 OZ)
 - Če je mogoče se vrne v stanje z naturalno institucijo, če pa ta ni mogoča, pa je potrebno doseči denarno nadomestitev dosežene koristi – civilna restitucija
- 2) **Odškodninski zahtevek**
 - Če so podani vsi pogoji za odškodninsko odgovornost
 - Potrebno bo dokazati tudi krivdo za razvezo pogodbe

9.2.6. **Smrt ene izmed pogodbenih strank**

Ko umre preživljalec, se pogodba dokončno realizira in je dosežen njen cilj. Kaj, če prej umre preživljalec?

- Zakon izrecno določa, da v takem primeru **pogodba o dosmrtnem preživljanju ne preneha**, ampak v pogodbo vstopijo dediči prvega dednega reda preživjalca, ki so poklicani k dedovanju (dediči in concreto)
 - Če pa dediči ne privolijo, se pogodba razveže
 - Pomemben je razlog, zakaj zavrnejo vstop v pogodbo
 - 1) Če je razlog v tem, da obveznosti niso sposobni izpolnjevati, imajo pravico do nadomestitve vrednosti doslej danega preživljanja
 - Zakon uporabi napačen izraz – da imajo možnost pridobiti odškodnino (563/2)
 - Pri odločanju o povrnitvi sodišče odloča po prostem preudarku, ob tem pa upošteva premoženjske razmere tako dediča kot preživljanca
 - Torej se ne upošteva pravilo o kondikciji
 - 2) Če pa ne privolijo iz kakega drugega razloga, ko bi lahko preživljali, pa dediči nimajo pravice do nadomestitve že danega preživljanja s strani njihovega pravnega prednika
- Ne zahteva pa se soglasja preživljanca
 - Pogodbo bi lahko razvezal le, če dediči ne bi izpolnjevali pogodbe
 - Enako lahko razvezo pogodbe iz tega razloga zahtevajo dediči, če preživljanec ne sprejema preživljanja

Situacijo, ko preživljalec umre pred tistim, ki ga preživlja, načeloma ureja zakon, saj tega stranki sami po navadi ne predvidita. Lahko pa se pogodbenika posebej dogovorita tudi o tem vprašanju – kdo bo prevzel obveznost preživljanja iz sicer *inter partes* razmerja, če bo prvi umrl preživljalec?

- Oseba, ki sta jo sporazumno določila, se mora strinjati in dati soglasje v ustrezni obliki
- Soglasje mora biti dano z ustrezno izjavo v obliki notarskega zapisa pred notarjem

Lahko pa tudi sam preživljalec z oporoko določi osebo, ki naj vstopi v njegovo pogodbeno obveznost preživljanja, če on prej umre. Tudi ta, ki je določen z oporoko, se mora s tem strinjati v ustrezni obliki. Na ta način pa se lahko preživljalec izogne zakonski določbi, ki daje možnost, da v njegov položaj vstopijo zgolj dediči 1. dednega reda, saj lahko v oporoki določi čisto drugo osebo.

9.3. POGODBA O PREUŽITKU

Urejena od 564-568 OZ, relativno na kratko. To je pogodba, ki je ZD ni urejal. Te pogodbe so se sicer po vojni, ko ODZ več ni veljal, v praksi še vseeno sklepale in presojele po pravilih ODZ. Od l. 2002 dalje, ko je bil sprejet OZ, je to pogodbo tudi izrecno uredil pod naslovom: pogodba o preužitku. Pogodba o preužitku se je po ODZ imenovala kot izročilna pogodba → pri starejši sodni praksi je zato potrebno paziti, da ne pride do zamenjave z izročilno pogodbo, kot je danes krajše imenovana pogodba o razdelitvi in izročitvi premoženja.

Primerjalno pravo:

- Pogosta uporaba pogodbe o preužitku v ruralnih področjih predvsem zato, ker so največkrat kmetje odločali, da svoje kmetije prenesejo na svoje potomce ali kakšno 3. osebo že za časan življenja (npr. ko sami zdravstveno omagajo)
- Ob tem, ko so predali te nepremičnine in premičnine, so si zase pridržali preužitek → določene pravice
- Te pravice so lahko najrazličnejše pravice in dolžnosti (prevzemnika):
 - Zagotavljanje preživljanja
 - Občasni denarni zneski
 - Dajanje določenih dobrin
 - Zagotavljanje določenih storitev (npr. stanovanje, hrana...)

Bistvena razlika s pogodbo o dosmrtnem preživljanju:

- Preužitkar izroči svoje premoženje na podlagi pogodbe v trenutku, ko je pogodba sklenjena
- Preživljalec se zaveže za preživljanje ali druge dajatve, nepremičnino s premičninami pa pridobi šele, ko se izpolni rok – smrt preživljanca

V veliko elementih se bo mogoče sklicevati na analogijo z določbami pogodbe o dosmrtnem preživljanju, zato je ureditev preužitka relativno skromna. To velja že za značilnost pogodbe: **aleatornost**. Tudi pogodba o preužitku je aleatorna; tj. tvegana pogodba

- Prevzemnik, ki je že za življenje dobil premoženje, ne ve, kakšen bo obseg njegovih storitev oz. dajatev, saj ne vemo, kdaj bo preužitkar umrl
- Ker je podana aleatornost, se tudi ta pogodba presoja po kriterijih, ki veljajo za pogodbo o dosmrtnem preživljanju

Je pogodba o preužitku v določenem ali pretežnem delu neodplačni pravni posel?

- V večinskem delu je to odplačni pravni posel → če je veljavna, nujni dediči nimajo nobenih zahtevkov glede tega premoženja, ker ne gre za darilo
- Če pa nujni dediči uspejo dokazati darilno kavzo, se bo lahko darilna kavza uveljavila delno ali v celoti, in se bo štelo, da je izročeno premoženje darilo, ki se lahko upošteva pri izračunu nujnega deleža

9.3.1. Zavarovanje preužitkarjevega položaja

Podobno je tudi z zahtevo o obličnosti → tudi pogodbo o preužitku je potrebno skleniti v **obliki notarskega zapisa**.

V pravnem smislu je oseba, ki se jo preživlja (preživljanec ali preužitkar), bolj zavarovana, če je sklenjena pogodba o dosmrtnem preživljanju, saj ima v lasti premoženje do svoje smrti. Vprašanje pa se pojavlja, ali bo preživljalec bolj zainteresiran za izpolnjevanje svojih obveznosti, če premoženje dobi že takoj s sklenitvijo pogodbe, ali ga nagrada šele čaka.

Možnost, da si preužitkar zavaruje svoje terjatev – sbojo obveznost do preživjalca je že izpolnil, ostane pa mu zgolj obligacijskoppravna terjatev. Lahko se zgodi, da prevzemnik z nepremičnino razpolaga, jo zapravi, kar gre lahko na škodo dejanske izpolnitve obveznosti iz pogodbe. Kako lahko preživljanec izboljša svoj položaj?

- Zaveza, ki jo je preživljalec prevzel, se lahko vpiše v zemljiško knjigo
- Sam preužitek se lahko vpiše v ZK, s čimer se ustanovi stvarna pravica v korist preužitkarja
 - S tem, ko obstaja stvarno pravico, tj. stvarno oz. realno breme, je preužitkar dosegel, da učinkuje to ***erga omnes***
 - Če bo prevzemnik s premoženjem razpolagal naprej, se ta obveznost prenaša naprej na pridobitelja premoženja oz. nepremičnine → obveznosti se bodo držale vsakega naslednjega lastnika nepremičnine

9.3.2. Razveza pogodbe o preužitku

Razlogi za razvezo:

- 1) **Nevzdržnost skupnega življenja**, če sta se za to odločila
 - Podobna razlaga kot pri pogodbi o dosmrtnem preživljanju
 - Sodišče obravnava omajano razmerja, neznosnost...
- 2) **Neizpolnjevanje obveznosti**
 - Pogodba se lahko razveže tudi na zahtevo ene pogodbene stranke, v primeru, da druga stranka ne izpolnjuje danih obveznosti
- 3) Dogovor oz. **sporazum med pogodbema strankama**
- 4) **Spremenjene okoliščine**

Zakon omenja predvsem prva dva razloga, čeprav nista izrecno navedena, pa sta možna tudi 3. in 4. razlog zaradi analogne uporabe določb pogodbe o dosmrtnem preživljanju.

Tudi pri pogodbi o preužitku ni posebne določbe, kaj se zgodi, če se pogodba razveže. Te določbe pa sploh niso potrebne zaradi splošne ureditve kondikcijskega zahtevka, ki pride v poštev v primeru te razveze zaradi neupravičene obogatitve (potrebno je vrniti, kar je bilo dano oz. nadomestiti vrednost danega). Pogodbo pa mora razvezati sodišče.

9.3.3. Smrt ene od pogodbениh strank

Kaj storiti v primeru, da umre prevzemnik pred preužitkarjem?

- Možni sta 2 situaciji, ko umre prevzemnik pred preužitkarjem
 - 1) Pravico preužitkarja je zavarovana z realnim bremenom v ZK
 - Ni težave, saj ta obveznost bremeni dediča, ki bo podedoval nepremičnino
 - 2) Realno breme ni vknjiženo v ZK
 - V tem primeru bi se bilo potrebno ozreti na ureditev o dosmrtnem preživljanju, vendar pa tukaj nastopijo težave, saj če prevzemnik že umre, to premoženje dobijo njegovi dediči
 - V tej točki sta pogodbi bistveno različni, zato po sodni praksi ni mogoče uporabiti analogije z 563 OZ
 - Če bi analogija bila uveljavljena, bi močno posegli v pravice dedičev, ko se dediči lahko odločijo za razveljavitev pogodbe in ravnali preveč v korist preužitkarja

- Sodna praksa na stališču, da se uporabi 334 OZ – splošna določba, ki pove, katere obveznosti so podedljive
 - **334 OZ:** S smrtjo dolžnika ali upnika preneha obveznost samo, če je nastala glede na osebne lastnosti katere izmed pogodbenih strank ali glede na osebne sposobnosti dolžnika
 - Obveznosti, ki jih dedič prevzemnika lahko izpolni, se dedujejo
- Če je nekdo prevzel premoženje pod pogojem, da nudi užitek, je jasno, da to obveznost, vezana na točno določeno osebo, ki je dedič ne bi mogel prevzeti
 - Splošna določba je zato bolj primerna za uporabo v tem primeru

9.4. DARILNA POGODBA ZA PRIMER SMRTI

Ne mešaj zgornjih institutov z darilno pogodbo za primer smrti!

Darilna pogodba za primer smrti je **popolnoma obligacijskopравни posel *inter vivos***. Gre za pogodbo med živimi, ki se izpolni šele po smrti darovalca.

Ker se to darilo izpolni šele po smrti darovalca, je predpisana strožja obličnost, kot jo poznamo pri navadni darilni pogodbi, saj mora biti sklenjena v obliki **notarskega zapisa + listina o sklenjeni pogodbi mora biti izročena samemu obdarjencu**.

Bistvena razlika z oporoko: darilne pogodbe za primer smrti ni mogoče enostransko preklicati brez vednosti in volje obdarjenca, medtem ko je oporoka enostranski pravni posel.

Preklic darila je mogoč le iz razlogov, ki jih navaja OZ:

- Huda nehvaležnost obdarjenca
- Če se obdarovalcu rodi otrok, pa pred tem še ni imel otrok
- Če obdarovalec zaide v stisko, da se sam ne more preživljati
 - Če je v stiski tudi obdarjenec, obdarovalec ne more preklicati darila
 - Ne more ga terjati nazaj tudi v primeru, če bi mu obdarjenec ponudil preživljanje

Rok za preklic darila: 1 leto odkar obdarovalec izve za razlog za preklic. Odpoved pravici do preklica darila je nična.

10. ZAPUŠČINA BREZ DEDIČA

Do zapuščine brez dediča pride, če ni nobenega dediča. Ta situacija je relativno redka. Možnosti:

- 1) Zanesljivo se ve, da **ni dedičev**
- 2) **Vsi dediči so dedno nevredni**, so razdedinjeni
- 3) **Vsi dediči se dediščini odpovejo**
 - To se zgodi zlasti, ko je dediščina prezadolžena
 - To dejstvo je bilo velik navdih za pravno ureditev

Če sodišče ni prepričano, ali obstaja kakšen dedič, opravi **oklicni ali ediktalni postopek**. Če se v 1 letu po objavljenem oklicu nihče ne prijavlja kot dedič, sodišče šteje, da gre za zapuščino brez dediča.

Če pride do zapuščine brez dediča, ta **zapuščina pripade državi** na podlagi posebnega sklepa, ki ni sklep o dedovanju.

Pri pridobivanju premoženja državo zastopa **Državno odvetništvo**.

10.1. ODGOVORNOST DRŽAVE ZA DOLGOVE ZAPUSTNIKA OZ. ZAPUŠČINE

Ureditev na strani države, ko mora ta odgovarjati za dolgove zapustnika oz. zapuščine, se je v zadnjem času precej spreminjala. Včasih je veljalo, da je bila država odgovorna za dolgove enako kot dediči in je odgovarjala do višine prevzetega (ne podedovanega, ker ne deduje) premoženja zapuščine s vsem svojim premoženjem. Šlo je za odgovornost, ki jo imajo tudi dediči; tj. *pro viribus hereditatis*. Država kot »zadnji zakoniti dedič« je bila prisilni »dedič«, saj se dedovanju ni mogla odpovedati. *Ratio* je bil, da je premoženjska razmerja potrebno razrešiti vsaj v zadnji instanci.

Vendar pa je prišlo do idej po spremembi ureditve, saj se je v praksi pokazalo, da je država slab lastnik oz. upravitelj. Država je namreč lahko odgovarjala tudi preko koristi, ki jo je pridobila, in v škodo lastnega premoženja, kar pa ni bilo primerno. Tudi primerjalnopravno so bile ureditve nekoliko drugačne. Države so se zlasti posluževale možnosti, da država odgovarja po nižji odgovornosti; zgolj *cum viribus hereditatis* → zgolj s predmeti zapuščine, ne da bi se ta odgovornost širila na vso premoženja države.

10.1.1. Spremembe ureditve

10.1.1.1. ZFPPIPP

ZFPPIPP je prvi uvedel **možnost stečaja zapuščine**. Do te ureditve v RS ni obstajala možnost stečaja zapuščine, čeprav je bila ta prezadolžena.

To je bila vmesna ureditev, ki jo je spremenila novela ZD-C (2016), ki je tudi današnja veljavna ureditev.

10.1.1.2. Novela ZD-C (2016)

Gre za ureditev, ki je velja tudi danes.

V skladu s 142.a ZD mora sodišče, preden izda sklep po 219 ZD, s katerim prenese premoženje brez dediča na državni organ, opraviti oklic za neznane upnike in obvestiti znane upnike in državo. Postopek torej poteka v 2 delih:

1) Sodišče opravi **oklic za neznane upnike**

- V oklicu sodišče upnike obvesti:
 - O tem, kdo je zapustnik
 - Opravilni številki, pod katero se vodi zapuščinski postopek
 - Da se lahko pri sodišču (pod to opr. št.) pozanimajo, kakšno je premoženje in kakšni so že znani zapustnikovi dolgovi

2) Sodišče **obvesti RS in znane upnike**

- Obvesti se jih o vsem, kar piše pod oklicom za neznane upnike
- Znane upnike, pa se o vseh teh informacijah že obvesti
 - Pomeni, da se ne rabijo pozanimati o tem, kakšno je premoženje in kakšni so znani zapustnikovi dolgovi, ampak jih tudi o tem sodišče samo obvesti

Ker novela ni določala posebnega postopka za izvedbo oklica, je pri novi ureditvi ostalo odprto vprašanje.

- Pravilna interpretacija glede določb postopka je, če ni določbe, ki je uporabljiva, se analogno uporabljajo določbe ZPP
- Tudi ZPP takšnega oklica ne ureja, zato analogna uporaba teh pravil ne zadostuje
- Obstaja pa še drug oklic sodišča v ZD: oklic neznanim dedičem (ediktalni postopek)
 - Sodna praksa uporabi to analogijo
 - 206/II ZD: sodišče objavi oklic v Ur. l. RS, na sami sodni deski pristojnega sodišča in na spletni strani sodišča

- Če gre za zapuščino manjše vrednosti, se spusti oklic v Ur. l. RS
- Manjša vrednost zapuščine – spori majhne vrednosti po ZPP: do 2000 EUR

10.1.1.2.1. Obveščanje RS in znanih upnikov

Ko sodišče obvešča znane upnike, jih opozori, da v primeru, da v roku 6 mesecev od obvestila nihče ne bo zahteval prenosa te zapuščine v stečajno maso (stečaj zapuščine brez dedičev), bo prišlo do prenosa zapuščine na RS, ki pa od takrat naprej za dolgove zapuščine ne bo več odgovarjala.

To pomeni, da je ravnanje zapuščinskega sodišča odvisno od ravnanja upnikov. Sodišče mora počakati 6 mesecev, da vidi, kako se odločijo upniki, da lahko dalje postopa – možnosti:

1) **Upniki zahtevajo, da se zapuščina prenese v stečajno zapuščino**

- Upnik, ki to predlaga, mora hkrati zapuščinskemu sodišču predložiti še dokazilo, da je že predlagal stečaj zapuščine pred stečajnim sodiščem
 - Če upnik to potrdilo izkaže, bo zapuščinsko sodišče moralo počakati, da o konkretni zadevi stečajno sodišče
 - S tem, ko upnik poda predlog za začetek stečajnega postopka, mora predložiti tudi predujem za začetek stečajnega postopka
- Zakon uvaža neizpodbojno domnevo, da je zapustnik insolventen
 - Domneva se pojavi, ko je založen predujem in vložen predlog, da se začne stečaj zapuščine
 - Domneva obstaja v korist upnikov, da jim ni potrebno dokazovati insolventnosti
- Če je stečajni postopek začel, bo stečajno sodišče poslalo zapuščinskemu sodišču sklep o začetku stečajnega postopka
 - Zapuščinsko sodišče mora v tem primeru izdati sklep o tem, da bo zapuščino preneslo v stečajno maso, ki se imenuje **stečaj zapuščine brez dedičev**
- Šteje se, da je bila zahteva upnika za prenos zapuščine v stečajno maso, podana že ob uvedbi dedovanja
 - Pravni učinek *ex tunc* – velja od smrti dalje, da vmes ne bi prišlo do prikrajšnja
- Vse premoženjske pravice, ki so pripadle zapustniku, ne preidejo na RS, ampak so del stečajne mase
- Del stečajne mase bo tudi kakšno drugo premoženje, ne zgolj zapuščina – del je tudi:
 - Premoženje, pridobljeno z unovčenjem zapuščine
 - Premoženje, doseženo z upravljanjem stečajne mase
 - Premoženje, pridobljeno po uspešnem izpodbijanju pravnih dejanj zapustnika

2) **Upniki se ne zahtevajo prenosa zapuščine v stečajno maso ali zamudijo rok**

- V tem primeru upniki izgubijo kakršnokoli možnost, da bi prišli do poplačila svoje terjatve
- Zapuščinsko sodišče bo v tem primeru sprejelo sklep na podlagi 219 ZD, s katerim bo preneslo zapuščino v roke države, **država pa za dolgove zapustnika več ne odgovarja!**
 - Izrecna določba 142.a/I ZD: (1) Če postane zapuščina lastnina Republike Slovenije na podlagi 9. člena tega zakona, RS ne odgovarja za zapustnikove dolgove.
- S potekom 6 mesečnega roka ob morebitni pasivnosti upnikov, ti nimajo več nobene možnosti → ne morejo več predlagati stečaja
- RS bo na ta način pridobila zapuščino, ki bo v praksi velikokrat prezadolžena, ni pa to nujno v vseh primerih
 - Lahko obstaja situacija, ko RS pridobi aktivo – lahko tudi zelo visoko, ker pa upniki ne izkoristijo svoje pravice, ne bo odgovorna za dolgove zapuščine

Glede na veljavno ureditev o usodi zapuščine brez dediča ne odloča več država, ampak odločajo upniki. Vprašanje v praksi – bo država v resnici prosta vseh obveznoti zapustnika tudi tistih, ki so bile morda zavarovane z vpisom v ZK (npr. hipoteka na nepremičnin)?

- Sodne prakse še ni

- Zlasti poznavalci insolvenčnega prava so se opredelili za rešitev, da tudi v tem primeru država ne bo odgovarjala za dolgove zapustnika
- Argumenti:
 - Gramatikalni pomen določbe → 142.a ZD ne določa nobenih izjem
 - Poleg neznanih upnikov, ki se jih obvesti z oklicom, obstajajo tudi znane upniki in zlasti znani upniki imajo svoje pravice zavarovane npr. z vpisom v ZK
 - Vsi ti, pa bodo imeli možnost, da so aktivni
 - Če ne bodo aktivni, pa lahko sebi pripišejo negativne posledice
- V skladu s SPZ pa velja, da hipoteka preneha šele takrat, ko je izbrisana iz ZK
 - Kljub temu, da država ne bo dolžna poplačati dolgov, bo hipoteka še vedno obstajala
 - Če bo RS želela s to nepremičnino razpolagati, se bo morala potruditi, da hipoteko odpravi

Po prejšnji ureditvi so upniki lahko izbirali, ali bodo zahtevali stečaj zapuščine ali bodo pridobili plačilo terjatve od države. Danes te možnosti več nimajo → če stečajni postopek ne bo uveden, ne bodo dobili poplačila. Takšna ureditev je sporna, saj nasprotuje insolvenčnemu pravu. Upnik namreč mora v primeru stečaja zapuščine predlagati začetek stečaja, čeprav zapuščina ni nujno insolventna. V praksi se poudarja, da ni zanemarljivo niti dejstvo, da lahko upniku nastanejo stroški s pravno pomočjo, mora pa plačati še predjem za začetek stečajnega postopka.

Ureditev, ki je imela legitimen namen zaščititi interese države pri odgovornosti za zapustnikove dolgove, ki je bila preširoka, je šla vseeno predaleč. Država bo po današnji ureditvi namreč lahko celo obogatena, upniki pa ostanejo brez poplačila. Normalno je, da se od upnikov zahteva določeno aktivno ravnanje, vendar je ureditev vseeno pretirana. Staro stanje bi bilo mogoče rešiti na 2 alternativna načina današnji ureditvi. Boljši rešitvi bi bili:

- Če bi država odgovarjala samo s premoženjem (*cum veribus hereditatis*) ali
- Če bi se država lahko sama odločila, kot je veljalo v vmesni ureditvi po ZFPPIPP

11. DEDNE IZJAVE

Gre za izjavo o sprejemu ali odpoved dediščini.

Pri nas imamo **sistem ipso iure dedovanja**. Že po samem zakonu se šteje, da v trenutku zapustnikove smrti dedič:

- Pridobi dediščino in postane dedič
- Postane subjekt vseh pravic in obveznosti, ki jih je zapustil zapustnik
- Pridobi lastninsko pravico na stvareh zapustnika
- Pridobi vse druge stvarne pravice, ki jih je imel zapustnik
- Pridobi obligacijskopravne pravice in obveznosti zapustnika, ki se lahko dedujejo
- Pridobi posest na stvareh, ki so pripadale zapustniku
 - To pomeni, da ni pomembno ali je dedič dejansko pridobil posest
 - Pravo tukaj vzpostavlja domnevo, da dedič postane tudi posestnik ne glede na dejansko stanje, z namenom da dedič pridobi tudi posesorno varstvo svoje LP
- Postane dobroverni posestnik stvari, ki tvorijo zapuščino
 - To se zgodi tudi v primeru, ko sam zapustnik ni bil dobroverni zapustnik
 - Nujen predpogoj za dobrovernost dediča pa je, da ni vedel oz. ni mogel vedeti, da je zapustnik bil nedobroverni posestnik
 - V tem primeru bo priposestvalna doba dediča začela teči šele s smrtjo zapustnika, saj se doba zapustnika ne more všteti v priposestvalno dobo dediča

Ipso iure dedovanje pomeni, da dedič ne rabi izraziti nobene volje glede pridobitve ali ravnati na kakršenkoli način. V našem sistemu velja domneva, da dedič deduje (sprejema dediščino), četudi se o

tem nič posebej ne izjavi, razen v primeru, ko dediči to domnevo sami izpodbijejo. V RS ne poznamo sistema prisilnega dedovanja, zato lahko dedič domnevo izpodbije s tem, da se dediščini odpove.

Sistem ipso iure dedovanje je uveden skoraj v vseh modernih primerjalnopravnih ureditvah, razen v Avstriji in Italiji, kjer je vzpostavljen sistem **ležeče zapuščine**

- Sistem sprejema dediščine oz. sistem ležeče zapuščine
 - Sistem je poznalo že rimsko pravo
 - Ta sistem pomeni razlikovanje med 2 točkama – med točko delacije in točko akvizicije:
 - **Delacija** = uvedba dedovanja → trenutek zapustnikove smrti
 - Ob delaciji je dediščina ponujena
 - Traja določen čas, dokler dediči zapuščine ne sprejmejo → zato zapuščina leži; tj. je nekaj časa brez subjekta
 - **Akvizicija** = sprejem dediščine
 - Pride dejansko do dedovanja, če dedič dediščino dejansko pridobi oz. sprejme

V sistemu *ipso iure* dedovanja sta ta trenutka izenačena → trenutek zapustnikove smrti.

11.1. ODPOVED DEDOVANJU

Dedič bo torej dedoval v vsakem primeru, razen če se dediščini odpove.

Dediščini se je mogoče odpovedati ves čas trajanja zapuščinske obravnave, vse do konca zapuščinskega postopka, tj. vse dotlej, dokler sodišče ne izda sklepa o dedovanju. Z izjavo o odpovedi dedovanju dedič izpodbije domnevo, da deduje. Če je pasiven, bo kljub temu imenovan za dediča v sklepu o dedovanju, čeprav se zapuščinskega postopka ne bo udeležil.

Dedič se dedovanju ne bo mogel odpovedati, če:

- Je že izrecno sprejel dediščino
- Je že s konkulentnimi ravnanji oz. molče navzven izkazal, da želi biti dedič
 - To zlasti velja takrat, ko je dedič že razpolagal z deli ali s celotno zapuščino
 - Takšna ravnanja dediča štejejo za molčeč sprejem zapuščine oz. konkludenten način
 - **Pro herede gestio**
 - Primeri, ko se ne šteje, da gre za molčeč sprejem dediščine, kljub temu da je dedič razpolagal z dediščino
 - Če dedič uspe dokazati, da je z dediščino ravnal (del obremenil) zato, da bi jo ohranil oz. zavaroval
 - Če dedič uspe dokazati, da je ravnal za potrebe tekoče uprave dediščine

11.1.1. Sporazum o vnaprejšnji odpovedi dedovanju

Gre za edino »dednopravno pogodbo«, ki velja v RS.

Odpoved vnaprejšnjemu dedovanju, ki jo poda potomec ali zapustnik, načeloma velja tudi za potomce takšnega dediča:

- Če dedič izrecno ne izjavi, da se odpoveduje zgolj v lastnem imenu, odpoved velja tudi za njegove potomce

Odpoved dedovanju in sporazum o odpovedi vnaprejšnjemu dedovanju se razlikujeta v tem, da pri sporazumu o odpovedi vnaprejšnjega dedovanja, dedovanje še ni nastopilo, pri odpovedi dedovanju pa se oseba odpoveduje temu, za kar že ve, da sestavlja dediščino.

Tudi če se dedič odpove dediščini, bo to veljalo kot odpoved v imenu njegovih potomcev.

Enaka rešitev pri odpovedi dediščini → če se dedič odpove dediščini, bo to veljalo tudi kot odpoved v imenu njegovih potomcev

- ZD določa, da mora zapuščinsko sodišče dediča na to opozoriti
- Tudi če se odpove v imenu svojih potomcev, za veljavnost te dedne izjave ni potrebno pridobiti soglasja za CSD
- Teorija takšen pristop kritizira
 - Potomec z odpovedjo izniči dedovanje svojih potomcev na podlagi vstopne pravice, ki bi dedovali *iure proprio* (svojepravno)
 - Tudi potomci morajo izpolnjevati vse pogoje za sposobnost biti dedič, saj dedujejo *iure proprio*, zato bi tudi morali dedovati neodvisno od volje njihovega pravnega prednika
 - Prav tako je kritizirano, da zapustnik tukaj niti ne razpolaga s premoženjem po svoji volji, saj zanj odloči dedič
 - Gre za ostanek stare ureditve, ko roditeljska pravica še ni bila dovolj omejena
 - To se kaže tudi v tem, čeprav gre za zelo pomembno razpolaganje s premoženjem potomca, ni potrebno pridobiti soglasja CSD
 - Po sodni praksi je nesporno, da ko se roditelj odpove dedovanju v imenu otroka kot njegov zastopnik, mora pridobiti soglasje CSD, saj gre za večji premik v otrokovem premoženju
 - Res je, da je rezultat podoben, vendar pa je kljub vsemu potrebno priznati, da obstaja bistvena razlika v pravnem položaju, ali je otrok sam dedič in bi naj ravnali v njegovo korist kot zakoniti zastopnik, ali pa izgubi svojo dedno pravico, ker se dedovanju odpove roditelj
 - Velikokrat sam namen te odpovedi, ne bo dosežen, če se ne bo od dedovanja izključila celotna linija

11.1.2. Dedna transmisija

Dedna transmisija nastopi, ko pravica do odpovedi dediščini preide iz dediča na potomca tega dediča.

- Tekom zapuščinskega postopka npr. umre dedič, preden je bil izdan sklep zapustnika, po katerem bi dedoval
- Če se ta dedič sam še ni odpovedal dediščini, preide pravica odpovedati se dediščini na njegove dediče

Do dedne transmisije pride, ker je umrli dedič v trenutku smrti zapustnika pridobil tudi pravico do odpovedi dediščini. Ko je dedič umrl, je ta odpoved postala ena od upravičenj, ki so ga po svoji smrti podedovali njegovi dediči. V primeru ležeče zapuščine, pravica do sprejema dediščine preide na dediče, ko sprejmejo dediščino.

11.1.3. Pravne posledice odpovedi dedovanju

Če se dedič odpove dedovanju, se šteje, kod da nikoli ni bil dedič. Veliko pa je odvisno od tega, ali gre za zakonito ali za oporočno dedovanje:

- Dedovanju se odpove eden od oporočnih dedičev
 - Če za tak primer zapustnik ni nič posebej določil, gre delež opročnega deleža zakonitim dedičem zapustnika
 - Lahko pa zapustnik določi substituta za tak primer
 - **Prirast** = delež odpadlega oporočnega dediča priraste deležem drugih sodedičev po oporoki
 - Pri oporoki ni vstopne pravice, obstaja pa možnost nastopa prirasti

- To se lahko zgodi, če je:
 - 1) Zapustnik to izrecno določil ali
 - 2) To voljo mogoče razbrati iz konteksta oporoke
- Dedovanju se odpove eden od zakonitih dedičev
 - 1) Odpoved zgolj v lastnem imenu
 - Dedujejo njegovi potomci na podlagi vstopne pravice
 - 2) Odpoved tudi v imenu potomcev
 - Pride do prirasti → povečajo se dedni deleži ostalih zakonitih dedičev
 - 3) Zapustnik lahko dooloči tudi substituta za zakonitega dediča
 - Vse, kar je poslednja volja, je oporoka → pri nas ni nujno, da oporočitelj z oporoko določi dediča

11.1.4. Odpoved volilu

Oseba se lahko odpove tudi volilu, v okviru dedovanja v širšem smislu. Glede na naravo volila, se volilojemnik odpove v bistvu pravici zahtevati volilo (obligacijskopravno upravičenje). Izjema so gospodinjiski aparati – stvarnopravno upravičenje.

Če se oseba odpove volilu, **volilo ugasne**, kar pomeni, da premoženje, ki je bilo mišljeno kot volilo, ostane dediču. Izjema je, če zapustnik določi drugače, saj lahko tudi volilojemniku določi substituta = substitut legatarja. Potomec volilojemnika pa nima pravice do volila niti zahtevka do volila – ni podedljivo.

11.2. SPREJEM DEDIŠČINE

Sprejem dediščine je druga dedna izjava, ki pa v našem *ipso iure* dedovanja ni tako pomembna, saj se od dedičev ne zahteva noveno aktivno ali izrecno ravnanje za sprejem dediščine. Pri sprejemu dediščine gre za druga vrsta izjave oz. dedovanja; tj. gre za odpoved pravici do odpovedi dediščine. S tem, ko oseba sprejme dediščino, se odpove možnosti odpovedi. Če dedič želi prekiniti negotovost, lahko na prvi zapuščinski obravnavi pove, da sprejema dediščino.

Sprejem dediščine je mogoč na 2 načina:

- 1) **Molčeč sprejem oz. sprejem s konkludentnimi ravnanji**
 - Npr. dedič razpolaga z delom ali s celotno zapuščino
- 2) **Izrecen sprejem**
 - Izjava, da dedič dediščino sprejema
 - Najbolj običajno je to izjava na zapisnik v samem zapuščinskem postopku, lahko pa dedič zapuščinskemu sodišču pusti tudi pisno izjavo, da dediščino sprejema
 - Zakon pravi, da overitev podpisa ni pomembna; izjema je primer, če bi sodišče dvomilo v verodostojnost izjave – takrat bi sodišče lahko zahtevalo tudi overitev podpisa na izjavi

11.3. VELJAVNOST DEDNE IZJAVE

V RS obstajata torej 2 dedni izjavi:

- Izjava o odpovedi dediščine → negativna izjava
- Izjava o sprejemu dediščine → pozitivna izjava

Obe izjavi sta enostranski pravni posel *inter vivos*, zato morata izpolnjevati ustrezne sestavine, da bosta veljavni.

11.3.1. Zahteve za veljavnost dedne izjave

1) **Dedič**, ki izdaja izjavo, je **poslovno sposoben**

- Pri mladoletnikih lahko oseba da soglasje tudi, če ima delno poslovno sposobnost, vendar mora imeti soglasje staršev ali vsaj kasnejšo odobritev
- Potrebno pa je tudi soglasje CSD, saj gre za pomembno razpolaganje posameznika
- Soglasje CSD je potrebno tudi takrat, ko starši ali skrbniki podajajo dedno izjavo za poslovno popolnoma nesposobno osebo
 - Če bi dedno izjavo podajala oseba, ki je popolnoma poslovno nesposobna, bi v takem primeru bila dedna izjava nična
 - Ko pa dedno izjavo za takšnega dediča poda zastopnik, pa ne pridobi soglasja CSD; je sankcija milejša, saj bo takšna dedna izjava zgolj izpodbojna
 - Enako velja tudi, če bi dedno izjavo podal delno poslovno sposoben, pa pri tem ne bi pridobil soglasja staršev
 - Možno izpodbijanja ima izpodbojni upravičenec, tj. dedič, ki je podal izjavo oz. njegov zakoniti zastopnik

2) **Prava volja**

- Volja ne sme biti obremenjena z napakami (zmota, grožnja, prisila...)
- Če obstaja napaka volje, je izjava izpodbojna

3) **Obličnost**

- Več možnosti:
 - Izjava, dana pred zapuščinskim sodiščem
 - Izjavo se lahko da pred vsakim zokrajnim sodiščem
 - Izjava, dana ustno ali na zapisnik pri tem sodišču
 - Podpisana izjava, podana pisno na sodišču
 - Overitev podpisa ni potrebna

Zato, da bodo dedne izjave veljavne ZD določa še posamezne zahteve:

4) Dedna **izjava** nikoli **ne sme biti delna**

- Npr. ne bi bilo veljavno, če bi dedič rekel, da deduje zgolj aktivo, ne pa pasive
- Delnost se nanaša na dedovanje znotraj konkretnega pravnega temelja
 - To pomeni, da je dopustno, da se oseba odpove zakonitemu dedovanju, želi pa imeti nujni delež
- Če bi dedič podal delno dedno izjavo, bi se razlagala tako, kot da delne odpovedi oz. delnega sprejema ni, in bi ta dedič vseeno dedoval na podlagi domneve o dedovanju

5) Odpoved ali sprejem **s pogojem oz. pod pogojem, z rokom ali bremenom, ni dopusten**

- Če dedič poda tako izjavo, se šteje, kot da izjave ni podal in normalno deduje zaradi domneve o dedovanju

Dedna izjava ima pomembno lastnost → je **nepreklicna**. Ko je enkrat že veljavno podana, je ni mogoče več spreminjati. Stanje, ki ga vzpostavimo z dedno izjavo je dokončno oz. definitivno. Po sodni praksi ob uporabi ustreznih instrumentov obligacijskega prava, je mogoče, da pride do spremembe dedne izjave, ko se bistveno spremenijo okoliščine, vendar pa se morajo s tem strinjati tudi vse prizadete osebe.

11.3.2. Položaj začasnega in dokončnega dediča

Ločimo 2 položaja dediča:

1) Položaj **začasnega dediča**

- Dokler obstaja možnost, da se bo dedič dediščini odpovedal, ima položaj začasnega dediča
- **Deliberacijski rok** = čas negotovosti oz. rok, v katerem se dediščini še lahko odpove

- Začasni dedič je tudi tisti dedič, ki je dediščino sprejel, pa se kasneje ugotovi, da on ni pravi dedič

2) Položaj **dokončnega dediča**

- Položaj, ko se dedič dediščini več ne more odpovedati
- Gre za dediča, ki je že sprejel dediščino in z njo razpolaga ali dediča, ki se do konca zapuščinskega obravnave ni odpovedal dediščini

Bistvena razlika v pravnem položaju začasnega in dokončnega dediča

- Začasni dedič je imetnik oz. titular pravic in obveznosti, ki sestavljajo zapuščino, ne more pa v popolnosti izvrševati vseh teh pravic in obveznosti, če želi ohraniti možnost, da se dediščini v končni posledici odpove
 - Izjemoma lahko razpolaga s substanco zapuščine, če to sodišče izrecno dopusti oz. naloži
 - V odpovedi tak dedič ne bo prekludiran tudi pri razpolaganju s plodovi, tekoča raba...
 - Dokler obstaja začasni dedič, ne pride do združitve med premoženjem dediča in zapuščino
 - Do zlitja premoženj v primeru začasnega dediča do tega še ne pride
 - Začasni dedič ne odgovarja za zapustnikove dolgove
 - To drži tudi v drugi smeri → tudi dedičevi upniki na drugi strani, se ne morejo poplačati iz dediščine oz. zapuščine
 - Pravimo, da ima začasni dedič pravno gledano v bistvu položaj upravitelja zapuščine in da v razmerju do sodedičev ravna kot poslovodja brez naročila
 - Dokončni dedič pridobi vsa upravičenja, ki sestavljajo zapuščino
 - Za zapustnikove dolgove se odgovarja do višine podedovanega premoženja, z vsem svojim premoženjem

Ko gre za izvršbo, je stvar drugačna, saj ne zadostuje, da gre za dokončnega dediča, ampak se mora v skladu z ZIZ dedič v izvršbi izkazati s pravnomočnim sklepom o dedovanju ter brez dvoma izkazati, da je terjatev zapustnika v resnici prešla nanj. Zadeva gre tudi v obratno smer → če ima upnik izvršilni naslov zoper zapustnika, bo moral s sklepom o dedovanju izkazati, da je obveznost res prešla na konkretnega dediča.

11.4. ZAČASNI SKRBNIK ZAPUŠČINE

Ko prehaja dediščina na dediče, velikokrat pri prehodu prihaja do določenih težav. Zato ima sodišče v teh primerih možnost, da uporabi institut postavitve **začasnega skrbnika zapuščine**.

ZD navaja nekaj tipičnih primerov, ko se postavi začasnega skrbnika zapuščine:

- Če se ugotovi, da ni jasno, ali sploh obstaja kakšen dedič
- Če so dediči znani, a neznanega prebivališča
- Vedno, ko pride do zahteve *separatio bonorum* (kolacija)
 - Tj. ko upniki zahtevajo ločitev zapuščine
- Če pride do spora, kdo je dedič
- Zakon ima še generalno klavzulo: tudi v vseh tistih drugih primerih, ko je potrebno, da se uredijo pravice in obveznosti, ki se nanašajo na zapuščino

Začasnega skrbnika zapuščine največkrat postavi sodišče, ki pa mora obvestiti CSD, ki lahko postavi drugega skrbnika. Lahko pa skrbnika postavi tudi neposredno CSD.

Preden se postavi začasnega skrbnika zapuščine, ko so dediči znani, se sodišče z njimi posvetuje, kdo bi bil najbolj primeren (nikoli eden izmed njih). Ko sodišče enkrat dejansko postavi začasnega skrbnika zapuščine, dediči izgubijo vse pravice do upravljanja zapuščine. Povsem nepomembno je, kakšen status imajo dediči, saj skrbnik prevzame vse pravice in obveznosti, ki se nanašajo predvsem na

konkretno skrb za zapuščino. Skrbnik vedno deluje v korist končnega dediča, tj. tistega, ki bo v sklepu o dedovanju določen kot dedič. S tem se začasni skrbnik zapuščine loči od upravitelja zapuščine, ki dela v korist oporoke in ne končnega dediča.

Začasni skrbnik zapuščine ni pogodbenega, ampak je zakoniti zastopnik. Razlika je očitna, saj ga določi sodišče na podlagi zakonskih določb. Ko gre za zastopanje v pravdi, ki se dotika zapuščine, skrbnik ravna v imenu vseh sodedičev. Stranka so torej vsi dediči skupaj; gre za nujno enotno sosporništvo.

Pravice skrbnika:

- Skrbi za konkretno zapuščino, zato lahko toži, je tožen glede zapuščine, plačuje dolgove in zastopa dediče...
- Lahko tudi razpolaga z zapuščino v okviru redne uprave oz. ohranitve
- Ko gre za posebne primere; t.i. izredno upravo, pa potrebuje soglasje sodišča
 - Začasni skrbnik zapuščine je po svojem statusu skrbnik za posebne primere, zato potrebuje soglasje, če njegovi posli presegajo posle redne uprave

Prenehanje funkcije začasnega skrbnika zapuščine:

- Odvisno od razloga, zaradi katerega je bil postavljen – 3 možnosti:
 - 1) S pravnim poslom
 - Največkrat funkcija preneha, ko se odloči, kdo so dediči
 - 2) S prehodom zapuščine brez dedičev na državo
 - Ni sklepa o dedovanju, ampak poseben sklep
 - 3) S postavitvijo upravitelja zapuščine
 - Namesto začasnega skrbnika zapuščine, sodišče postavi **upravitelja zapuščine** na predlog dedičev
 - Bistvena razlika z začasnim skrbnikom
 - Začasni skrbnik je zakoniti zastopnik vseh dedičev, upravitelj zapuščine pa ima do konca zapuščinskega postopka položaj izvršitelja oporoke, nato pa je zgolj pooblaščenec dedičev
 - Upravitelj ni organ sodišča, sodišče niti ne nadzoruje njegovega dela, ampak je upravitelj odgovoren direktno dedičem
 - Sodišče zgolj postavi upravitelja na predlog dedičev
 - Sodišče lahko določi upravitelja dediščine ali lahko pa vsakemu dediču določi del dediščine, s katerim naj vsak od njih upravlja
 - Upravitelj je lahko tudi kdo od sodedičev
 - Spet pa gre zgolj za posle redne uprave

12. SODEDIČI – DEDIŠČINSKA SKUPNOST

Ko pride do uvedbe dedovanja nastane **dediščinska skupnost**. V določenih primerih se lahko zgodi, da je dedič samo eden, v večini primerov pa je dedičev več (sodediči). V trenutku smrti zapustnika zato večinoma nastane dediščinska skupnost, ki traja vse do razdelitve dediščine med posamične dediče.

12.1. NARAVA DEDIŠČINSKE SKUPNOSTI

Obstajajo nesoglasja med prakso in teorijo glede narave dediščinske skupnosti.

ZD pravne narave dediščinske skupnosti ne opisuje in je ne določa, vseeno pa imenuje dediščinsko skupnost in navaja dejstvo, da vsi sodediči v dediščinski skupnosti do delitve z dediščino upravljajo in razpolagajo skupno ter sporazumno.

- Izjema se vzpostavlja v določenih primerih, ko dedič lahko samostojno razpolaga s svojim dednim deležem, vendar vedno zgolj s svojim dednim deležem

- Ko se navaja, da je vsak dedič npr. upravičen do ½ zapuščine, se razdeli zgolj dedno pravico
→ vse je še v skupni lasti
 - Razlika s skupno lastnino zakoncev in skupno lastnino pri dediščinski skupnosti
 - Pri dediščinski skupnosti je dedna pravica deljena, pri zakoncih pa ni niti delitve pravice
 - Tako pri zakoncih kot pri dedičih gre za skupnost
 - Zaradi narave skupnosti naj bodo med seboj bolj odgovorni
 - Pomembno pa je tudi, da se do delitve dediščino varuje, da kakšen od sodedičev ne zlorabi svojega položaja
 - Tako je deljena dedna pravica, ni pa deljena sama lastninska pravica na konkretni stvari
 - Za dediče v tem časovnem trenutku velja še skupna lastnina in ne solastnina
 - Ves čas obstoja dediščinske skupnosti gre za skupno lastnino → deleži na zapuščino niso določeni
 - Gre za zakonsko določen režim skupne lastnine (v teoriji je sporno, ali je mogoče skupno lastnino dogovoriti s pogodbo (Juhart meni, da je mogoče))
 - Šele ko pride do delitve dediščine je jasno, kdo je do določenega deleža solastnik neke stvari ali pravice – nastanek solastnine

Iz določb izhaja, da gre za skupnost, ki je skupnoročne narave – gre za kolektivno skupnost. Subjekti dediščine so vsi dediči kot neka celota → vsem sodedičem gredo skupaj vse pravice in obveznosti, ki sestavljajo konkretno zapuščino.

12.2. PRAVICE IN DOLŽNOSTI SODEDIČEV OZ. ČLANOV DEDIŠČINSKE SKUPNOSTI

Pravice in obveznosti:

- Skupno in sporazumno razpolaganje ter upravljanje z dediščino
- Možnost razpolaganja dediča s svojim dednim deležem za časa trajanja dediščinske skupnosti
- Zahteva za delitev dediščine

12.2.1. Skupno in sporazumno razpolaganje ter upravljanje z dediščino

V okviru skupnosti velja pravilo skupnega in sporazumnega razpolaganja in upravljanja z dediščino. To pravilo velja tako za dejanja redne kot dejanja izredne uprave dediščine. Samo izjemoma, če bi grozilo uničenje ali poškodovanje dediščine, bi lahko eden od sodedičev deloval samostojno in opravil neko dejanje sam, brez soglasja drugih.

Težava je, da je takšno upravljanje in razpolaganje zelo težko, zato se po navadi določi izvršitelja oporoke oz. upravitelja – tega lahko določi že zapustnik z oporoko, ali ga imenujejo sodediči. Upravitelj zapuščine je lahko eden od dedičev. Če med sodediči ni soglasja o upravitelju, lahko vsak izmed njih sodišču predlaga imenovanje določenega upravitelja zapuščine.

12.2.2. Možnost razpolaganja dediča s svojim dednim deležem za časa trajanja dediščinske skupnosti

Dedič lahko še za trajanja dediščinske skupnosti razpolaga s svojim dednim deležem. Razpolaga lahko na 2 načina:

1) Svoj dedni delež odstopi sodediču

- Ta lahko to stori:
 - 1) Na sami zapuščinski obravnavi z dedno izjavo
 - Z izjavo najprej sprejme svoj dedni delež, nato pa ga odstopi enemu od sodedičev
 - To izjavo štejemo za sprejem dediščine in sočasen odstop sodediču

- 2) Pisno
 - Zakon določa, da mora biti podpis na taki pisni dedni izjavi overjen
- Gre za **prenos per universitatem** → gre za univerzalno pravno nasledstvo
 - S prenosom prenese na sodediča vse pravice in obveznosti, ki tvorijo del dediščine → prenesen je celoten položaj dediča (v bistvu prenos dedne pravice)
 - Gre za pravo nasledstvo in ne zgolj pridobitev nekega premoženja, kot velja za 3. osebo
- 2) **Svoj dedni delež odstopi 3. osebi**
 - Gre za odstop dednega deleža na osebo, izven dediščinske skupnosti
 - V tem primeru govorim zgolj o zavezi dediča, da bo po delitvi dediščine 3. osebi izročil določene predmete, ki tvorijo zapuščino
 - To pomeni, da ta 3. oseba ne vstopa v dediščinsko skupnost, ampak bo zgolj upravičena pridobiti določene premoženjske predmete (stvari, pravice), ki bodo na račun dednega deleža ob delitvi pripadle temu sodediču
 - Ta oseba nima tudi pravice zahtevati delitve dediščine
 - Dedič kljub prenosu dednega deleža še vedno odgovarja za zapustnikove obveznosti, saj ne more prenesti svojega celotnega dednega položaja na 3. osebo

12.2.3. Zahteva za delitev dediščine

Vsak od sodedičev lahko zahteva delitev dediščine, razen ob neugodnem času.

V civilnem pravu ne poznamo prisilnih skupnosti. To se kaže tudi pri dediščinski skupnosti in preneha ob določenih predpostavkah. Pravica zahtevati delitev dediščine, s tem pa prenehanja dediščinske skupnosti nikoli ne zastara. Dediščinska skupnost je sama po sebi v teoriji imenovana kot neka oblika začasne skupnosti, za razliko od ZZ in praviloma preneha z delitvijo dediščine.

12.3. DELITEV DEDIŠČINE

Z delitvijo lahko dobi sodedič v svojo izključno last glede na velikost dednega deleža določen predmet zapuščine (stvar ali pravica).

Sodediči pa se lahko dogovorijo, da bodo v skladu s svojimi dednimi deleži postali solastniki konkretnih stvari oz. soupravičenci/soobvezanci do določenih pravic, ki tvorijo zapuščino. Lahko se dogovorijo tudi za drugačne deleže, kot so jim v originalu pripadli dedni deleži.

S pravnomočnim sklepom o dedovanju dediščina še nikakor ni razdeljena, zato tudi dediščinska skupnost ne preneha kljub morebitnemu nastopu pravnomočnosti sklepa. Sodišče je s takšnim sklepom ugotovilo zgolj razmerje v katerem sodediči dedujejo in razdelilo njihovo dedno pravico, ne pa deležev na posameznih zapuščinskih stvareh.

Obstaja pa tudi možnost drugačnega sklepa o dedovanju

- Včasih se lahko sodediči dogovorijo na obravnavi, kako bo dediščina razdeljena
- Na podlagi **dednega dogovora**, se dogovorijo, komu kaj pripada, sodišče pa spiše **delitveni sporazum**
 - Samo v primeru izrecnega dednega dogovora pride do razpada dediščinske skupnosti in delitve skupnega premoženja dedičev s pravnomočnostjo sklepa o dedovanju!
 - Stranke se spodbuja k sklenitvi dednega dogovora
 - Do delitve ne pride zgolj s tem, ko se določijo deleži na zapuščine, saj določitev deleža še ne pomeni določitve lastnine na posameznih stvareh dediča
 - Če tega dednega dogovora ni, bi morali vpisati vse sodediče kot skupne lastnike predmetov in pravic, ki predstavlja dediščino

- Sodišča v praksi so v glavnem po pravnomočnosti takega sklepa, kar zapisala v ZK solastninske deleže teh deležev do višine njihovih dednih deležev, kar je bilo napačno, saj je potrebno voditi nepravdni postopek za delitev skupne lastnine

ZD ne določa pravil o delitvi dediščine, zato se delitev izvede po pravilih SPZ, ki določa delitev skupne lastnine. Ko gre za pravilo o delitvi skupne lastnine se SPZ sklicuje na uporabo pravil o delitvi solastnine (70 in 72 SPZ). V **147 in 148 ZD** pa sta določeni 2 posebni določbi glede delitve dediščine, ki jo je potrebno upoštevati

- **147 ZD:** Če dediči, ki so živeli in pridobivali skupaj z zapustnikom, to posebej zahtevajo in izkažejo upravičen interes, jim ob delitvi sodišče lahko nameni neko posebno stvar ali pravico iz zapuščine, ki bi sicer lahko pripadla drugim sodedičem, oseba pa se zaveže, da sodedič izplača druge sodediče, ki te stvari ne bodo dedovali, v roku, ki ga določi sodišče-
 - Ob tej pravni dobroti, imajo sodediči zastavno pravico na teh stvareh ali pravicah, dokler jih sodedič ne izplača
 - Če rok poteče, se lahko odločijo, da terjajo od sodediča izplačilo
 - Ne mešaj z izločitvijo na zahtevo dedičev → razlika:
 - Potrebno je izplačati druge sodediče
 - Ni ozke vezanosti na potomce, ampak lahko to zahtevajo vsi dediči, ki so živeli ali pridobivali z zapustnikom
- **148 ZD:** govori o delitvi gospodinjskih predmetov
 - Ne mešaj z izločitvijo gospodinjskih predmetov
 - Zakon izrecno pove, da gre za to, da lahko gospodinjske predmete pridobi dedič, ki je živel v skupnem gospodinjstvu z zapustnikom, pa ni njegov zakonec ali potomec
 - Zakonec in potomci imajo že izločitveno pravico
 - V tem primeru pa se vrednost teh gospodinjskih predmetov oz. aparatov všteje v njegov dedni delež → če vrednost teh predmetov presega dedni delež tega deleža, mora razliko izplačati ostalim sodedičem

12.3.1. Vrste in načini delitve dediščine

Vrste delitve dediščine:

- Fizična delitev
 - Če so predmeti dediščine deljivi
- Civilna delitev
 - Če predmeti dediščine niso deljivi, se stvar proda in se izplača dediče do višine njihovih dednih deležev
 - Lahko tudi eden od dedičev pridrži si stvar in ostale dediče izplača
 - Ta primer pride v poštev zlasti takrat, ko je bila zapustnikova volja takšna ali ko se o tem sporazumejo dediči

V trenutku delitve dediščine, se skupna lastnina sodedišev na dediščini spremeni v posamične lastninske pravice na stvareh (lahko tudi v solastnino, če se sodediči tako dogovorijo). V istem trenutku se posamično premoženje tudi spremeni s premoženjsko maso samega dediča; tj. preide v njegovo premoženje.

Načini delitve dediščine:

- Izvensodna delitev
- Sodna delitev, v nepravdnem postopku po pravilih SPZ

12.3.2. Kolacija

Kolacija = vračunavanje daril in volil v dedni delež. Do nje lahko pride pri delitvi dediščine.

Za kolacijo ni določen poseben rok, zato pavica zahtevati kolacijo ne zastara, logično pa je, da zahtevke preneha po delitvi dediščine. Tako je kolacijo mogoče uveljavljati vse do trenutka delitve dediščine.

12.3.3. Jamčevanje sodedičev pri delitvi dediščine

Gre za vzajemno jamčevanje sodedičev pri delitvi dediščine. Ko se dediščina razdeli, lahko pride do situacije, da je eden od dedičev pridobil tako vrsto premoženja, za katero se naknadno izkaže, da terjatev ne obstaja ali je postala neizterljiva (npr. je stvar uničena, nima obljubljenih lastnosti...).

Sprejeta je bila določba ZD, da takšne škode ne more trpeti en sam dedič, ampak se škoda enakomerno porazdeli na vse sodediče, v sorazmerju z njihovimi dednimi deleži. Gre za jamčevanja, da stvar ali pravica nima pravnih napak, nima skritih fizičnih napak in da terjatev, ki je bila dodeljena, v resnici obstaja in je izterljiva.

12.4. NAČINI PRENEHANJA DEDIŠČINSKE SKUPNOSTI

Dediščina lahko preneha:

- 1) **Z delitvijo dediščine**
- 2) ***Ipso facto***, na podlagi dejstva, da so se vsi dedni deleži znašli v rokah enega dediča
 - Npr. vsi sodediči se odpovejo svojim dednim deležem v korist enega od sodedičev

13. ODGOVORNOST ZA DOLGOVE ZAPUSTNIKA

Ločimo 3 vrste odgovornosti dediča za zapustnikove dolgove:

- 1) ***Cum viribus hereditatis***
 - Omejitev odgovornosti tako po vrednosti kot po vrsti premoženja → dedič odgovarja samo s predmeti in pravicami, ki tvorijo zapuščino
- 2) ***Pro viribus hereditatis***
 - Omejitev odgovornosti po vrednosti premoženja → dedič odgovarja z vsem svojim premoženjem, vendar le do višine vrednosti podedovanega premoženja
- 3) ***Ultra vires hereditatis***
 - Neomejena odgovornost dediča za zapustnikove dolgove
 - Naše pravo je ne pozna

V RS je odgovornost za zapustnikove dolgove, **osebna odgovornost dediča**. To je osebna odgovornost dediča ne glede na to, ali deduje en dedič. Okoliščine oz. dejstva, ki kažejo na to, da gre za osebno odgovornost dediča:

- 1) Upnik ne more terjati same zapuščine
 - Svojo terjatev vedno uveljavlja do dediča; tj. do pravnega naslednika njegovega dolžnika
- 2) Dedič za zapustnikove dolgove ne odgovarja zgolj s podedovanim premoženjem, ampak tudi s svojim premoženjem
 - Ni pa nujno, da odgovarja samo s podedovanim premoženjem, ampak tudi z lastnim
 - To je logično, saj se podedovano premoženje združi z lastnim premoženjem dediča
 - S tem se želi preprečiti zlorabe, če bi se dedič izgovarjal, da zapuščine več ni, je pa se z njo povečalo njegovo premoženje
- 3) V RS ni dopustno, da bi dedič namesto poplačila terjatev upnikov zapustnika, tem izročil dediščino
 - Pri nas **izročitev iure crediti ni dopustna** in je ne poznamo

Odgovornost dediča je omejena do višine vrednosti podedovanega premoženja, zato gre za **odgovornost pro viribus hereditatis**, ki je vodilno pravilo v našem dednem pravu.

- Izjemoma lahko tudi pri nas dedič odgovarja zgolj **cum viribus hereditatis**
 - Do tega pride, ko zapustniki izkoristijo pravno dobroto: **separatio bonorum**
 - Gre dobroto ločitve zapuščine → ko do ločitve dejansko pride, dedič odgovarja samo s predmeti zapuščine
 - Enako tudi, ko je določen začasni skrbnik zapuščine in v času, ko obstaja dediščinska skupnost

Pri nas popis in cenitev zapuščine nista obvezna, zato tudi dedič vedno odgovarja omejeno, ne glede na to, ali je bil popis opravljen ali ne.

13.1. ODGOVORNOST VEČIH DEDIČEV OZ. SODEDIČEV ZA ZAPUSTNIKOVE DOLGOVE

ZD predpisuje **solidarno odgovornost vseh dedičev**. Upnik lahko terjata kateregakoli od dedičev za izpolnitev celotne terjatve, ta dedič pa je vedno odgovoren zgolj do višine svojega dednega deleža in ima regresni zahtevek do ostalih

- Če plača več, kot bi plačal za delež dolga glede na svoj dedni delež, ima regresni zahtevek
- Če ni nič drugače določeno, so dolgovi na zapuščini prerazporedijo sorazmerno glede na dedne deleže sodedičev
 - Lahko pa je zapustnik določil, da eden od sodedičev odgovarja v manjšem ali večjem obsegu
 - S tem je v bistvu zapustnik izkoristil možnost, da določi višino dednega deleža svojih dedičev

Zakon predvideva solidarno odgovornost sodedičev zato, da varuje upnika, saj mu je nastala škoda že s samo smrtjo dolžnika (npr. zamik pri plačilu).

14. SREDSTVA ZA VARSTVO IN UVELJAVLJANJE PRAVIC DO ZAPUŠČINE

14.1. LOČITEV ZAPUŠČINE (*separatio bonorum*)

Ločitev zapuščine je **možnost oz. sredstvo zavarovanja pravic zapustnikovih upnikov**. Gre za pravno dobroto ločitve → loči se celotna zapuščina.

Institut daje možnost zapustnikovim upnikom, da v primeru njegove smrti zahtevajo, da se zapuščina loči od siceršnjega premoženja dediča. Če upniki zapustnika uspejo doseči ločitev zapuščine, ima dedič v tistem trenutku 2 vrsti premoženja: zapuščina, ki ostaja ločena od njegovega osebne premoženja.

Upniki lahko to zahtevajo ob zapustnikovi smrti. Zlasti bo takšna zahteva smiselna, ko se upniki bojijo, da bi združitve zapuščine z dedičevim premoženjem, pomenila nevarnost za njihove terjatve. Dedičevi upniki bi namreč lahko posegli na njegovo premoženje.

- Dedič svojim upnikom odgovarja s celotnim premoženjem – tudi s tistim, kar je podedoval
- Upnikom zapustnika, pa odgovarja s celotnim svojim premoženjem, vendar samo do vrednosti podedovanega premoženja

Upniki bodo ločitev zahtevali, ko so prepričani, da je zapuščina aktivna; tj. da je dovolj velika, da bo predstavljala jamstvo za poplačilo njihovih terjatev.

Posledica ločitve: upniki se poplačajo zgolj iz zapuščinskih predmetov in pravic – ne morejo poseči na premoženje samega dediča.

Velja zelo kratek rok: upniki lahko zahtevajo ločitev v 3 mesecih po zapustnikovi smrti; tj. po uvedbi dedovanja. Če je zahteva ugodeno, obstajata pri dediču 2 vrsti premoženja pri dediču

- Ti dve vrsti premoženja ostajata ločeni, dokler niso upniki, ki so ločitev zahtevali = **upniki separatisti**, poplačani
- ko so upniki poplačani pa pride do združitve premoženjskih mas in dedič lahko pridobi zapuščino (kar bo ostalo, ali nič)
 - Samo upniki, ki so zahtevali separacijo, bodo posebej poplačani

Dokler traja *separatio bonorum* dedič z zapuščino ne more razpolagati. Zapuščina mu je sicer pripadla, vendar je ločena in ima povsem drugačen pravni režim.

Pogoji, ki jih mora izpolnjevati upnik zapustnika in na drugi strani dedič, da bo sodišče odločilo, da prizna zahtevek in dovolilo delitev zapuščine:

- Zakon ne določa posebnih zahtev, kar je ena večjih kritik slovenske zakonodaje
- V RS za doseg separacije zadostuje, da upnik dokaže obstoj svoje terjatve
 - Ni potrebno dokazati, da obstaja kakršnakoli nevarnost, da terjatev ne bo poplačana
 - Logika uporabe instituta je, da se uporabi, ko je dedič prezadolžen, vendar pa to ni pogoj za uvedbo *separatio bonorum*
 - Primerjalnopravno pravni redi za uveljavitev takšnega instituta zahtevajo vsaj minimalna dokazila, da je dedič prezadolžen

V praksi v RS se dogaja, da je ločitev zapuščine postala rutinska reakcija, ko so upniki zapustnika banke, finančne ustanove... Ti upniki se redno poslužujejo tega instrumenta, ne glede na to, ali obstaja realna bojazen za to, da do poplčila ne bi prišli

- Sodišča so v praksi ubrala drugačno pot, ki je sledil nesmislu uveljavljanja teh zahtevkov v praksi in začela zahtevati dokazila o insolventnosti dediča
- Del sodne prakse to zahteva, del sodne prakse, ki je glede na zakon pravilnejša, pa teh dokazil ne zahtev
- Glede zakonske določbe je pravilna interpretacija, da se ne zahteva dokazil o insolventnosti

Sodišča predlagajo sodnikom, naj v primeru, ko se zapuščinski postopek prekine zaradi ločitve zapuščine, raziščejo zadevo do te stopnje, da hkrati napotijo stranke na pravdo ali v nepravdni postopek. To je smiselno, da se času, ko postopek stoji, raziščejo tudi druga morebitna sporna vprašanja (npr. spor o pristnosti oz. veljavnosti oporoke).

Ko se ločitev opravi, je obvezno potrebno opraviti **cenitev in popis zapuščine**. Redki so primeri, ko je cenitev in popis zapuščine obvezno opraviti. Sodišče lahko sprejme tudi kakšne druge ukrepe za zavarovanje.

Dedič lahko upnikom zapustnika, ki to zahtevajo, poplača vse terjatve, ne glede na ostale upnike. Če določen upnik prijavi svojo terjatev kot prvi v višini celotne zapuščine, dedič lahko to poplača in ne odgovarja, da za druge upnike ne bo ostalo nič. Še vedno je odgovornost določena v smislu *prior tempore potior iure* in da dedič odgovarja do vrednosti podedovanega premoženja.

Zgornje pravilo zgolj velja načeloma → od 1.10.2008 dalje, pa velja le v primeru, ko ni bil uveden stečaj zapuščine. Če je bil sprožen stečaj zapuščine, veljajo druga pravila in dedič ne sme poplačati nikogar, saj je smisel v tem, da so upniki sorazmerno poplačani iz same zapuščine.

V RS je tudi prepovedana izročitev iure crediti, saj ni dovoljeno, da dedič namesto plačila zapustnikovih dolgov, izroči dediščino oz. predmete.

14.2. STEČAJ ZAPUŠČINE

Stečaja zapuščine ne ureja ZD, ampak ZFPPIPP. ZFPPIPP določa, katero sodišče je pristojno okrožno sodišče v skladu z ZFPPIPP. ZFPPIPP navaja tudi, da se smiselno po ZD uporabljajo pravila o krajevni pristojnosti → krajevno pristojno je tisto okrajno sodišče, kjer je zapustnik imel stalno ali začasno prebivališče v trenutku smrti (gre za subsidiarno uporabo pravil glede pristojnosti zapuščinskega sodišča).

Stečaj zapuščine se lahko vodi zoper:

- Zapuščino po vsaki umrli fizični osebi oz. zapustniku

Sodišče je pristojno za vodnje postopka, če je:

- Zapustnik imel v RS stalno ali začasno prebivališče
- Umrta oseba imela zapuščino na teritoriju RS

Namen stečaja zapuščine je, da se hkrati in v enakih delih poplačajo vsi zapustnikovi upniki.

ZFPPIPP določa nekaj posebnih pravil za stečaj zapuščine. Določa tudi, da se za stečaj zapuščine uporabljajo splošne določbe stečajne zakonodaje, v kolikor ni posebnih pravil.

Stranke stečaja zapuščine so zapustnikovi dediči in upniki; to so vsi upniki, ki so opravili vsa potrebna dejanja (prijavo terjatve) in ki so jim bile terjatve priznane.

V primeru, da je zapuščina prenesena na RS, pa je stranka stečajnega postopka je tudi RS. Do l.2008 te možnosti ni bilo in so lahko bili upniki v primeru prezadolžene zapuščine precej prikrajšani.

14.3. ZAPUŠČINSKI POSTOPEK

Zapuščinski postopek je urejen v materialnopravnem predpisu (ZD), kar je v ureditvi RS redkost. Po svoji pravni naravi je nepravdni postopek in ima zato tudi vse značilnosti nepravdnih postopkov. Subsidiarno pa se uporabljajo določbe ZPP in ne ZNP, v kolikor ZD nima določenih posebnih postopkovnih določb.

V temelju se za ugotavljanje zapuščinskih pravic uporablja ZD. Za dejanska vprašanja pa je potrebno uporabiti tudi pravila ZPP in ZUP. Zapuščinsko sodišče namreč odloča o dejanskih vprašanjih povezanih z dedovanjem, ne pa o drugih dejanskih vprašanjih (npr. ugotavljanje očetovstva).

Ko se zaključi zapuščinski postopek, ZD izrecno določa, da ni dopustna obnova ali ponovna uvedba zapuščinskega postopka.

- Ko sklep o dedovanju postane pravnomočen, se lahko pravica o dedovanju oz. dednopravni zahtevek uveljavlja samo še v pravdi
- Obnova zapuščinskega postopka ni mogoče niti, če bi novo ugotovljena dejstva lahko spremenila odločitev

Zapuščinski postopek = vsota oz. zbir različnih dejanj strank zapuščinskega postopka, sodišča ali drugih organov, ki se ukvarjajo z dednopravnimi vprašanji.

Potrebno je ločevati zapuščinski postopek in zapuščinsko obravnavo.

- Zakon pojma meša, čeprav je *prima facie* jasno, da je zapuščinski postopek širši od naroka zapuščinske obravnave → zapuščinska obravnava je le del postopka, ni pa edini del

Postopek:

- Pripravljalna dejanja
 - Sodišča, drugih organov in strank
 - Razglasitev oporoke
 - Možnost sprejemanja različnih ukrepov za zaščito zapuščine
- Zapuščinska obravnava

14.3.1. Namen zapuščinskega postopka

Sama uvedba dedovanja nastopi takoj s smrtjo zapustnika – s tega vidika ni nujno za vsako ceno opraviti zapuščinskega postopka, saj dedič pridobi vse pravice že v trenutku smrti. Je pa zapuščinski postopek pomemben, da odpravi negotovost v pravnih razmerjih, ki nastanejo z zapustnikovo smrtjo.

- Postopek je pomemben zaradi varnosti pravnega prometa

V zapuščinskem postopku je pomembno, da sodišče pazi za ustrezno uveljavitev interesov tistih oseb, ki same niso sposobne v zadostni meri skrbeti za svoje pravice in koristi (npr. mladoletne osebe, nasciturus...). V takih primerih sodišče skrbi, da takim osebam postavi skrbnika za poseben primer in skrbi, da skrbniki svoje dolžnosti opravljajo v korist teh dedičev.

14.3.2. Splošna pravila zapuščinskega postopka

Subsidiarna uporaba pravil ZPP, v kolikor ZD ne določa posebnih pravil na na dednopravnem področju.

Zapuščinski postopek se uvede po uradni dolžnosti . Lahko se uvede tudi na predlog strank, vendar praviloma se uvede po uradni dolžnosti takoj, ko sodišče izve, da je nekdo umrl ali je bil razglašen za mrtvega.

- To je razumljivo zaradi pravne varnosti (javni interes, da se pravna razmerja razrešijo) in zato, ker gre za javni interes (fiskalni interes)

ZD natančno ne določa trenutka, od katerega bi lahko rekli, da je postopek uveden oz. da postopek teče. Teorija in praksa menita, da se postopek začne s prvim procesnim dejanjem sodišča. Velja, da je dejanje matičarja, ko sestavi smrtnico zgolj pripravljalo dejanje, saj gre za dejanje upravnega organa in ne pomeni začetka zapuščinskega postopka pred sodiščem.

Stranke zapuščinskega postopka

- Dediči, voliljemniki in druge osebe z dednopravnimi upravičenji
 - Druge osebe: osebe, ki izločajo kaj iz dediščine oz. zapuščine, zakonec, ki izloča svoj del skupnega premoženja, upniki separatisti...
 - Upniki, ki niso zahtevali separacije, niso stranke postopka in zato niso oškodovani

Sodišče je dolžno preučiti vse predloge, ki jih nanj naslavlja stranke postopka (tako pisne kot ustne)

- Poskrbeti mora za pravice neznanih ali odsotnih dedičev
- Poskrbeti za pravilno zastopanje in pravilno delovanje zastopnikov
- V teh okvirih mora sodišče sodelovati s CSD
- Sodišče lahko samo izvaja in išče dokaze

Odločitve sodišča na podlagi uspeha zapuščinskega postopka:

- Sklep o dedovanju
- Sklep o volilu

V zapuščinskem postopku ne velja absolutno načelo neposrednosti → sodišče lahko upošteva tudi dokaze, ki jih je izvedel npr. naprošeni sodnik pred drugim sodiščem.

Pristojnost zapuščinskega sodišča

- Stvarna pristojnost
 - Stvarne pristojnosti ne določa ZD
 - ZD določa, da o pritožbah zoper sklep I. stopnje, odloča sodišče II. stopnje
 - Okrajno sodišče je vedno pristojno ne glede na velikost oz. vrednost zapuščine
- Funkcionalna pristojnost
 - V zapuščinskem postopku vedno odloča sodnik posameznik
- Krajevna pristojnost
 - Sodišče, na območju katerega je imel zapustnik v trenutku smrti začasno ali stalno prebivališče
 - Če nima prebivališča v RS, je pristojno sodišče, na območju katerega je zapuščina
 - Če ima zapuščino na različnih krajih RS, bo pristojno tisto sodišče, kjer je pretežni del zapuščine
 - Če zapuščine v RS ni, določi krajevno pristojnost Vrhovno sodišče (*forum ordinatum*)
 - Posebne krajevne pristojnosti
 - Se nanašajo na:
 - Možnost sprejemati posebne začasne ukrepe za zavarovanje zapuščine
 - Take ukrepe lahko sprejme sodišče v kraju, kjer je zapustnik umrl in sodišče v kraju, kjer se zapuščina nahaja
 - Izjava o odpovedi dediščine
 - Izjavo lahko sprejme zapuščinsko sodišče; tj. katerokoli okrajno sodišče v RS

Sodišče mora paziti na svojo pristojnost ves čas postopka

- *Prorogatio fori* v zapuščinskem postopku ni dopustna
- Prorogatio fori = dogovor o pristojnosti sodišča
- Pomeni, da so zgornja pravila kogentna
 - Dediči oz. stranke same ne morejo sporazumno spreminjati stvarne ali krajevne pristojnosti sodišča, ki je določena

14.3.3. Pripravljalna dejanja

V okviru priprave zapuščinske obravnave najprej matičar sestavi **smrtovnico**, na podlagi katere se vodi zapuščinski postopek. Gre za javno listino, ki se izpolni pri matičarju in vsebuje temeljne podatke o smrti določene osebe in druge relevantne podatke o zapuščini te osebe:

- Osebne podatke
- Podatke o zapustnikovem premoženju
- Podatke, ali je zapustnik prejemal socialno pomoč
- Če obstaja oporoka, se vpišejo osebe, ki so oporočni dediči

Izjemoma lahko smrtovnico sestavi sodišče, ko izda odločbo o razglasitvi pogrešanca za mrtvega ali ko gre za dokazovanje smrti, če meni, da je to primerno.

Smrtovnica se sestavi za vsakogar, tudi če oseba nima premoženja. Če premoženja ni, ali obstaja samo premoženje, pa dediči ne želijo imeti zapuščinske obravnave, se ta ne opravi. A *contrario* je zapuščinska obravnava nujna vedno, ko je del zapuščine nepremično premoženje v zapuščini

Ločiti je mogoče 3 različne okoliščine oz. dejanja, do katerih lahko pride pred zapuščinsko obravnavo (načeloma ne gre za obvezna dejanja):

1) Popis premoženja zapustnika – **popis in cenitev zapuščine**

V RS to ni obligatoren del postopka, kar je velika kritika ureditve, saj tako nikoli ni mogoče natančno vedeti, kakšna je odgovornost dedičev za zapustnikove dolgove.

Sodišče o popisu in cenitve zapuščine presoja na predlog:

- Dediča
- Volilojemnika
- Upnika

Sodišče samo pa po uradni dolžnosti nikoli ne more predlagati popisa in cenitve zapuščine. Sodišče pa mora odločiti, da se opravi popis in cenitev v določenih primerih:

- Ko je postavljen skrbnik zapuščine
 - Skrbnik zahteva popis in cenitev – takrat mora sodišče nujno tej zahtevi ugoditi
- Ko država po 128 ZD izloča premoženje, ki je bilo zapustniku dano kot socialna pomoč
- Če so dani še kakšni drugi upravičljivi razlogi – npr., če:
 - Upniki zahtevajo ločitev zapuščine, je obvezno opraviti popis in cenitev zapuščine
 - Pride do situacije, ko zapuščina brez dediča postane last države
 - Gre za *nasciturus* ali drugo osebo, ki ni sposobna skrbeti za svoje pravice (mladoletna oseba)

Sodišče v praksi ponavadi določi notarja, da opravi popis in cenitev zapuščine. Zakon pa določa, da lahko sodišče določi tudi delavca pri sodišču, ki naj opravi popis in cenitev. Oseba, ki opravlja popis in cenitev mora izpolnjevati določene pogoje pri dejanju:

- Prisotnost 2 popolnoma sposobni priči
 - Popisu in cenitvi lahko priposestvujejo tudi zainteresirane osebe (dediči, volilojemniki...)
- Če gre za popis in cenitev nekih stvari in pravic, kjer je jasno, da ta, ki opravlja popis potrebuje določeno strokovno pomoč, sodelujejo tudi izvedenci določenih strok

Ni nujno, da se vse prizadete stranke strinjajo z opravljenim popisom in cenitvijo. Če se katera od ne strinja, je napotena na pravdo in lahko v pravdnem postopku izpodbija popis oz. cenitev ali oboje.

2) Sprejem določenih ukrepov za **zavarovanje zapuščine**

Gre za nujne ukrepe, ki jih bo sprejelo tisto sodišče, na območju katerega se konkretna zapuščina nahaja. Ukrepe lahko sprejme poleg teh okrajnih sodišč tudi zapuščinsko sodišče, ki vodi postopek. Nujno potrebno bo sprejeti ukrepe takrat, ko za zapuščino ne morejo poskrbeti dediči (so odsotni, še niso sposobni, nimajo zakonitega zastopnika, gre za neznane dediče, ne zanjo upravljati s premoženjem...). Zlasti bo šlo za nujen primer, ko sodišče uvidi, da je dediščina v nevarnosti in bi lahko prišlo do odtujitve in poškodovanja zapuščine.

Zakon teh ukrepov izrecno ne navaja, zato sodišče odredi ukrepe, ki se mu zdijo primerni. Ponavadi gre zato, da sodišče da zapuščino v hrambo zaupanja vredni osebi. Če gre za stvari, ki jih lahko shrani notar (VP, hranilne knjižice, listine, gotovina...), pa jih shrani notar. Stvari lahko shrani tudi izvršitelj oporoke.

3) **Razglasitev oporoke**, če ta obstaja pri sodišču oz. se je znašla pri sodišču

Do razglasitve bo prišlo samo takrat, ko sodišče razpolaga z oporoko zapustnika (npr. zapustnik je oporoko napravil pred sodiščem, shranil pri sodišču, je oporoka prišla na sodišče s smrtovnico...).

Ni pomembno, ali oporoko razglasi konkretno zapuščinsko sodišče. Oporoko, ki jo sodišče ima v posesti, tudi razglasi, ne glede na to ali bo kasneje ugotovljeno da oporoka ni veljavna ali če kasneje to sodišče ne bo pristojno za zapuščinsko obravnavo...

- Pri razglasitvi so lahko navzoče osebe, ki so zainteresirane (dediči, volilojemniki...), obvezno pa morata biti prisotni 2 popolnoma poslovno sposobni priči (priči sta lahko tudi dediča)

Postopek razglasitve oporoke:

- Pisna oporoka:
 - Oporoko se prebere in se o prebranem napravi zapisnik
- Ustna oporoka
 - Postopek je odvisen od tega, v kateri fazi je postopek uveljavljanja ustne oporoke
 - Če sta priči že reproducirali oporoko pred sodiščem in že obstaja neka listina o tej ustni oporoki, potem sodišče to listino razglasi po enakih pravilih, kot razglasi pisno oporoko
 - Če priči še nista izpovedali o ustni oporoki zapustnika, ju je potrebno najprej zaslišati, da se izjavita o vsebini in okoliščinah → ko sodišče to opravi, pa sledi razglasitev listine, kot v prejšnjem primeru in kot to velja pri pisni oporoki

Rekonstrukcija oporoke

- Gre za situacijo, ko se ve, da oporoka obstaja in kakšna je njena vsebina, vendar je več ni mogoče videti v fizični obliki, ker se je izgubila ali je bila uničena
- Sodišče lahko razglasi pisno oporoko, ki je izginila ali je bila uničena brez zapustnikove volje, oporoko pa je potrebno najprej rekonstruirati
 - Oporoko je mogoče rekonstruirati po 2 poteh
 - Če se vse prizadete stranke (dediči) o tem strinjajo – ni težav
 - Eden od sodedičev ali več sodedičev navaja, da je takšna oporoka obstajala, drugi se s tem ne strinjajo
 - Takrat je potrebno rekonstrukcijo oporoke opraviti v pravnem postopku
 - Pri razglasitvi oporoke bo sodišče vezano na uspeh v pravdi
- Na ta način se lahko razglasi tudi ustna oporoka, ki je priči nista reproducirali pred sodiščem ali je celo nikoli ne bosta mogli reproducirati
 - Če obstaja možnost za rekonstrukcijo, potem bo tudi takšno oporoko preko rekonstrukcije sodišče razglasilo
 - L.2015 – velika afera v zvezi z oporokami v RS
 - Oporoke, ki so se hranile pri sodiščih, so »bile založene« (950 oporok od 1991 do 2015)
 - Oporoke niso bile razglašene in jih tudi v zapuščinskih postopkih niso upoštevali
 - Zapuščinski postopek se nikoli ne obnovi – ni dopustna
 - Vedno je možna pravda, s katero stranke uveljavljajo pomanjkljivosti

14.3.4. Zapuščinska obravnava

V določenih primerih ima sodišče možnost, da ne razpiše zapuščinske obravnave → 2 primera narekujejo takšno ravnanje:

- 1) Zapuščinsko sodišče ugotovi, da konkretni zapustnik **ni imel premoženja** (ne aktive, ne pasive)
 - Zelo redka situacija
- 2) Zapustnik je imel **samo premoženje**, hkrati pa njegovi **dediči ne zahtevajo, da se opravi zapuščinska obravnava**
 - Pravo vzpostavlja pomembno domnevo, ko dediči ne zahtevajo obravnave, pa je zapustnik imel samo premoženje: **domneva, da dediči soglašajo o 3 pomembnih vprašanjih:**
 - 1) Kaj vse tvori zapuščino?
 - 2) Kdo so dediči?

- Strinjajo se o tem, kdo je dedič
- 3) Komu od sodedičev, volilojemniku ali drugim osebam gredo določene pravice in v kakšnem obsegu?
- Če gre za oporoko, jo mora sodišče vedno razglasiti, četudi ne bo zapuščinske obravnave
- Če ni zapuščinske obravnave, na koncu tudi ne bo sklepa o dedovanju
 - Načeloma ne sme biti težave o tem, kako lahko dediči uveljavljajo svoje pravice, ki so jih podedovali → sklep o dedovanju je zgolj deklaratorne narave – ne gre za konstitutivni akt
 - Sklep zgolj potrdi tisto, kar se je zgodilo v trenutku zapustnikove smrti
 - Tudi v primeru, ko ni zapuščinske obravnave, lahko dediči takoj po zapustnikovi smrti izvršujejo vse pravice, ki so jih podedovali, hkrati pa odgovarjajo že za vse dolgeve, ki jih je zapustnik imel
 - Odgovarjajo tudi za izročitev volil, ki jih je zapustnik namenil z oporoko
- Dedič pa lahko zaprosi zapuščinsko sodišče za izdajo potrdilo o tem, da je res dedič, kljub temu da se ne izvede zapuščinska obravnava
- S potrdili se dediči lahko legitimirajo za izvrševanje vseh svojih pravic

A contrario se zapuščinska obravnava izvede vedno, ko del zapuščine predstavljajo nepremičnine:

- Zapuščinska obravnava se opravi po uradni dolžnosti in se lahko opravi na 1 ali več narokih
- Ko sodišče razpiše narok za zapuščinsko obravnavo, povabi na obravnavo tudi vse prizadete osebe v konkretnem primeru
 - Zlasti dediče (po oporoki ali po zakonu), volilojemnike, druge osebe, ki jim je zapustnik kaj namenil, izvršitelj oporoke, začasni skrbnik zapuščine...
- Zakon določa, kaj je obvezna sestavina vabila na zapuščinsko obravnavo (ZO)
 - Dediči in volilojemniki morajo biti obveščeni, da lahko na ZO podajo svojo dedno izjavo
 - Lahko se dediščini odpove ali jo izrecno sprejme (odpovedi dedovanja)
 - Obveščeni morajo biti tudi o tem, da če ne bodo prišli na narok ZO in ne bodo podali nobene izjave, bo sodišče odločilo v skladu s podatki, ki jih ima v spisu
 - Sodišče tukaj deluje predvsem drugače kot v pravnem postopku – v ospredju je načelo oficioznosti
- Če sodišče razpolaga z oporoko, mora to navesti v vabilu
 - Dediče se pozove, da predložijo sodišču oporoko, za katero vedo, da je še spisana
- Za pravila o vročanju vabila na ZO, veljajo pravila o vročitvi tožbe v pravnem postopku
 - Gre za osebno vročitev po pravilih pravnega postopka
- V primeru, da sodišče ne ve, ali obstajajo dediče, ali zadnje ve, pa ne ve kje živijo, se opravi **oklicni oz. ediktalni postopek**
 - Sodišče z oklicem povabi vse osebe, da se zglasijo, če menijo, da imajo pravico do dediščine po določenem zapustniku
 - Svoj zahtevek morajo prijaviti v roku 1 leta od objave oklica → če se v roku dediči ne priglasijo, bo sodišče sprejelo poseben sklep o zapuščini brez dediča
 - Če se dediči ne zglasijo v 1 letu od oklica, pa sodišče ugotovi in je gotovo, da je nekdo dedič, lahko postavi skrbnika, ki zastopa takšne dediče na ZO
 - Gre za skrbnika za posebne primere, ki zastopa odsotne osebe (211 ZZZDR)

Sodišče na ZO odloča (našteto primeroma):

- O dedni pravici
- O velikosti dednega deleža
- O šravicah do volila
- O obsegu zapuščine
- Če obstaja oporoka gre velikokrat za vprašanja o veljavnosti oporoke
- Če gre za zakonito dedovanje, se bo v postopku razreševalo razmerja med sorodniki
- Vprašanje odpovedi dediščini

- Vprašanje izločitev
 - Gre za razpravljanje o vprašanjih, ki v osnovi niso dednopravna vprašanja – posli inter vivos
 - Zapuščinsko sodišče odloča tudi o teh vprašanjih
 - Zapuščinsko sodišče o tem odloča ne glede na to, če oseba v konkretnem primeru ne more biti dedič – lahko je dedno nevreden potomec

Sodišče bo na ZO izkoristilo priložnost, da pridobi izjave prizadetih oseb. Sprejelo bo pisne ali ustne izjave in upoštevalo tudi pravice tistih oseb, ki so bile na narok povabljene, pa morda niso prišle (njihove pravice bo sodišče obravnavalo po podatkih, ki se nahajajo v spisu).

Nekoliko drugače je pri nujnih dedičih → sodišče njihovih pravic nikoli ne upošteva po uradni dolžnosti.

- Nujni dedič mora svoj nujni delež vedno zahtevati → ne velja, da sodišče ugotavlja deleže glede na podatke, s katerimi razpolaga
- V primeru, da so nujni dediči sodelovali na ZO in nujnega deleža niso zahtevali, ga po pravnomočnosti sklepa o dedovanju, ne morejo več zahtevati, saj so prekludirani
 - Sklep o dedovanju jih zavezuje, ker so bili stranka v postopku in so imeli možnost zahtevati nujni delež

Po naravi se nepravdni postopki, in s tem tudi zapuščinski postopek, precej razlikujejo od pravnega postopka.

- V zapuščinskem postopku ne veljajo načela:
 - Kontradiktornosti (v veliki meri)
 - Bolj je uveljavljeno načelo oficioznost
 - Sodnik je tako v bistveno aktivnejši vlogi → tudi država je namreč močno zainteresirana, da se zapuščinski postopek konča, zato marsikaj ni v dispoziciji strank okot v pravnem postopku
 - Neposrednosti izvajanja dokazov
 - Ni dolžnosti *audiator et altera pars*
 - Pomeni, da ni dolžnosti, da sodišče vedno sliši tudi drugo stran

Kljub temu da zakon določa dedne deleže oz. da so ti lahko določeni z oporoko, je vseeno sprejeto stališče, da je v zapuščinskem postopku mogoče skleniti sodno poravnavo. Vendar jo je mogoče skleniti zgolj v omejenem obsegu → stranke lahko namreč razpolagajo le s tistimi zahtevki, s katerimi je mogoče prosto razpolagati

- To pomeni, da se v tem dogovoru lahko dogovorijo, da nujni dedič ne bo zahteval nujnega deleža, da potomec, ki bi lahko izločal določen del zapuščine, ne bo izločal...
 - Vse to so zahtevki, s katerimi lahko dediči prosto razpolagajo
- V nobenem primeru se ni mogoče dogovoriti, da bi nekoga določili za dediča, če ta ni dedič v skladu s predpisi ali po volji zapustnika
 - To je *ius cogens*, zato s tem dediči ne morejo prosto razpolagati

Velja pa, da se zapuščinski postopek ne konča s sodno poravnavo, saj se zapuščinski postopek lahko zaključi le s:

- Sklepom o dedovanju
- Sklepom, s katerim se ugotovi, da zapuščina preide na državo

Sporna vprašanja, ki jih ugotavlja sodišče na ZO delimo:

1) Sporna dejanska vprašanja

- Če so med sodediči sporna dejstva, od katerih je odvisna njihova dedna pravica
- Zapuščinsko sodišče mora prekiniti postopek in napotiti stranke na pravdo ali v upravni postopek

- V pravdi se rešujejo prejudicialna vprašanja; tj. vprašanja, ki so za predhodna vprašanja za zapuščinski postopek
- Preden se ta vprašanja ne razrešijo, ni mogoče odločiti o dedovanju
- Zakono primeroma našteva nekaj spornih dejanskih vprašanj, ko je potrebno prekiniti postopek in stranke napotiti na pravdo – vprašanja:
 - Obstoja dedne pravice (npr. o oporoki ali o upravičenih do zakonitega dedovanja)
 - Možnosti izločitve gospodinjskih predmetov
 - Vprašanje, ali so te osebe res živele v skupnem gospodinjstvu z zapustnikom
 - Kolikšna bo velikost dednega deleža
 - Dejstev, od katerih je odvisno, ali bo nekdo spoznan za dedno nevrednega ali bo razdedinjen
 - Ali se je dedič odpovedal dedni pravici
 - Spora o veljavnosti oporoke
 - Obstoja konkretnega razmerja med dedičem in zapustnikom (npr. očetovstvo)

2) Sporna pravna vprašanja

- Sodišče bo odločalo o sporu o pravu vendar le v delu, ki se nanaša na dednopravna vprašanja
 - Ko gre za spor glede razmerja *inter vivos*, tudi glede spora o pravnih vprašanjih odloča pravdno sodišče
 - Npr. izločitev potomca na podlagi 32 ZD, izločitev socialne pomoči 128 ZD, izločanje zakonca, ki izloča del premoženja, ki mu pripada na podlagi vlaganj in dela v času trajanja ZZ (ločitev skupnega premoženja)
 - To so zahtevki, ki niso dednopravne narave
 - Za zahtevke, ki niso dednopravne narave, je značilno, da če bi v konkretni zadevi že prišlo do pravnomočnosti sklepa o dedovanju ali volila in so te osebe sodelovale na ZO, lahko kljub temu zahtevke, ki izvirajo iz razmerja z zapustnikom *inter vivos*, uveljavljajo v pravnem postopku
 - Zahtevki *inter vivos* ostanejo nedotaknjeni, ne glede na to, da je sklep o dedovanju že pravnomočen

Sodediči so med seboj v materialnem in nujnem sosporništvu. To pomeni, da je tožbeni zahtevek potrebno naperiti nasproti vsem dedičem po določenem zapustniku.

Ko zapuščinsko sodišče ugotovi, da je potrebno eno od strank napotiti na pravdo, se mora odločiti, katero stranko → sodišče napoti tisto, katere zahtevek šteje za manj verjetnega.

- Npr. spor o tem, ali bo opravljeno dedovanje na podlagi oporoke ali zakona, je bolj verjetno, da bo dedovanje oporočno, ker ima prednost → na pravdo bi sodišče napotilo zakonite dediče in ne oporočnih
- Na pravdo se napoti npr. tudi volilojemnika in ne dediča

Ko sodišče napoti eno od strank na pravdo, prekine zapuščinsko obravnavo. ZO se prekine za čas do dokončanja pravde. V določenih primerih zapuščinskega postopka ni potrebo prekiniti → ko gre za spor, ki se ne dotika dedne pravice (npr. spor o volilu, spor med dediči in tretjo osebo (upniki)...).

Ko sodišče prekine zapuščinski postopek, določi rok, v katerem naj stranka sproži pravdo ali upravni postopek → rok ni prekluzivne narave

- To pomeni, da če stranka, ki je bila napotena na pravdo, v določenem roku ne bo začela pravde, bo zapuščinsko sodišče po poteku roka nadaljevalo zapuščinsko obravnavo in jo zaključilo ne glede na to, da ta pravda ni bila začeta
- Če je stranka v roku vložila tožbo, bo sodišče počakalo na odločitev pravnega sodišča → ko bo sprejeta pravnomočna sodba, bo sodišče odločilo o dedni pravici glede na uspeh v pravdi

- Tudi v primeru, ko stranka, ki je bila napotena na pravdo, pa tega v predvidenem roku ni storila, ni prekludirana da to stori po pravnomočnosti sklepa o dedovanju

Pravdo (po pravnomočnosti sklepa o dedovanju) pa lahko začne tudi stranka, ki v zapuščinski obravnavi ni bila napotena na rok pravde, pa bi morala biti. Dedna pravica posameznika, ki bi moral biti napoten na pravdo, tako ni kršena, ker ni prekludiran.

Če so dediči glede volila soglasni, za volilojemnika ni potrebno čakati do izdaje sklepa o dedovanju, ampak lahko sodišče pred izdajo sklepa o dedovanju izda sklep o volilu.

- Če gre za spor o pravu, bo zapuščinsko sodišče rešilo spor o volilu, če pa gre za spor o dejstvu, pa bo volilojemnik napoten na pravdo
- Zapuščinska obravnava se ne prekine

Enako kot za volilo velja tudi za sklep o nalogu, sklep o dovolitvi razpolaganje v poseben namen,...

Ko se zapuščinska obravnava zaključi, sodišče sprejme **sklep o dedovanju**, ki je meritorna odločba.

- Sodišče sklepa o dedovanju ne izda, ko zapuščinska obravnava sploh ni bila opravljena (če zapuščine sploh ni ali jo tvorijo samo premičnine, pa sodediči niso zahtevali zapuščinske obravnave)
 - V takem primeru lahko dediči od sodišča zahtevajo izdajo potrdila
- Sklep o dedovanju ni izdan tudi, ko gre za zapuščino brez dediča, in se premoženje premakne v sfero države, saj ne gre za dedovanje, ampak za posebno vrsto univerzalnega nasledstva
 - Tak sklep ima naravo *sui generis*

Vsebina sklepa o dedovanju

- Podatki o zapustniku
 - Osebni podatki, rojstni podatki
 - Da ni dvoma o zmoti v osebi
- Podatki o zapuščini (premoženju, ki ga je zapustil)
 - To je pomembno zlasti pri nepremičninah, kjer se uporabijo podatki iz ZK
 - Čim bolj natančen opis premičnin
- Podatki o dedičih
 - Kakšno je razmerje med dedičem in zapustnikom
 - Dedni naslov (zakonito/oporočno dedovanje)
 - Dedni delež posameznega sodediča
 - Gre je dedič samo en, to ni potrebno
- Če se sodediči dogovorijo o razdelitvi dediščine, sodišče v sklepu povzame tudi ta dedni dogovor
- Izrek o volilu (o upravičencih in obremenjencih z volilom)
- Omejitve dedne pravice
 - Dedna pravica je lahko omejena s pogojem, rokom, nalogom, užitkom v korist tretjega...
- Ali je zapustnik pridobival pomoč države ali občine
- Izločitve

Sodišče mora povzeti vse bistvene ugotovitve iz zapuščinskega, pravnega ali upravnega postopka. Ko sodišče izda sklep o dedovanju, ga mora vročiti vsem strankam zapuščinskega postopka (dedičem, volilojemnikom,...). Sklep se vroča v skladu s pravili o osebni vročitvi.

Vse stranke imajo pravico do pravnega sredstva

- Pritožba
 - Pritožbo lahko upravičenci vložijo v 15 dneh od vročitve sklepa

- Pritožba je suspenzivne, devolutivne narave
 - Načeloma odloča višje sodišče, obstaja pa možnost, da zapuščinsko sodišče izjemoma samo odloči o pritožbi upravičenca, če s tem niso prizadete pravice in interesi drugih oseb (npr. eden od sodedičev se pritoži, da je sodišče spregledalo del premoženja)
- Teorija in sodna praksa nista enotna glede dopustnosti revizije
 - Teorija meni, da je revizija dopustna
 - Argumenti
 - V zapuščinskem postopku velja pravilo, da če določbe ZD o nekem vprašanju ne določajo nič posebnega, veljajo določbe ZPP
 - Ker ZD revizije ne omenja, bi revizija morala biti dopustna, ker jo ureja ZPP
 - Pravilneje bi bilo, da bi revizijo dovolili, ker se vrhovno sodišče ne ukvarja z dejanskimi vprašanji, ampak rešuje pomembna pravna vprašanja, s čimer se poenoti sodna praksa
 - Tudi na dednopravnem področju bi bilo pomembno, da se težka vprašanja poenotijo
 - Sodna praksa pa meni, da revizija v zapuščinskem postopku ni dopustna
 - Argumenti
 - Revizija je izredno pravno sredstvo, ki je izrecno oblikovano za potrebe pravnega postopka → načeloma v nepravdnih postopkih zakon revizije ne dopušča
 - Razen v primeru, ko konkreten predpis tega izrecno ne dovoli
- Državni tožilec lahko vloži zahtevo za varstvo zakonitosti (ZVZ)
 - Smiselno se uporabljajo določbe ZPP
 - Tožilstvo ima 3 mesece
 - Dopustna je zgolj takrat, ko zoper odločbo ni dopustna revizija; tj. če revizija ni dopuščena ali je vrednost spora nižja od 2000€
- Izrednih pravnih sredstev ni mogoče vložiti zaradi zmotne uporabe materialnega prava
- Obnova postopka
 - ZD izrecno pove, da obnova postopka v zapuščinskem postopku ni dopustna, tudi če bi bili podani razlogi za obnovo
 - Postopek se ne more obnoviti niti, če bi se vse stranke strinjale z obnovo
 - Sicer je dopustna pravda, ki ima lahko korekcijsko funkcijo

Sklep o dedovanju je deklaratorne narave

- Civilno razmerje je nastalo že prej, z odločbo se zgolj razglasi in ne konstruira, zato tudi sklep o dedovanju nima dajatvenega/izpolnitvenega izreka
- Realizacija pravic upravičencev ni stvar sodišča, obstajata pa 2 izjemi:
 - Ko ima sodišče v hrambi premične stvari zapuščine, sodišče sprejme sklep, s katerim odredi, da se upravičencu dodelijo premične stvari v hrambi pri sodišču
 - Po uradni dolžnosti se takoj po pravnomočnosti sklepa o dedovanju v ZK vpišejo pravice in omejitve

Če je dediščina odrejena z rokom, nalogom, lahko sodišče odredi določene ukrepe za zaščito zapuščine po predpisih izvršilnega postopka, če se dediči bojijo, da se bo v tem času kaj z dediščino zgodilo.

Ko je sklep pravnomočen, ga sodišče pošlje na davčni urad, da se izstavi davek na dediščino.

Pravnomočen sklep o dedovanju veže stranke, ki so sodelovale v zapuščinskem postopku

- Zanje je odločitev *res iudicata* (razsojena stvar), kar ima za posledico *ne bis in idem*
- Izjema so pravice, ki jih lahko upravičenci uveljavljajo v pravdi tudi po pravnomočnosti sklepa o dedovanju

- Sicer pravice ni več mogoče uveljavljati, ne glede na to ali je rok za uveljavljanje pravice že potekel (npr. nujni dedič, ki je bil pravilno vabljen na zapuščinsko obravnavo, pa ni podal zahteve za nujni delež)

Stranke se napoti na pravdo (glej zgoraj) tudi, če:

- Se najde nova oporoka → na pravdo se napoti novega oporočnega dediča
- Se pojavi nov dedič
- Obstaja katerikoli razlog za obnovo postopka

Če se odkrije novo premoženje, ni potrebno ponovno odprtje zapuščinskega postopka, ker je sodišče že na prvi zapuščinski obravnavi odločilo o celotnem premoženju zapustnika. V takem primeru se na podlagi starega sklepa o dedovanju razporedi novo premoženje z novim sklepom.

- Izjeme
 - Novega sklepa na podlagi starega ni mogoče izdati, ko ima novo premoženje drugačne lastnosti in je drugačnega izvora ter ga tudi pravo obravnava drugače
 - Npr. ko bi sodišče s pravnomočnim sklepom o dedovanju že odločilo po splošnih predpisih, novo najdeno premoženje pa je zaščiten kmetija
 - V tem primeru gre za 2 zapuščinski masi, za kateri se uporabijo različna pravila, zato je o novi zapuščinski masi potrebno odločiti na novi zapuščinski obravnavi
 - Dedovanje denacionaliziranega premoženja; ne uporabi se pravilo o novo najdenem premoženju, ampak zakon sam določa, da se izpelje nov zapuščinski postopek

14.4. UVELJAVLJANJE DEDNE PRAVICE V PRAVDI

Ker obnova zapuščinskega postopka ni mogoča, se stranke, če se pojavijo nova dejstva in dokazi, napoti na pravdo. Pravda torej pride v poštev zlasti tedaj, ko dedič svojih pretenzij, ki jih ima do zapuščine, ni mogel uveljavljati v zapuščinskem postopku, ki je temeljni postopek za razreševanje teh vprašanj.

Primeri, v katerih RS sistem predvideva pravdo – 3 odločilne točke:

1) Napotitev zapuščinskega sodišča na pravdo

- V primeru, ko se rešuje dejanska vprašanja, ki so za zapuščinski postopek prejudicialnega pomena oz. predhodna vprašanja (npr. ali je oporoka v resnici veljavna, ker je zapustnik bil oporočno sposoben...)
- Zapuščinsko sodišče rešuje pravna vprašanja, ki se navezujejo na dedovanje in dedne pravice, če gre za pravice *inter vivos* pa tudi glede pravnih vprašanj napotuje na pravdo

2) Pravda kot korektiv samemu zapuščinskemu postopku

- Do tega pride, ko je že izdan pravnomočen sklep o dedovanju oz. o volilu, pa se pojavijo nova dejstva ali dokazi, ki jih v zapuščinskem postopku ni mogoče uveljavljati, ker se je ta že pravnomočno zaključil (npr. če se najde nova oporoka, se napoti na pravdo)

3) Pravda kot sredstvo, s katerim se uveljavi pravica do zapuščine, ko zapuščinski postopek sploh ni bil uveden

- To so zlasti primeri, ko:
 - Zapuščinso sestavljajo samo premičnine, pa dediči niso zahtevali zapuščinskega postopka
 - Se zdi, da ni nobenega premoženja, pa se kasneje izkaže, da premoženje obstaja

14.4.1. Dediščinska tožba

Dediščinska tožba (*hereditatis petitio*) = pravno sredstvo, s katerim se v pravdi lahko uvelja pravica do zapuščine.

- Ta institut v ZD ni poimenovan na ta način, vendar zakon možnost uveljavljanja tovrstnega zahtevka vseeno omenja
 - 141 ZD pravi, da obstaja pravica zahtevati zapuščinko kot zapustnikov dedič, in sicer od posestnika te zapuščine; navaja tudi roke za zastaranje te pravice
 - Na ta način vsebinsko tudi ZD pove, da v RS obstaja dediščinska tožba, ne pove pa veliko o njeni pravni naravi in vsebini
- Ker ZD ne pove veliko, vprašanja razlaga teorija
- Vedno gre za to, da tako toženec kot tožnik zatrjujeta, da imata dedno pravico (obe stranki menita, da imata na tej stvari dedno pravico)
 - Tožnik toži nekoga iz razloga, ker zatrjuje, da je sam dedič
 - Toženec pa ima posest nad stvarjo, ki po mnenju tožnika spada v njegovo dediščino
 - S tem, ko toženca toži z dediščinsko tožbo hkrati navaja tudi, da se toženec sklicuje, da mu posest pripada prav tako na podlagi dednega naslova
 - To pomeni, da mora tožnik dokazati, da ima toženec te stvari v posesti na podlagi trditve, da mu pripadajo iz dednopravnega naslova
- Tudi v primeru toženca govorimo o posestniku *pro herede*; ker je possessor pro herede se šteje za dediča
 - Bistvo te tožbe je, da tožnik izhaja iz svoje dedne pravice in toži toženca, ki jo prav tako zatrjuje
 - Če bi šlo za primer, ko bi bil toženec *possessor pro possessionis* – da bi preprosto navajal, da ima upravičeno posest, ne bi pa tega utemeljeval s svojo dedno pravico, potem ta dednopravni zahtevek ne bi bil potreben
 - Tožnik, ki se šteje za dediča ima že na voljo posestno varstvo, ki ga je pridobil s trenutkom zapustnikove smrti

Dediščinska tožba ne bo prišla poštev v 2 primerih:

- Ko toženec utemeljuje svojo posest kot *possessor pro possessionis*
 - Pomeni, da toženec ne negira tožnikove dedne pravice → tožnik ima na voljo *rei vindicatio*
- Toženec opira svojo posest na nek singularni pravni naslov, ki ga je pridobil že za časa življenja od zapustnika
 - Npr. posest utemeljuje s svojo lastninsko pravico → npr. reče, da je stvar kupil od zapustnika
 - Tudi v tem primeru toženec ne negira tožnikove dedne pravice, zato pride v poštev *rei vindicatio*, ker je dedič že v trenutku zapustnikove smrti postal lastnik stvari

Sodišče mora v dediščinski tožbi ugotoviti katera od strank ima dedno pravico oz. katera ima močnejšo:

- Sodišče lahko ugotovi, da imata tako tožnik kot toženec dedno pravico → v tem bo primeru moralo odločiti, kateri izmed njiju ima močnejšo pravico
 - Npr. toženec je bil ugotovljen za dediča s sklepom o dedovanju na podlagi zakonitega dedovanja. Nato se najde oporoka, ki se razglasi – če je veljavna, lahko tožnik kot oporočni dedič vloži dediščinsko tožbo zoper toženca, ki je zakoniti dedič. Tako je dedna pravica tožnika močnejša, saj mu pripada na podlagi oporoke, oporoka pa ima prednost pred zakonitim dedovanjem.

Vsaka dediščinska tožba mora vsebovati 2 zahtevka:

1) Ugotovitveni zahtevek

- Tožnik od sodišča zahteva, da ugotovi, da je on dedič (ali sodedič)

2) Dajatveni zahtevek

- Tožnik od sodišča zahteva, naj tožencu naloži, da mu izroči stvari oz. preda pravice
- Če bi bil postavljen zgolj dajatveni zahtevek, ne bi bilo nobene razlike z *rei vindicatio*

Če je tožnik z dediščinsko tožbo uspešen, bo sodišče ugotovilo, da je dedič in odredilo posestniku, da preda določeno stvar pravemu dediču. Zato ima sodba, ki je izdana v takem primeru, pravzaprav enak učinek kot sklep o dedovanju → naproti 3. osebam ima vedno učinek, kot bi ga imel sklep o dedovanju.

Tožnik mora pri oblikovanju dajatvenega zahtevka upoštevati načelo realne subrogacije

- Toženec je imel že nekaj časa posest nad določeno stvarjo – ne glede na njegovo dobro vero ali slabo vero, je lahko to stvar že porabil, prodal...
- Dedič mora v dediščinski tožbi to upoštevati in proti tožencu naperiti takšen zahtevek, ki ga ta lahko tudi izpolni
 - To pomeni, da če je toženec prodal stvar, lahko tožnik terja vračilo denarja
- Vse, kar je toženec pridobil iz naslova zapuščine, je *ex lege* sestavni del zapuščinskega premoženja, ki ga je nato kot dolžnik dolžan izročiti
- Načelo realne subrogacije je pomembno, saj se samo na ta način dediču ohrani dejanska vrednost zapuščine
 - Če to načelo ne bi bilo vzpostavljeno, bi se toženec vedno lahko izgovarjal, da je zapuščino že porabil

Za ugotavljanje obsega dajatvenega zahtevka, se uporabljajo pravila stvarnega prava

- Podobno kot pri *rei vindicatio* se obseg tega zahtevka presoja glede na dobrovernost ali slabovernost posestnika
 - Posestnik je dobroveren, ko ni vedel ali niti ni mogel vedeti, da poseduje nekaj, kar mu v resnici ne pripada kot dediču
 - Dobra vera se domneva – tožnik mora domnevo izpodbiti
 - Obseg zahtevka bo večji, če gre za nedobroverno osebo, zato se splača tožniku domnevo dobrovernosti izpodbiti
 - Če se domneva izpodbije, se šteje, da je toženec bil nedobroveren od trenutka vložitve dediščinske tožbe
 - Če bi takrat stvar prodal, se vzpostavlja domneva, da je bil nedobroveren
 - Nedobroverni posestnik mora: vrniti vse plodove
 - Dobroverni posestnik mora: vrniti samo plodove, ki še niso bili pobrani
 - Položaj dobrovernega ali nedobrovernega posestnika ureja 69 SPZ – ta splošna pravila veljajo tudi v tem primeru

Dediščinska tožba bi naj nujno imela dvodelno oblikovan zahtevek, obstaja pa izjema, ko se dediščinska tožba lahko postavi zgolj kot ugotovitvena tožba. To je mogoče, če dedič izkaže, da bo imel določeno korist od tega, da bi sodišče ugotovilo da je dedič, in če je to smiselno. To bo smiselno v primeru, ko sklep o dedovanju še ni bil izdan.

Roki, v katerih je tožbo potrebno vložiti

- Roki so zastaralni (ne prekluzivni)
 - Če pravica zastara, pomeni da dedič nima več tožbenega zahtevka, pravice pa ne izgubi
- Roki so določeni različno, če gre za dobrovernega ali nedobrovernega posestnika
 - Proti dobrovernemu posestniku:
 - Dediščinska tožba zastara: v 1 letu odkar je dedič izvedel za svojo pravico in za posestnika te zapuščine, ali najpozneje v 10 letih
 - Subjektivni rok: 1 leto, ki se veže na okoliščine tožnika
 - Objektivni rok: 10 let
 - Pri zakonitem dediču: 10 let od smrti zapustnika
 - Pri oporočnem dediču: 10 let od razglasitve oporoke
 - Proti nedobrovernemu posestniku:
 - Rok je zgolj objektivne narave: 20 let
 - Pri zakonitem dediču: 20 let od smrti zapustnika

- Pri oporočnem dediču: 20 let od razglasitve oporoke
- Če dobroverni posestnik postane nedobroverni pred iztekom 10-letnega roka, pride v poštev 20-letni rok tudi zanj
- Ker gre za zastaralne roke, pomeni, da jih je potrebno ugovarjati, saj sodišča zastaranja ne upoštevajo po uradni dolžnosti
 - Ugovor zastaranja je mogoč tako na zapuščinski obravnavi kot tudi v pravdi na podlagi dediščinske tožbe
- Pravica zahtevati zapuščino velja samo v odnosih med dediči (ne pa tudi za volila)

Rok ne velja zgolj za dediščinsko tožbo, ampak tudi za druge zahtevke, s katerimi se uveljavlja dedna pravica (npr. zahtevek naj se opravi zapuščinska obravnava, predlog za uvedbo upravnega postopka, tožba stranke po napotilu zapuščinskega sodišča na pravdni postopek...).

- Rok je na nek način torej splošen, ne velja pa v primerih, ko ZD za kakšen zahtevek določa poseben rok (npr. pravica zahtevati nujni delež)

Zastaranje se pretrga z začetkom zapuščinske obravnave, pretrganje pa traja do konca ZO.

- Če sodišče stranke vmes napoti na pravdo, bo pretrganje trajalo do pravnomočnosti napotila na pravdo, pretrga pa se ponovno z uvedbo pravnega postopka
- Zastaranje se pretrga tudi z vložitvijo dediščinske tožbe, in to tudi v primeru, če zapuščinska obravnava sploh ni bila opravljena

Tožba, v kateri dedič zahteva zgolj ugotovitev dejstva, da je dedič, pa nikoli ne zastara.

- Zastara torej zgolj dajatveni zahtevek, ugotovitveni zahtevek pa nikoli
- Tako lahko vedno zahteva ugotovitev pod navedenimi pogoji (če je to smiselno)

14.4.2. Uveljavljanje nujnega deleža v pravdi

Tudi v tem primeru gre za uveljavljanje dedne pravice. Pravica do nujnega deleža je klasična dedna pravica, vendar v nekoliko manjšem obsegu kot je zakoniti dedni delež, zato se tudi nujni delež prvenstveno uveljavlja v zapuščinskem postopku, v pravdi pa zgolj izjemoma, ko tega ne bo mogoče storiti v zapuščinskem postopku.

Postopek uveljavljanja nujnega deleža:

- Če je nujni delež pokrit, potem se ne uveljavlja na poseben način, ampak ga dedič sprejme in se zadeva zaključí
- Če je nujni delež prikrajšan, pa ga upravičenec uveljavlja na več načinov:
 - 1) **V zapuščinski obravnavi**
 - Dedič lahko:
 - 1) Zahteva zmanjšanje zapustnikovih oporočnih razpolaganj
 - O nujnem deležu je mogoče govoriti, ko gre za oporočno dedovanje
 - Če je oporočitelj z razpolaganjem prikrajšal nujni delež, se najprej poseže tako
 - 2) Poseže na neodplačne naknitve zapustnika – zahtevek za vrnitev daril
 - Če zmanjšanje zapustnikovih oporočnih razpolaganj nezadostuje za pokritje nujnega dednega deleža, se poseže na darila
 - 2) **V pravdi:**
 - 1) Če ga zapuščinsko sodišče napoti na pravdo
 - 2) Če pa ga zapuščinsko sodišče ne napoti na pravdo, pa bo lahko to zahteval sam v samostojni pravdi, ko:
 - 1) Sam sploh ni sodeloval v zapuščinskem postopku
 - Npr. ni bil ustrezno vabljen, ni bil poznan kot dedič...
 - 2) Nujni dedič je sodeloval v pravdi in ga zavezuje pravnomočni sklep o dedovanju, pa vseeno lahko zahteva nujni delež v samostojni pravdi, če:

- 1) Po napotilu sodišča ni sprožil pravde med zapuščinskim postopkom
- 2) Ga sodišče ni napotilo na pravdo, pa bi to moralo storiti
- 3) Obstajajo pogoji za obnovo zapuščinskega postopka
 - Gre za najhujše kršitve postopka ali kršitve pri uporabi materialnega prava, zato bo dedič lahko vložil tožbo kljub pravnomočnemu sklepu o dedovanju in udeležbi v postopku
- 3) Če zapuščinske obravnave ni bilo, ker:
 - 1) So zapuščino predstavljale zgolj premičnine in dediči niso zahtevali obravnave
 - 2) Prej ni bilo premoženja, pa se kasneje najde
 - V takem primeru nujni delež zahteva z vrnitvijo daril

Taka tožba za uveljavljanje nujnega deleža vsebuje tudi 2 zahtevka:

- 1) Oblikovalni zahtevak
 - Dedič lahko zahteva:
 - 1) Razveljavitev oporočnega določila
 - Zmanjšanje oporočiteljevih oporočnih razpolaganj
 - 2) Razveljavitev darilne pogodbe
 - Zahteva za vrnitev daril
- 2) Dajatveni zahtevak

Legitimacija

- Aktivna legitimacija: nujni dedič
- Pasivna legitimacija: oseba, v skladu z materialnopravnimi pravili, ki je:
 - Upravičenec na podlagi oporoke ali
 - Bil obdarovan za časa življenja

Pri tej tožbi ZD določa poseben rok, ki se razlikuje od dediščinske tožbe

- Tožbo je potrebno vložiti (objektivni rok):
 - Če zahteva zmanjšanje oporočnih razpolaganj: 3 leta od razglasitve oporoke
 - Če zahteva vrnitev daril: 3 leta od zapustnikove smrti
- Za razliko od dediščinske tožbe, je ta rok prekluzivne narave
 - S potekom roka, nujni dedič izgubi pravico do nujnega deleža in ne zgolj možnost vtoževanja svojega nujnega deleža
- Pretrganje roka:
 - S postavitvijo zahtevka za nujni delež
 - Rok začne ponovno teči s pravnomočnostjo sklepa o dedovanju
 - Če se tožba zavrže ali jo tožnik umakne, se šteje, da do pretrganja roka ni prišlo

15. DEDOVANJE ZAŠČITENIH KMETIJ OZ. KMETIJSKIH GOSPODARSTEV

Dedovanje zaščitene kmetije ureja Zakon o dedovanju kmetijskih gospodarstev. Slovenija je pred ZDKG že imela zakon, ki je to materijo urejal, vendar ga je ustavno sodišče razveljavilo, ker je vnašal je pravno nevarnost, saj so bili pogoji in način posebnega dedovanja preveč nedoločni in ohlapni. Tudi ZDKG ima pomanjkljivosti, vendar je v primerjavi s starim zakonom popravljen.

Dedovanje te kategorije premoženja je zelo omejeno, predvsem obstajajo velike omejitve pravice do testiranja, lastninske pravice, dedne pravice. Z omejitvami želi zakonodajalec doseči legitimne cilje. Tudi ustavno sodišče je odločilo, da se na ta način zagotavljajo ekonomska, ekološka in socialna funkcija lastnine. Tako posebna ureditev ni v nasprotju z 33. URS, saj je potrebno upoštevati še 67. URS, ki pravi, da je zakon tisti, ki naj konkretnije določi pogoje dedovanja in da je potrebno zagotoviti ekonomsko, ekološko in socialno funkcijo lastninske pravice. US je odločilo, da ni prizadeta pravica do enakopravnosti dedičev.

Funkcije lastnine

1) Socialna funkcija lastnine

- ZDKG prepoveduje delitev kmetij → oseba, ki bo dedič, prevzame kmetijo kot celoto
- Dedič prevzemnik s prevzemom kmetije ni pretirano obremenjen → to velja v razmerju do drugih dedičev
- V skladu s to funkcijo je omejena tudi svoboda oporočnega razpolaganja
- Agrarna politika Slovenije je usmerjena v preprečitev nadaljnega drobljenja kmetij → s tem je zagotovljeno preživetje enemu ali največ dvema posameznikoma, ki prevzameta kmetijo

2) Ekonomska funkcija lastnine

- Kmetija se ohrani kot zaščiten kmetijsko gospodarska enota
- Glede na velikost je kmetija takšna, da je gospodarjenje znotraj te kmetije smotrno, se ekonomsko splača in ima kmetija konkurenčno sposobnost (da lahko prevzemnik preživi)
- Zato zakon govori o zaščitnih kmetijah kot srednje velikih kmetijah
 - Velike kmetije se lahko delijo in je taka delitev še vedno ekonomsko upravičena
 - Zaščite pa nimajo zelo majhne kmetije, ki so že šle skozi proces delitve in več ne opravljajo ekonomske funkcije
 - Razdrobljenost kmetij je posledica več dejavnikov, dedovanje je zgolj eden od njih

3) Ekološka funkcija lastnine

- Dedič, ki bo prevzel kmetijo, bo tudi ostal na kmetiji in ne bo nezaželenega procesa izseljevanja iz ruralnih področij in zaraščanja obdelovalnih površin
- Ustvarjajo se pogoji za ekosocialni tip kmetijstva, s katerim se ohranja poseljenost prostora

Podobno ureditev poznajo tudi v Nemčiji, Avstriji, Belgiji, Franciji in v skandinavskih državah. Poudarja se, da je takšna ureditev pravična, ker zmanjšuje ogrožanje eksistenčnega položaja dediča kmetije.

Namen ZDKG:

- 1) Preprečitev drobitev zaščitnih kmetij
- 2) Omogočitev dediču, da prevzame kmetijo pod pogoji, ki ga ne obremenjujejo pretirano
- 3) Da se ustvarjajo pogoji, ki so potrebni za uresničitev funkcij lastnine

Razmerje med ZDKG in ZD

- Če gre za dedovanje zaščitene kmetije, se uporabi ZDKG
- Če gre za kmetijo, ki ni zaščiten, se uporabi ZD
- Če določbe v ZDKG ni, se subsidiarno uporablja ZD

Zaščitene kmetije so bile lahko tudi predmet nacionalizacije in denacionalizacije. Sprva denacionalizirane kmetije niso bile zajete z ZDKG, vendar je US RS odločilo, da morajo biti.

Pomembna načela ZDKG:

- Načelo, da **deduje samo ena oseba**
 - Deduje lahko samo ena sama oseba, izjemoma pod posebnimi pogoji lahko kmetijo pridobi več dedičev (načeloma 2 – zakonca ali starš in potomec)
 - Če ni mogoče najti 1 ali 2 dedičev, se kmetija lahko deli
- Načelo, da naj **dedič prejme kmetijo pod pogoji, ki ga pretirano ne obremenjujejo**
 - Npr. določeni so daljši roki za izplačilo sodedičev

15.1. PREDMET DEDOVANJA PO ZDKG

Predmet dedovanja je zaščitena kmetija. Gre za srednje veliko kmetijo.

Status zaščitene kmetije dobi samo tista kmetijsko/kmetijsko gozdarska enota, ki izpolnjuje 2 temeljna pogoja, ki morata biti izpolnjena kumulativno:

1) Velikost

- Srednje velika kmetija: najmanj 5 ha in ne več kot 100 ha primerljive kmetijske površine
 - Primerljiva kmetijska površina?
 - Za 1 ha primerljive kmetijske površine se šteje 1 ha zemljišč, ki so po dejanski rabi v zemljiškem katastru evidentirane kot zemljišča, ki imajo boniteto od 50 do 100
 - 100 je najvišja boniteta → predstavlja kmetijsko zemljišče, ki je najbolj rodovitno
 - Ko gre za nižjo boniteto (od 1 do 49), je za zakonsko pojmovanje 1 ha primerljivih kmetijskih zemljišč, potrebno imeti 2 ha zemljišč z boniteto od 1 do 49 → to pomeni nižjo rodovitnost zemljišča
 - 1 ha primerljive kmetijske površine je lahko tudi 8 ha zemljišč, ki so evidentirane kot gozdna zemljišča
 - Kar je več in kaj je manj ni zaščiten

2) Lastništvo

- Iti mora za takšno kmetijsko enoto, ki je:
 - 1) V lasti ene same fizične osebe
 - 2) V solastnini ali v skupni lasti zakonskega para ali oseb, ki živijo v zunajzakonskih skupnostih (tudi istospolni partnerji)
 - 3) V solastnini enega od staršev in njegovega potomca
- 2/1 ZDKG
 - Dikcija je nepravilna → problematično je, da je »kmetija v lasti«
 - Kmetija je sestavljena iz različnih pravic in obveznosti; ne tvorijo je zgolj stvari, temveč tudi pravice, do katerih so osebe upravičenci (in ne lastniki)
 - Problematično je tudi, da govori o »lasti, skupni lasti ali solasti«
 - Kmetija pripada zakoncema bodisi kot njuno skupno premoženje, lahko pa jima pripada kot posebno premoženje vsakega od njiju, v teh primerih pa sta lahko na stvareh tudi solastnika

Zaščitena kmetija obsega vse, kar sestavlja kmetijo kot gospodarsko celoto → ne samo nepremičnin, temveč tudi ves kmetijski inventar (stroji, orodja, živali), služnosti in članstvo v kmetijskih zadrugah ali agrarnih skupnostih.

O pridobitvi statusa zaščitene kmetije se odloča v upravnem postopku

- Odloča upravna enota, največkrat po uradni dolžnosti, lahko pa na predlog lastnika ali sodišča
- Upravna enota je pristojna glede na lego večine zemljišč, ki sestavljajo kmetijo

Podatke glede pogoja lastništva se pridobi iz zemljiške knjige, glede bonitete zemljišč pa se pogleda zemljiški kataster. Ko kmetija pridobi status zaščitene kmetije, se to zaznamuje v zemljiški knjigi in zemljiškem katastru.

15.2. SUBJEKTI, PRIMERNI ZA DEDOVANJE ZAŠČITENE KMETIJE

ZDKG izenačuje zunajzakonske partnerje, z novelo pa je tudi sam izenačil istospolne partnerje.

Na podlagi splošnih pravil je potrebno ugotoviti, katere so osebe, ki bi prišle v poštev za dedovanje po splošnih predpisih ZD → če ni oporoke, se upoštevajo pravila ZD o dednih redih. Šele za tem, ko se

presodi pravila ZD, se uporabijo še pravila ZDKG, ki določajo, kdo naj deduje glede na 3 prednostne položaje → gre za vprašanje, komu je kmetija pripadala (prej)! Vedno je najprej potrebno upoštevati dedne rede, nato pravila o dedni sposobnosti in nato pravila po ZDKG.

Prednostni položaji:

1) Prvi pripadnostni položaj

- Ko je zaščiten kmetija pripadala eni osebi → zapustnik je posameznik

2) Drugi pripadnostni položaj

- Ko je zaščiten kmetija pripadala zakoncu

3) Tretji pripadnostni položaj

- Ko je zaščiten kmetija pripadala predniku in potomcu

Glede na pripadnostni položaj ZDKG določa pogoje, kdo bo lahko dedič. Pravila se uporabijo, ko obstajajo sodediči → če je en sam dedič ni problema z delitvijo, ker je samo on dedič.

15.2.1. Pravila v primeru prvega pripadnostnega položaja

Za prvi pripadnostni položaj zakon določa, da se izbere dedič, ki ima namen delati na kmetiji → gre za dediča, ki ga hkrati sporazumno za prevzemnika izberejo vsi sodediči. Če se ne morejo sporazumeti, lahko deduje tisti, ki je svoj namen delati na kmetiji že izkazal (npr. da se že izobražuje za kmetijski poklic).

Če se ugotovi, da imajo dediči enake kvalitete in namene, se da prednost zapustnikovemu zakoncu ali drugemu partnerju, če ga ima, tudi če konkurira z zapustnikovimi potomci.

- *Ratio*: zakonec naj še naprej kmetuje, saj je gotovo to že počel skupaj z umrlim zakoncem, biti pa mora kmetijo sposoben voditi
- Ne gre za fizična sposobnost dela na kmetiji, temveč sposobnost vodenja kmetije

Če še vedno ni mogoče izločiti enega prevzemnika, ima prednost preživeli zakonec in njegovi potomci, ki jih ima skupaj z zapustnikom, če zaščiten kmetija izhaja iz strani zapustnikovega preživelega zakonca.

- Gre za problematično in nejasno določba → iti mora torej za skupne potomce in ne potomce, ki bi jih imel samo zapustnik, ne s preživelim zakoncem
- Če kmetija pripada preživelemu zakoncu, sploh ne pride do dedovanja → določba je v tem delu nesmiselna
 - Preživeli zakonec bi lahko potencialno dedoval samo delež na kmetiji, ki je v skupnem premoženju, vendar je to neprimerno manjše v primerjavi z deležem preživelega zakonca
 - Določbo lahko v večjem delu zanemarimo

Če še vedno ni enega prevzemnika, se kot dediče avtomatsko izloči osebe, ki se ne izobražujejo za delo na kmetiji.

Če je preživeli zakonec, ki ima manjši del kmetije v posebnem premoženju, ponovno poročen in ima nove potomce, imajo prednost potomci iz prve zakonske zveze, ker je kmetija prišla iz njihove »strani«.

Če zapustnik nima niti zakonca, niti potomcev, se deduje v drugem dednem redu, v katerem se daje prednost bodisi po očetovi bodisi po materini strani, odvisno od tega, s katere »strani« je prišla kmetija.

Če še vedno ni prevzemnika, se uporabi dodaten kriterij bližine sorodstva, kar se upošteva že z določitvijo dednih redov.

Če je še vedno preveč oseb, pridobi kmetijo tisti, ki je bolj usposobljen za kmetovanje. Če ni nikogar, ki bi bil usposobljen, lahko prevlada volja preživelega zakonca.

Če še vedno ni ustreznega prevzemnika, pa se kmetija lahko razdeli po fizičnih delih med sodediče → uporabijo se splošna pravila o dedovanju.

15.2.2. Pravila v primeru drugega pripadnostnega položaja

Dedič dela kmetije, ki je pripadal zapustniku, je preživel zakonec.

Vprašanje se pojavlja, kaj se zgodi, če nastopi komorienca:

- V tem pripadnostnem položaju je dediča potrebno določiti po pravilih prvega pripadnostnega položaja
- Če po enem od zakoncev obstajajo dediči, ki niso dediči tudi po drugem zakonu, se v primeru komorienca obravnavajo tako, kot da so v enakem razmerju tudi do drugega zakonca

15.2.3. Pravila v primeru tretjega pripadnostnega položaja

Ko umre starš ali potomec, ki sta prevzela zaščiteno kmetijo, je dedič preživel solastnik, če ima zakonito dedno pravico. Če preživel nima zakonite dedne pravice, se uporabijo pravila za dedovanje v prvem pripadnostnem položaju.

Ker gre za prednika in potomca, bo potomec ali prednik vedno dedič *in abstracto*, ni pa nujno, da bo dedič *in concreto*, npr. če je dedno nevreden ali razdedinjen.

- Tudi v takem primeru pridejo v poštev pravila za prvi pripadnostni položaj

V tem pripadnostnem položaju je uveljavljeno posebno pravilo o komorienca

- Šteje se, da je potomec preživel prednika → v tem odstopa od ZD
- Gre za neizpodbojno domnevo, domneva na področju splošnega pravila o komorienca po ZD je izpodbojna

15.2.4. Drugi subjekti, ki lahko dedujejo zaščiteno kmetijo

Obstaja še posebna možnost, da če po zapustniku ostanejo mladoletni otroci, lahko zapuščinsko sodišče odloči, da bo odložilo določitev dediča zaščitene kmetije. to sodišče stori bodisi na predlog zakonca, otroka ali CSD do trenutka, ko vsi otroci postanejo polnoletni.

Sodišče upošteva konkretne okoliščine in se za tako postopanje odloči npr. če je med potomci eden, ki res kaže interes, da bi prevzel kmetijo. Do tedaj je zaščitena kmetija v skupni lasti vseh sodedičev (dediščinska skupnost)

- Dediči nimajo na zapuščini nedoločene dedne deleže, ker se kmetija ne sme deliti → šele, ko se določi dedič, se določijo dedni deleži
- V tem se ta dediščinska skupnost loči od dediščinske skupnosti sicer

15.2.5. Izključitev možnosti, da lahko dedič prevzame zaščiteno kmetijo

Zakon pa omogoča tudi izključitev določenega dediča iz možnosti, da prevzame zaščiteno kmetijo, čeprav sicer izpolnjuje splošne pogoje, ki jih zakon navaja, ker obstaja relativno utemeljen dvom, da bo ta oseba ne bo uspešno gospodarila s kmetijo (npr. huda telesna ali duševna prizadetost kmetije ali je pretirano zapravljiv, odvisnik,...). Razlog za izključitev je lahko tudi pogrešanost dediča → če je dedičev več, deduje kmetijo tisti, ki bi dedoval, če ne bi bil izključen.

Sodišče o tem odloča samo na zahtevo, nikoli sodišče ne odloča po uradni dolžnosti.

ZDKG navaja še en sklop razlogov, ko je lahko dedič izključen iz dedovanja zaščitene kmetije – gre za t.i. **pravičnostne razloge**

- Iz razlogov pravičnosti je mogoče izključiti tistega dediča, ki že poseduje vsaj 1 zaščiteno kmetijo (da je že posamezni lastnik, solastnik ali skupni lastnik zaščitene kmetije)
- Tudi ta izključitev se zgodi samo takrat, ko bo to sodedič izrecno zahteval
- Če bo prišlo do izključitve zaradi pravičnostnega razloga, bo prišel na vrsto naslednji dedič v skladu z merili, ki jih določa ZDKG
- Tudi naslednjega dediča je mogoče izključiti iz pravičnostnih razlogov → išče se naslednjega, ki nima zaščitene kmetije
 - To pomeni, da če sodedič proti prvemu zahteva izključitev iz pravičnostnega razloga, se šteje, da jo uveljavlja proti vsem sodedičem, ki imajo drugo zaščiteno kmetijo
 - Če ni dediča prevzemnika, ki bi bil brez kmetije, pa se pravičnostni razlog ne upošteva

Če ni dediča v skladu s pravili, ki jih določajo trije pripadnostni položaji, se v končni posledici lahko zaščitena kmetija tudi deli. Z delitvijo kmetijo dobijo vsi dediči, ki so v skladu z ZD poklicani, da dedujejo po zapustniku → gre za izjemo, ko se zaščitena kmetija lahko deli po fizičnih delih.

Do delitve bo prišlo tudi, če se bodo vsi dediči odpovedali dedovanju ali pa bodo dedno nevredni.

Delitev je skrajna rešitev, saj se v večini primerov najde dediča, ki je prevzame zaščiteno kmetijo. Ko se dobi prevzemnika kmetije, je potrebno pogledati, kakšne so pravice ostalih sodedičev.

- Npr. deduje eden izmed potomcev, ima pa še nekaj bratov in sester, pa tudi zakonec zapustnika je še živ
- V tem primeru se kaže izrazito omejevanje pravice do dedovanja vseh ostalih sodedičev
 - Krog zakonitih dedičev, ki so sploh upravičeni do česar koli po zapustniku, se bistveno zoži napram splošnim pravilom o zakonitem dedovanju, poleg zožanega kroga so znižane tudi kvote njihovih zakonitih deležev

ZDKG omejuje upravičence do dednega deleža po zapustniku zgolj na 3 kategorije oseb:

- 1) Zakonec zapustnika in z njim izenačeni zunajzakonski partner ter istospolni partner
- 2) Potomci zapustnika (tudi posvojenci in njihovi potomci)
- 3) Zapustnikov starši → brez njihovih potomcev
 - Potomci in njihovi potomci (bratje/sestre) ne dedujejo...

Da je omejitev še večja, tem osebam dejansko pripade kvota, ki bi jim pripadla, če bi po splošnih pravilih dedovali kot nujni dediči

- ZDKG napačno na tem mestu uporablja pojem nujni dediči oz. nujni delež
 - Osebe, ki jih je zakon omejil, dedujejo zgolj kvoto, ki jo po ZD deduje nujni dedič
 - Napačno ZDKG te dediče imenuje nujni dediči, saj gre v bistvu za zakonite dediče
 - O nujnih dedičih se lahko govori, ko gre za oporočno dedovanje
- Te osebe bodo prišle na vrsto samo takrat, ko bodo upravičeni do dedovanja tudi po splošnem dednem redu (po dednem redu, ki ga predpisuje ZD – najprej zakonec in potomci, nato starši in zakonec...)
- Tem osebam v skladu z ZDKG torej pripade, kolikor bi jim v rednem postopku pripadlo po nujnih deležih → zakoncu 1/2 zakonitega dednega deleža, vsakemu od potomcev tudi 1/2 zakonitega dednega deleža, staršem pa 1/3 zakonitega dednega deleža

Še dodatna omejitev:

- Na podlagi samega zakona (*ex lege*) je določeno tudi obvezno vračunanje daril in volil v dedni delež teh oseb
- Darila se vračunajo po uradni dolžnosti, brez kakršnegakoli predloga sodedičev (ki mora biti po) in ne glede na voljo zapustnika

- Tudi če bi zapustnik rekel izrecno, da se naj neko darilo ne vračuna, se vštejejo darila v dedni delež

Še ena bistvena razlika obstaja med sodediči po ZD (nujnimi dediči) in sodediči po ZDKG (napačno imenovani nujni dediči):

- Dediči po splošnih pravilih (ZD), imajo do zapuščine stvarnopravno pravico
- V primeru ZDKG pa imajo zakoniti dediči z zmanjšim dednim deležem zgolj terjatev do dediča; tj. obligacijskopravno pravico
 - Svoj delež lahko terjajo zgolj v obliki denarja
 - Zakon sicer dopušča, da se izjemoma lahko ta nujni delež (zakoniti delež) izplača tudi v naravi
 - Temeljni pogoj je, da te stvari nimajo temeljnega gospodarskega pomena oz. njihov odvzem ne uničuje gospodarske sposobnosti konkretne zaščitene kmetije
 - Če npr. gre za stavbna zemljišča, ki tvorijo kmetijo, pa jih kmetija ne potrebuje; gozdna zemljišča; kmetijska zemljišča z boniteto nižjo od 40 (pod 40 je rodovitnost bistveno nižja)...
 - Stvari, ki se na ta način izločijo iz kmetije z namenom poplčila zakonitih deležev po ZDKG, ne smejo imeti vrednosti večje od vrednosti zmanjšane zakonitega dednega deleža po ZDKG za upravičenega deleža

Tudi glede roka, v katerem bi naj prevzemnik izplačal svoje sodediče, je privilegiran

- Rok določi sodišče glede na:
 - Gospodarsko zmožnost kmetije
 - Finančno sposobnost prevzemnika
- Načeloma rok naj ne bi bil daljši od 5 let
 - Izjemoma, ko gre za finančno šibkega prevzemnika, pa lahko sodišče določi tudi, da je rok do 10 let, se pa dedni delež valorizira, da ne izgubi svojega pomena zaradi inflacije

Primerjava kroga nujnih dedičev po splošnih predpisih in upravičencev do dedovanja poleg prevzemnika po ZDKG:

- Nujni dediči po splošnih predpisih so celo določeni širše → po ZDKG nimamo starih staršev in bratov in sester, ki so nujni dediči po splošnih predpisih

15.3. POSEBNI INSTITUTI ZDKG

To so posebni instituti, namenjeni specifikam dedovanja tovrstnega premoženja. Gre za možnost užitka, ki naj ga ima zakonec umrle osebe na zaščiteni kmetiji → zakon navaja 4 temeljne pogoje:

- 1) Zakonec je moral v trenutku smrti zapustnika dejansko živeti na zaščiteni kmetiji
- 2) Zakonec dela na tej kmetiji (se spozna na kmetijska opravila)
- 3) Dedič kmetije še ni dopolnil 25 let
 - Zakon dodaja, da ta pogoj velja samo, če je dedič kmetije potomec zapustnika ali preživelega zakonca ali skupni potomec
 - Tukaj se odpira vprašanje, kako razumeti dodatni pogoj? 2 možnosti:
 - 1) Treba je šteti, da pogoj višje starosti dediča kmetije ni postavljen, če ne gre za takšnega potomca
 - 2) Če ne gre za takšnega potomca, preživelemu zakonu užitek sploh ne pripada
 - Teorija je stališča, da je pravilnejša 2. možnost; da preživelemu zakonu užitek ne pripada
 - To se zdi sprejemljivejše, ker je *ratio legis* določbe, da preživeli zakonec še naprej gospodari s kmetijo, ker to najboljše zna
 - Če je užitek na stvari njegovega potomca, bo potem zagotovo delal v njegovo dobro
 - Če ne gre za ozko družinsko vez, pa je bolj logično, da takšnemu dediču ni mogoče naprtiti užitka s strani zakonca zapustnika

- 4) Preživeli zakonec ima pravico do užitka dokler je lastnik, solastnik ali skupni lastnik zaščitene kmetije
 - Pogoj je nerazumljiv in se v praksi sploh ne upošteva
 - Če je preživeli zakonec lastnik kmetije oz. če je kmetija njegovo posebno premoženje, potem to izključuje dejstvo, da bi sploh bila lahko predmet dedovanja, saj ni bila v zapuščini zakonca
 - Preživeli zakonec kot lastnik stvari ne more imeti užitka na lastni stvari
 - Če bi šlo za skupno lastnino s potomcem, bi to bilo mogoče zgolj takrat, ko sta skupno lastnino pridobila na podlagi oporoke
 - Tudi če bi to bilo res, da imata skupno lastnino zakonec in potomec, tudi skupni lastnik ne more imeti užitka, ker deleži na skupni stvari niso določeni in ker ne gre za tujo stvar

15.4. ODTUJITEV ZAŠČITENE KMETIJE

Gre za odtujevanje kmetije s strani edinega dediča prevzemnika. Bilo bi nepravilno, če bi prevzemnik takoj prodal kmetijo in zlorabil zakon ter sam institut prevzema kmetije, saj se zaveže gospodariti s kmetijo. Gre za zaščito pravic ostalih sodedičev, ki so omejeni v svojih pravicah.

Zakon določa, da če dedič prevzemnik jasno izkaže svojo namero, da na kmetiji nima več namena delati oz. z njo gospodariti, potem zanj ne morejo več veljati ugodni pogoji, pod katerimi je kmetijo pridobil in ugodni pogoji izplačila sodedičev. Zaradi tega velja, da prevzemnik kmetije brez posledic prevzemnik ne more odtujiti prej kot v 10 letih od trenutka, ko je kmetijo prevzel

- Dedič, ki bi kmetijo prodal pred 10 leti od prevzema, pa v 1 letu od prodaje ne pridobi druge kmetije oz. ne vloži sredstev v drugo kmetijo ali če dedič namensko preneha uporabljati kmetijo (npr. jo odda v zakup), mora na zahtevo sodedičev izplačati vse zakonite dediče, ki bi prišli v poštev:
 - Po splošnih predpisih ZD oz. če gre za sodediče po ZDKG, jim mora izplačati razliko do višine polnih zakonitih deležev v skladu z ZD
 - Izpit: pozorni moramo biti na to, da ko pride do prodaje kmetije in nepridobitve, so do zakonitega deleža upravičeni vsi zakoniti dediči po splošnih pravilih ZD → ni omejitve po kvotah, ki so določene in ni omejitve po krogu, ki ga določa ZDKG
- Sodediči imajo v takšnem primeru tudi prednostno pravico pri nakupu zaščitene kmetije ali pri njenem zakupu

To pravilo velja tudi v razmerju oporočnega dediča zaščitene kmetije do njegovih nujnih dedičev

- Tudi tukaj je zakon omejil krog oseb, ki jim gre nujni delež
- Če oporočni dedič preneha uporabljati kmetijo v skladu z namenom ali jo proda, tudi on ne more biti več preferiran
 - Vse nujne dediče, ki bi prišli v poštev, po splošnih pravilih ZD, je potrebno izplačati (opročno dedovanje)
 - Tudi krog oseb nujnih dedičev po ZD je širši od zakonitih dedičev zmanjšane zakonitega dednega deleža po ZDKG

Če je ZDKG želel ohraniti celovitost zaščitene kmetije, je moral na poseben način urediti tudi vprašanja izločitev iz tovrstne zapuščine, zlasti, ko gre za izločitev na zahtevo zakonca, ki je morda vlagal v kmetijo kot v posebno premoženje drugega zakonca, in izločitev potomcev.

- Velja, da lahko zakonec zahteva, da se del vrednosti zapuščine, ki jo je prispeval, izloči – v obliki denarja
- Tudi potomci, ki so prispevali k povečanju vrednosti zapuščine, lahko zahtevajo, da se izloči – v obliki denarja

- Zakonec in potomci ne morejo zahtevati dejanske izročitve dela zapuščine, ker nimajo stvarnopravnega zahtevka
 - Ti, ki izločajo na ta način vloženo lastno delo in premoženje, lahko zahtevajo izročitev v polnem obsegu, vendar ne v naravi, ampak zgolj v denarju
 - Obseg se ne omejuje na višino vredosti dednega deleža
 - Krivično bi bilo, če bi se te izročitve omejile, saj gre za klasične obligacijskopravne odnose, v zgoraj omenjenih položajih pa gre za omejevanje dedne pravice

Tudi tukaj sodišče določa rok, glede na njegove sposobnosti plačila, vendar pa rok ne sme biti daljši od 2 let. Ta rok je bistveno krajši od roka pri izplačilo dednopravnih zahtevkov (5 in 10 let odloga plačila).

Zakon dopušča še eno alternativo → dopušča, da prevzemnik kmetije, potomec ali zakonec, predlaga, da se pravica do vrnitve vložnega denarja oz. premoženja, spremeni (transformira) v pravico do dosmrtnega preživljanja te osebe v breme prevzemnika kmetije

- To je lahko obremenjujoče do upravičenca, sodišče pa bo preverilo, kakšne so konkretne razmere, kakšni so odnosi...
- Bolj smiselno kot o pravici do dosmrtnega preživljanja, bi bilo govoriti o pravici do preužitka, saj je dedič prevzemnik že prevzel premoženje

15.5. OPOROČNO DEDOVANJE PO ZDKG

Oporočitelj je zelo omejen, saj lahko z oporoko za dediča postavi eno samo osebo. Izjemoma, lahko zapusti zaščiten kmetijo tudi 2 osebama, ti osebi pa morata biti zakonca ali enemu od staršev in njegovemu otroku → če gre za 2 osebi, se zahteva tesna povezanost.

Problem poimenovanja lastninskih odnosov, v primerih, ko dedujejo zakonci ali starš in otrok:

- Če zapusti kmetijo zakoncema (zunajzakonskim partnerjev, istospolnim...)
 - Po Družinskem zakoniku (DZ), s tem, ko zakonca podedujeta neko stvar, jima stvar pripade v posebno premoženje, ker gre za neodplačno pridobitev
 - Darilo načeloma pripade vsakemu v 1/2, če ni posebej določeno
 - Po predpisih DZ kmetija, ki pripade zakoncema, ne more biti njuno skupno premoženje, ker je neodplačna pridobitev
 - Vendar obstaja prepoved delitve te kmetije, torej tudi zakonca ne moreta fizično določiti, kateri predmeti kmetije komu pripadejo, ne glede na to, da je to pojmovno posebno premoženje vsakega od njiju
 - Samo oba skupaj in sporazumno lahko razpolagata s to kmetijo
 - To je v nasprotju s pravili DZ, saj velja, da se lahko samostojno razpolaga s svojim posebnim premoženjem
 - Ugotavlja se, da je ZDKG pravzaprav lex specialis v tem konkretnem primeru in ustanavlja nov premoženjski režim, kar zadeva zaščiten kmetijo pri zakoncih
 - Če imata zakonca drugo premoženje, veljajo drugačni premoženjski režimi
 - Tudi če pride do razveza ZZ, se glede na kogentna pravila kmetija ne sme razdeliti
 - Najbolj smotno bo, da en kmetijo proda drugemu, vendar to lahko storita brez posledic šele po 10 letih od prevzema
 - Če rok ne bo ustrezen, bo v njunem interesu, da se dogovorita za skupno upravljanje
 - Nova zakonodaja pa vzpostavlja, da bosta glede tega vprašanja lahko sklenila ženitno pogodbo (*prenup*) in odločila, kako bo z upravljanjem tega premoženja, če pride do razveze
- Če zapusti kmetijo skupaj določeni osebi in potomcu te osebe
 - Šlo bo za skupno premoženje teh oseb oz. za skupno lastnino, zato ker prepoved delitve kmetije po fizičnih delih izključuje možnost obstoja solastnine na zaščiteni kmetiji

- To skupno lastnino je mogoče primejati s skupnostjo sodedičev po splošnih pravilih z eno bistveno razliko → po ZDKG sodedič s svojim dednim deležem ne more razpolagati
 - V splošni dediščinski skupnosti, to je skupna lastnina, ima vsak od sodedičev svoj dedni delež, s katerim lahko pod določenimi pogoji vseeno razpolaga
- Sodediča skupaj opravljata s kmetijo in jo lahko samo skupaj odsvojita in obremenita

Če bi zapustnik z oporoko razpolagal drugače, kot določa ZDKG, nastopi zelo huda sankcija – oporoka se šteje za nično in nastopi zakonito dedovanje.

Oseba, ki ima zaščiten kmetijo, lahko razpolaga z drugimi pravicami in premoženjem – s premoženjem, ki ne tvori zaščitene kmetije, lahko zapustnik svobodno razpolagal.

15.5.1. Omejitve po ZDKG pri volilih

Ker lahko zapustnik z oporoko pomembno razpolaga tudi z določanjem volilojemnikov oz. namenjanja volil, je moral ZDKG poskrbel tudi za omejitve na tem področju, da se zakon ne bi izigral.

Zapustnik ne sme in ne more nakloniti volila, katerega predmet so kmetijsko obdelovalna zemljišča

- Ta so v največji meri predmet pravnega varstva
- Če bi z volilom razpolagal s tem zemljiščem, bi se štelo, da je gospodarska zmožnost kmetije znatno prizadeta
- Če oporočitelj ne bi upošteval določb v zvezi z naklanjanjem volil, bi se volilo štelo za nično – razpolaganja bi bila nična po samem zakonu

Zakon pa dopušča nekaj 2 izjemi:

- Primeri, če gre za gozdna zemljišča ali kmetijska zemljišča, ki imajo boniteto nižjo od 40
- Oporočitelj ne sme nakloniti vseh teh zemljišč: posamezno volilo ne sme presegati 2% skupnih kmetijskih površin in vsa volila skupaj ne smejo presegati 10% skupnih kmetijskih površin
- Predmet volil so lahko tudi stavbna zemljišča ali druge stvari in pravice, ki tvorijo zaščiten kmetijo
 - Vrednost teh stavbnih zemljišč ali drugih pravic ne sme presegati 2% za posamezno volilo in vsa volila skupaj ne smejo presegati 10% skupnih kmetijskih zemljišč

Ko gre za drugo vrsto volil → denarna volila ali volila, ki ne spadajo v zaščiten kmetijo, pa je določilo oporoke izpodbojno

- V vsakem primeru se presoja, ali je volilo oškodovalo gospodarsko zmožnost zaščitene kmetije
- Potrebno je paziti, če je šlo za pravico do dednega deleža v višini nujnega deleža, se mora paziti, ko gre za uveljavljanje zmanjšanja volila (če gre za isto osebo, ki je upravičena do dednega deleža), da ni oseba prizadeta v svojem »nujnem deležu«
- Nujni delež v smislu napačnega poimenovanja po ZDKG

15.6. OMEJITVE ZDKG PRI PRAVNIH POSLIH *INTER VIVOS*

ZDKG je moral urediti tudi omejevanje razpolaganja z zaščitnimi kmetijami za časa življenja, da se ne izigra zakona.

Tudi pri izročilni pogodbi, pri darilu za primer smrti in pogodbi o dosmrtnem preživljanju, stranke ne smejo razpolagati v nasprotju z določbami ZDKG – to se lahko izroči samo 1 samemu prevzemniku.

Sodna praksa je podala mnenje, da so pogodbe, ki so zgoraj izrecno omenjene, v ZDKG taksativno našteje (ne primeroma):

- Pogodba o preužitku ni bila upoštevana in izrecno navedena, ker se je v OZ pojavila kasneje

- Po večinskem prepričanju velja, da so lahko nične tudi pogodbe o preužitku, če so napravljene v nasprotju z določbami ZDKG, saj ni taksativno naštetih v ZDKG

16. DEDOVANJE DENACIONALIZIRANEGA PREMOŽENJA

Odločba US RS o denacionalizaciji in uporabi ZDKG

- Zakon je določal, da se v novem zapuščinskem postopku uporabi ZD
- Sporno je bilo, ali se uporabijo tudi določbe ZDKG
- Pritožniki so navajali, da določba nasprotuje ustavi, ker ne predpisuje uporabe ZDKG
- Določba je bila razveljavljena, saj zakonodajalec ni imel upravičljivega razloga za razlikovanje
- Danes se glede novega zapuščinskega postopka uporabljajo tako določbe ZD in ZDKG

Odločba US RS o razveljavitvi Zakona o dedovanju kmetijskih zemljišč in zasebnih kmetijskih gospodarstev (kmetij)

- Zakon je bil preveč nedoločen
- Ni bilo mogoče razveljaviti samo posameznih določb, saj je bil v celoti v nasprotju s 33 in 67 URS

Odločba US RS 138/99-41

- Glede 78/1 ZDen
- Problematičen je bil trenutek dedovanja
 - Pravnomočnost sklepa o dedovanju ali pravnomočnost odločbe o denacionalizaciji?
 - Krog oseb, ki so upravičene do dedovanja, je bistveno drugačen
 - Teorija je očitala, da gre za uvajanje ležeče zapuščine
 - Interes za vložitev ustavne pobude so imeli dediči, ki so bili oporočni dediči v času zapustnikove smrti, vstopne pravice pri oporočnem dedovanju ni → če bi bil trenutek dedovanja pravnomočnost odločbe o denacionalizaciji, bi bili dediči zapustnikovi zakoniti dediči
- US RS: smotrno je, da je krog dedičev približen trenutku zapustnikove smrti. Ostalo je pri rešitvi, da če je bil oporočni dedič, se je štel, da je oporočni dedič pridobil denacionalizirano premoženje že v trenutku zapustnikove smrti. Če je oporočni dedič že umrl, so tako lahko dedovali njegovi dediči.
- Vseeno pa je ureditev glede ostalih (zakonitih) dedičev ostala enaka, ker bi sicer šlo za poseg v pričakovane pravice

Odločba US RS glede 81 ZDen

- 81 ZDen: Oporočna razpolaganja, napravljena pred izdajo odločbe o denacionalizaciji, imajo glede premoženja, ki pripade upravičencu po tej odločbi, pravni učinek samo, če je to v oporoki izrecno navedeno. Če v oporoki ni izrecno navedeno, da se nanaša tudi na premoženje, ki pripade oporočitelju na podlagi denacionalizacije, imajo oporočna razpolaganja pravni učinek glede tega premoženja samo, če s tem soglašajo zakoniti dediči.
- Šlo naj bi za poseg v 33 in 67 URS, ker naj bi bila dana prednost zakonitemu dedovanju pred oporočnim
- US RS: sporni člen ni v neskladju z ustavo
 - Zapustnik premoženja v času sestavljanja oporoke ni imel, zato bi šlo za konstruiranje volje
- Odločba ni pravilna → ni dopustno reči, da bi moral, če bi želel oporočitelj razpolagati tudi z denacionaliziranim premoženjem, s tem izrecno razpolagati, čeprav ga ni imel,
 - Gre za prehudo zahtevo → ureditev dejansko krši pravico zapustnika do svobode testiranja